

Duurzaam sparen en beleggen in België

Actualisatie tot 2020 en nieuwe trends en inzichten

Deze studie kwam tot stand in samenwerking met FIDO, Universiteit Antwerpen en Forum Ethibel.

Forum Ethibel vzw
Ro Van den broeck
Laura Uwase
Hanne Werquin
Yann Fantoli
Luc Van Liedekerke
Kenny Frederickx

ERSIS/2021/01
September 2021

Duurzaam sparen en beleggen in België

Actualisatie tot 2020 en nieuwe trends en inzichten

Inhoud

Voorwoord	4
Deel I: Duurzaam sparen en beleggen in België	6
Definitie van duurzaam beleggen	7
Methodologie	9
De Belgische wet Mahoux over het financieren van controversiële wapens	11
Duurzaam beleggen: een stap richting een nieuwe standaard	14
De Ethibel MVI-marktindex	15
Duurzaam sparen: Groei in de duurzame spaarvolumes na een daling van vijf jaar	22
Wat is het verschil tussen gereglementeerde en niet-gereglementeerde spaarrekeningen?	25
Waarom bieden banken vaker niet-gereglementeerde rekeningen aan?	25
Private bankieren in België	26
Duurzaamheidsstrategieën en de nieuwe Europese regelgeving (SFDR)	29
Deel II: Inzicht in duurzame investeringen	35
Evolutie van duurzaam pensioensparen in België	37
Impactbeleggen	43
Een vergelijking van de Europese SRI labels	49
Aansprakelijkheid in de supply chain	56
COVID-19 & Klimaatverandering door een vrouwelijke lens	60
Europese financieringsstrategieën: De transitie naar een duurzame economie	68
Samenvatting	74
Annex 1 : Privaat bankieren in België	78
Begrippenlijst en afkortingen	80
Dank	85
Documentbeschrijving	86

Inhoudsopgave figuren

Figuur 1: Evolutie van vermogen in duurzame beleggingsproducten (België, 1992 -2020)	14
Figuur 2: Overzicht marktaandeel van lokale aanbieders, gebaseerd op belegd vermogen in duurzame beleggingsproducten op de Belgische MVI-markt (%) (2020)	17
Figuur 3: Evolutie van het aantal aangeboden duurzame beleggingsproducten van Belgische en buitenlandse makelij (1992-2020)	18
Figuur 4: Evolutie t.o.v. 2019, duurzame producten van Belgische makelij of voornamelijk gericht op de Belgische markt	19
Figuur 5: Aantal labels per fonds	21
Figuur 6: Aantal beleggingsfondsen per label	21
Figuur 7: Evolutie van het duurzaam / solidair sparen en het duurzaam gehalte van het totale Belgische spaarvolume (1984-2020)	23
Figuur 8: Marktaandelen van financiële instellingen actief op het vlak van duurzaam/solidair sparen in België (2020)	24
Figuur 9: Duurzame beleggingen via private bankierdiensten (België, 2015-2020)	26
Figuur 10: Overzicht marktaandeel van lokale aanbieders van duurzame private bankierdiensten op de Belgische markt (%) (2020)	28
Figuur 11: Gebruikte duurzaamheidsstrategieën in producten die verkocht worden op de Belgische markt	30
Figuur 12: Vertegenwoordiging van duurzame financiële producten die in België verkocht worden, geclassificeerd volgens de Europese SFDR die van kracht is sinds maart 2021	32
Figuur 13: Overzicht van de gebruikte duurzaamheidsstrategieën voor duurzame financiële producten die in België worden verkocht, volgens de Europese SFDR-classificatie die van kracht is sinds maart 2021	33
Figuur 14: Verdeling van de pensioenspaarmarkt naar beheerd vermogen door de belangrijkste spelers	39

Inhoudsopgave tabellen

Tabel 1: Zeven strategieën in duurzaam beleggen	8
Tabel 2: Marktsetting per beheerder, uitgedrukt in aantal beleggingsproducten	20
Tabel 3: Duurzaam pensioensparen in België in 2020, per productcategorie	38
Tabel 4: Overzicht van verschillende duurzaamheidslabels	50
Tabel 5: Overzicht Europese regelgeving	69

Voorwoord

Detail, nuance en (technische) afkortingen. Als we spreken over duurzaamheid in de financiële sector winnen deze drie elementen aan belang. Voor een deel is dat logisch. Duurzaamheid is een algemene term die elkeen een andere invulling kan geven. Door meer in detail te kijken naar de manier waarop **duurzame financiële producten** zijn opgebouwd, kunnen verschillen in bijvoorbeeld ‘lichtgroen’ en ‘donkergroen’ aangegeven worden, of kan de balans tussen het milieuaspect (E, *environment*) en het sociale aspect (S, *social*) naar voor komen.

Zoals u in deze studie kan lezen, is tussen eind 2019 en eind 2020 het **duurzaam belegde volume** in België gestegen met 98,4%, naar een bedrag van 96,3 miljard euro. Zo goed als een verdubbeling. Zijn al deze producten even duurzaam of een kopie van elkaar? Neen. Bij de 687 duurzame producten op de Belgische markt kunnen bijvoorbeeld de gehanteerde duurzaamheidsstrategieën verschillen of de vooropgestelde drempels voor uitsluitingen van tabak of fossiele brandstoffen hoger of lager liggen. Nuance is dus nodig. Soms zorgt de transparante communicatie van financiële instellingen daarvoor, in het andere geval zijn het labels of certificaten die de consument een minimumgarantie op duurzaamheid geven. Ook dit komt in deze studie aan bod.

En dan zijn er de (technische) afkortingen. Als we enkel kijken naar wat er beweegt op Europees niveau om (private) investeringen richting duurzame projecten en activiteiten te sturen, dan kunnen we niet om de CSRD, SFDR en verwijzingen als Art. 8 en Art. 9 heen. Het zijn immers instrumenten om te komen tot een **gemeenschappelijke taal** en definitie van wat ‘duurzaam’ is. Het gaat erom dat bedrijven op een uniforme en transparante manier rapporteren over hun duurzame aanpak, opdat investeerders goed geïnformeerde en bewuste beslissingen kunnen nemen.

Bovenstaande elementen brengen met zich mee dat deze studie haar **methodologie** aangepast heeft, om net meer nuance en tegelijk meer detail in het verhaal te brengen. Zelfs de meest recente evoluties van het voorjaar 2021 zijn meegenomen. De lat voor financiële producten om opgenomen te worden in deze studie is duidelijker geformuleerd en gealigneerd met het Europese duurzaamheidskader. Bovendien zal je als lezer meer zicht krijgen op wat er achter de duurzame financiële producten zit.

Bijgevolg maken de details, nuance en afkortingen deel uit van een **positief duurzaam verhaal**. Hoe beter duurzaamheid geformuleerd, uitgewerkt en gecontroleerd wordt, hoe minder ruimte voor greenwashing. Daar kan de consument enkel wel bij varen.

Laat me ten slotte eindigen met een extra afkorting. Vanaf nu krijgt deze studie de naam **ERSIS** mee: *Ethibel Research on Sustainable Investments and Savings*. Dit onderzoek werd jarenlang afgekort als MIRA-studie – naar MilieuRapport - , omwille van de fijne samenwerking met de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) – waarvoor dank. Intussen verschijnt deze studie tegelijk in het Nederlands en het Frans en neemt het FIDO (Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling) de rol van de VMM over.

Laat u echter niet afschrikken door de details en afkortingen waarnaar ik hierboven verwijs. Deze ERSIS-studie maakt u stap voor stap wegwijs; in deel I doorheen de evolutie van de cijfergegevens, in deel II doorheen de meest recente evoluties. Waar nodig geven kaderteksten of de begrippenlijst meer duiding. Opdat u goed **geïnformeerd** kan investeren, op een duurzame manier.

Kenny Frederickx
Directeur Forum Ethibel

Deel I: Duurzaam sparen en beleggen in België

Het eerste deel van deze studie focust op de ontwikkelingen in duurzaam sparen en beleggen in België. Concrete cijfers en trends worden toegelicht. Dit biedt zicht op de veranderingen in de interesse van particulieren om duurzaam te investeren en het aanbod dat er op de markt is.

Deel I start met een algemene inleiding over duurzaam beleggen en de verschillende duurzaamheidsstrategieën en wordt vervolgd met het methodologisch luik. Een goede en consistente methodologie is immers essentieel om de ontwikkelingen in duurzaam investeren in kaart te brengen. De methodologie werd in 2020 herzien. De aanpassingen en nieuwe criteria, alsook welke producten al dan niet worden meegenomen in de analyse, worden toegelicht.

Vervolgens wordt er ingegaan op duurzaam beleggen, duurzaam sparen en privaat bankieren. We stellen vast dat de groei in duurzame beleggingen onafgebroken blijft stijgen sinds 2013. Het duurzaam belegd vermogen is ondertussen ongeveer twaalf keer groter dan zeven jaar geleden.

Ook duurzaam sparen wint aan populariteit; een nieuw gegeven na de dalende trend van de afgelopen vijf jaar. Daarnaast schiet ook privaat bankieren de hoogte in, met een verdubbeling van het vermogen in dit segment ten opzichte van 2019.

De teksten worden aangevuld met grafieken om de concrete stand van zaken te illustreren. Indien gegevens niet verfijnd konden worden of er beperkingen waren in de aangeleverde data, wordt dit steeds vermeld. Bovendien bieden enkel kaderteksten meer duiding of aanvullende informatie wanneer vereist.

Tot slot wordt er ingegaan op de nieuwe Europese richtlijn: de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Met deze richtlijn worden beleggingsproducten gecategoriseerd op basis van de mate waarin ze duurzaamheid in rekening brengen en moet er transparant gecommuniceerd worden over de manier waarop dit gebeurt.

Definitie van duurzaam beleggen

Bij duurzaam beleggen wordt er niet uitsluitend gekeken naar het financieel aspect. Het is mogelijk om door middel van extra-financiële criteria te beoordelen hoe bedrijven, landen en publieke instellingen rekening houden met milieu (E, environment), sociale prestatie (S, social) en goed bestuur (G, governance)- ofwel ESG. Het meenemen van ESG-factoren is een van de meest aanvaarde benaderingen om duurzaam te beleggen. Dit wordt in deze studie als minimumvereiste gehanteerd voor de selectie van beleggingsproducten.

Er kan echter ook op andere manieren rekening worden gehouden met duurzaamheid. Zo kan men ongewenste activiteiten uitsluiten, goede activiteiten aanmoedigen, of een combinatie van beiden toepassen. Deze verschillende aanpakken, ook wel bekend als duurzaamheidsstrategieën, maken het verwarrend voor beleggers die hier niet in thuis zijn.

Op dit ogenblik zijn er zeven duurzaamheidsstrategieën die regelmatig terugkomen. Deze strategieën zijn in lijn met de definities van duurzaam beleggen van Eurosif en GSIA.¹ Febelfin, de belangenvertegenwoordiger van de Belgische financiële sector, verwijst eveneens naar de definities van Eurosif en GSIA voor wat betreft de mogelijke manieren om duurzaam te beleggen.

Deze zeven duurzaamheidsstrategieën kunnen in vier categorieën worden gegroepeerd, wat het eenvoudiger maakt om een onderscheid te maken tussen de verschillende insteken.

¹ Eurosif: European Sustainable Investment Forum
GSIA: Global Sustainable Investment Alliance

Tabel 1: Zeven strategieën in duurzaam beleggen

Zeven strategieën in duurzaam beleggen			
	Negatieve uitsluitingscriteria	Negatieve benadering	Uitsluiting van ongewenste sectoren, praktijken of bedrijven. Hierbij kan men denken aan de tabaksindustrie, wapenproducten, gokspelen,...
	Doorlichting op basis van normen		Uitsluiten van organisaties die internationaal erkende normen (meermaals) overtreden. De <i>Global Compact</i> van de Verenigde Naties wordt in toenemende mate erkend als de norm voor duurzame beleggingen.
	Integratie van ESG-factoren	Positieve benadering	Systematisch rekening houden met milieu, mens en goed bestuur (ESG) in de beoordeling van organisaties naast de traditionele financiële analyse.
	'Best-in-class' benadering		Selecteren van de beste spelers van de klas binnen elke sector, gebaseerd op hun ESG prestaties.
	Thematisch duurzaam beleggen	Specifieke focus	Accent op specifieke thema's zoals klimaatverandering, hernieuwbare energie, duurzame landbouw, onderwijs, gezondheid, ...
	Impactbeleggingen en sociale investeringen		Gerichte investeringen die specifieke maatschappelijke en klimaat gerelateerde problemen trachten op te lossen.
	Engagement en stemmen op basis van ESG	Actief aandeelhouderschap	Gebruik maken van aandeelhoudersrechten om direct in dialoog te gaan met een bedrijf. ESG doelstellingen nastreven via het indienen van voorstellen en het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Bron: Eurosif, GSIA en Forum Ethibel

Methodologie

Deze studie is gericht op de ontwikkelingen van spaar- en beleggingsproducten met een duurzaam karakter op de Belgische markt. De studie brengt de jaarlijkse evolutie in kaart en analyseert zowel mogelijk nieuwe als bestaande trends.

Het doel van deze jaarlijkse studie is de belangstelling voor duurzaam beleggen in België, wat betreft de consument enerzijds en de financiële instellingen anderzijds, op te volgen en aan het publiek te rapporteren. Er worden enkele trendindicatoren gebruikt die de mogelijkheid bieden om deze ontwikkeling jaar na jaar op te volgen.

Hierbij wordt gekeken naar het aantal beleggingsproducten, beschikbaar gesteld aan particuliere investeerders, en het hierin belegd vermogen. De zogenaamde Ethibel Maatschappelijk Verantwoord Investeren marktindex (MVI) biedt zicht op de jaarlijkse ontwikkeling van duurzame beleggingsproducten tegenover de algemene ontwikkeling van de beleggingsfondsen op de Belgische markt. De populariteit van duurzaamheidslabels komen eveneens aan bod. Verder worden spaargelden in solidaire- en duurzame spaarproducten in kaart gebracht en vergeleken met de totale Belgische spaarvolumes. Tot slot wordt er stilgestaan bij het duurzaam belegde vermogen van de Belgische private bankiers.

Bijgevolg zijn de vier thema's:

- Aantal duurzame beleggingsproducten en het belegd vermogen.
- Populariteit van duurzaamheidslabels.
- Duurzame spaarproducten en spaargelden.
- Private bankiers en het belegd vermogen.

Er is gekozen voor het beperken van de indicator tot het belegde vermogen in duurzame spaar- en beleggingsproducten van Belgische makelij of die hoofdzakelijk gericht zijn op de Belgische markt. Er is geen uitbreiding tot alle duurzame spaar- en beleggingsproducten die in België worden verkocht omdat de cijfers voor deze laatste minder gemakkelijk beschikbaar zijn. Waar ze wel beschikbaar zijn, kunnen ze worden uitgesplitst in belegd vermogen afkomstig van Belgische beleggers en belegd vermogen afkomstig van buitenlandse beleggers. Dit geldt enkel voor de beleggingsproducten die hoofdzakelijk gericht zijn op de Belgische markt. Het aantal buitenlandse beleggingsproducten die op de Belgische markt beschikbaar zijn, worden wel meegenomen.

Verder wordt het aanbod dat uitsluitend is gericht op institutionele investeerders niet meegenomen. Deze professionele investeerders beleggen geldsommen die aanzienlijk hoger zijn dan bij particuliere, niet professionele investeerders. Enkele voorbeelden van institutionele investeerders zijn pensioenfondsen, universiteiten, steden en gemeenten.

Definitie van 'duurzaam' voor deze studie

Zoals vorig jaar werd aangekondigd is de methodologie van deze studie herzien. Dit heeft impact op de definitie van 'duurzaam' voor deze studie. Duurzaamheid is een dynamisch begrip dat over meerdere jaren kan evolueren. Het is van belang dat deze studie diezelfde lijn blijft volgen.

'Duurzame spaar- en beleggingsproducten' zijn in deze studie gedefinieerd als spaar- of beleggingsproducten die expliciet, systematisch en gebalanceerd maatschappelijke criteria hanteren bij de selectie van de waarden waarin wordt geïnvesteerd. Met gebalanceerde maatschappelijke criteria wordt er verwezen naar de duurzaamheidsstrategie **'integratie van ESG-factoren'**. ESG staat voor *Environmental*, *Social* en *Governance* factoren (milieu, sociale prestatie en ondernemersbestuur). Daarnaast wordt er verwacht dat **'uitsluitingscriteria'** als duurzaamheidsstrategie worden toegepast om ongewenste activiteiten te weren. Deze uitsluitingen moeten verder gaan dan de wettelijke verplichte uitsluiting van controversiële wapens.

De Belgische wet Mahoux over het financieren van controversiële wapens

De wet Mahoux verbiedt de financiering van de productie, het gebruik en het bezit van anti-persoonsmijnen, submunitie en verarmd uranium². Deze wapens zijn bedoeld om mens en maatschappij te schaden. Ze berokkenen buitenproportioneel veel slachtoffers en zijn een bron van veel leed.

Ook na een conflict kunnen ze nog steeds schade veroorzaken en maken ze geen onderscheid tussen strijdkrachten en burgers. Om deze redenen zijn ze verboden door het internationaal humanitair recht (oorlogsrecht). Producenten van chemische wapens, biologische wapens en cluster- of anti-persoonswapens worden uitgesloten.

De tekst bepaalt concreet dat iedere instelling die (on)rechtstreeks een onderneming financiert waarvan de activiteit of nevenactiviteit (van zowel moeder- als dochterondernemingen) bestaat uit de productie, het gebruik, het bezit of de handel van bovengenoemde wapens, strafrechtelijk verantwoordelijk is.

Financiële instellingen worden verplicht te specificeren dat financiering niet gebruikt mag worden voor dergelijke activiteiten en dat onderliggende bedrijven die hierin betrokken zijn, de middelen niet mogen ontvangen. Wanneer een bedrijf financiering aanvraagt voor activiteiten in België, moet er verklaard worden dat de in België toegekende kredieten niet bestemd zijn voor buitenlandse filialen betrokken in zulke activiteiten.

² <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2007/03/20/2007003169/staatsblad> & <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2009/07/16/2009003286/staatsblad>

Een derde element is dat producten die onder het nieuw Europees juridisch kader van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) vallen, als duurzaam worden geclassificeerd (artikel 8 of 9). De SFDR is op 10 maart 2021 in werking getreden en wordt toegepast op beleggingsproducten. Hierdoor moet in de prospectus worden opgenomen in welke mate de productbeheerder duurzaamheid meeneemt in het product:

- **Artikel 6:** Er zijn geen duurzame ambities.
- **Artikel 8:** Producten die onder meer ecologische en/of sociale kenmerken promoten en beleggen in ondernemingen die praktijken op het gebied van goed bestuur volgen.
- **Artikel 9:** Producten die een duurzame belegging tot doel hebben waar een duidelijke impactdoelstelling aan gekoppeld is.

Voor de spaarproducten worden spaarrekeningen met een solidariteitsmechanisme overwogen voor opname. Dit kadert binnen **'participatieve' solidariteit**. Hierbij levert de financiële instelling systematisch een financiële solidaire bijdrage aan partnerorganisaties ten behoeve van projecten in de sociale economie.

Bij de private bankiers wordt aan de hand van een vragenlijst het duurzaamheidskarakter van hun duurzame dienstverlening in kaart gebracht. De dienstverlening wordt als duurzaam beschouwd zodra er een **systematische screening** op de drie ESG-factoren en uitsluitingscriteria worden toegepast. Bijkomend moeten de producten duurzaam zijn volgens de SFDR-regelgeving.

Selectiecriteria voor duurzame beleggingsproducten

Met beleggingsproducten wordt voornamelijk verwezen naar **Instellingen voor Collectieve Belegging** (ICBs), beter gekend als beveks en de gemeenschappelijke beleggingsfondsen. Daarnaast worden ook levensverzekeringsproducten met gewaarborgd rendement (tak 21) of gekoppeld aan beleggingsfondsen (tak 23) en **gestructureerde producten** opgenomen.

Uitgesloten van de statistieken zijn producten die de duurzaamheidsstrategieën 'integratie van ESG-factoren' en 'uitsluitingscriteria' niet toepassen en volgens de SFDR-regelgeving niet onder artikel 8 of 9 worden geclassificeerd.

Deze SFDR-wetgeving is niet van toepassing op gestructureerde producten. Dit type producten bestaan uit twee elementen: een spaargedeelte en een rendementsdeel. In de voorgaande jaren was het voldoende als een van de twee elementen duurzaam was. Vanaf dit jaar geldt als minimumvereiste dat beide **elementen duurzaam** moeten zijn.

Om een duidelijk beeld te hebben van het duurzaamheidskarakter van elk beleggingsproduct, vraagt Forum Ethibel aan alle financiële spelers – voor producten van Belgische makelij – welke duurzaamheidsstrategieën worden toegepast, net als de SFDR-classificatie. Dit wordt steekproefsgewijs gecontroleerd op basis van publiek beschikbare informatie.

Bij producten van Belgische makelij is er direct contact met de financiële spelers, wat inzichten biedt in de SFDR-classificatie van de producten en of de minimum vereiste duurzaamheidsstrategieën worden toegepast. Bij producten van buitenlandse

makelij is er geen direct contact met de financiële spelers. Hierdoor is het minder eenvoudig om zicht te krijgen of een product volledig voldoet aan de minimumvereisten. Wegens gebrek aan inzichten wordt er naast de SFDR-classificatie verwacht dat het product **minstens één duurzaamheidslabel** draagt.

Om te bepalen welke producten in deze studie een label dragen, wordt beroep gedaan op publiek beschikbare informatie - gepubliceerd door de labeleigenaren. Labels die toestaan dat een product van buitenlandse makelij – naast de SFDR minimumvereiste – in aanmerking komt voor deze studie zijn: FNG Siegel, Greenfin label, Ethibel, Label ISR, LuxFLAG Environment, LuxFLAG ESG, Nordic Swan Ecolabel, Towards Sustainability en Umweltzeichen.³

Verfijnen van ontvangen gegevens

Samen met de Universiteit van Antwerpen en de financiële instellingen werden er voor deze studie inspanningen geleverd om de ontvangen gegevens bijkomend te **verfijnen**. Dit onder meer om **dubbeltellingen zoveel mogelijk te vermijden en geïnvesteerde volumes afkomstig van buiten België** – een onvermijdelijk gevolg van globalisering – **eruit te filteren**.

Dubbeltellingen kunnen voorvallen doordat sommige producten onder verschillende 'gedaantes' worden aangeboden. Zo kunnen belegde vermogens via een tak 23 levensverzekering in een beleggingsfonds terecht komen dat reeds is opgenomen in de studie. De belegde vermogens in dergelijke levensverzekeringen worden bijgevolg op o euro geplaatst.

Dakfondsen - beleggingsfondsen die de gehele portefeuille of een groot gedeelte ervan in andere beleggingsfondsen beleggen - hebben eveneens een groot risico op dubbeltellingen. Financiële instellingen die duurzame dakfondsen aanbieden wordt gevraagd naar de aanwezigheid van mogelijke dubbeltellingen, met name beleggingen in andere eigen duurzame beleggingsfondsen. Het blijft echter uitdagend om dubbeltelling te voorkomen bij dakfondsen die beleggen in duurzame fondsen van andere aanbieders die ook in deze studie zijn opgenomen. Hier kan dit mogelijks niet volledig vermeden worden.

³ Deze labels zijn de 9 belangrijkste labels voor duurzame financiële producten in Europa. Meer informatie over de labels en welke benadering ze hanteren om duurzaamheid te definiëren, is terug te vinden in de tekst 'Een vergelijking van de Europese SRI labels' in Deel II van deze studie. Deze tekst is gebaseerd op de vergelijkende studie van Europese Duurzame financieringslabels van Karina Megaeva, Peter-Jan Engelen en Luc Van Liedekerke, allen verbonden aan de Universiteit van Antwerpen.

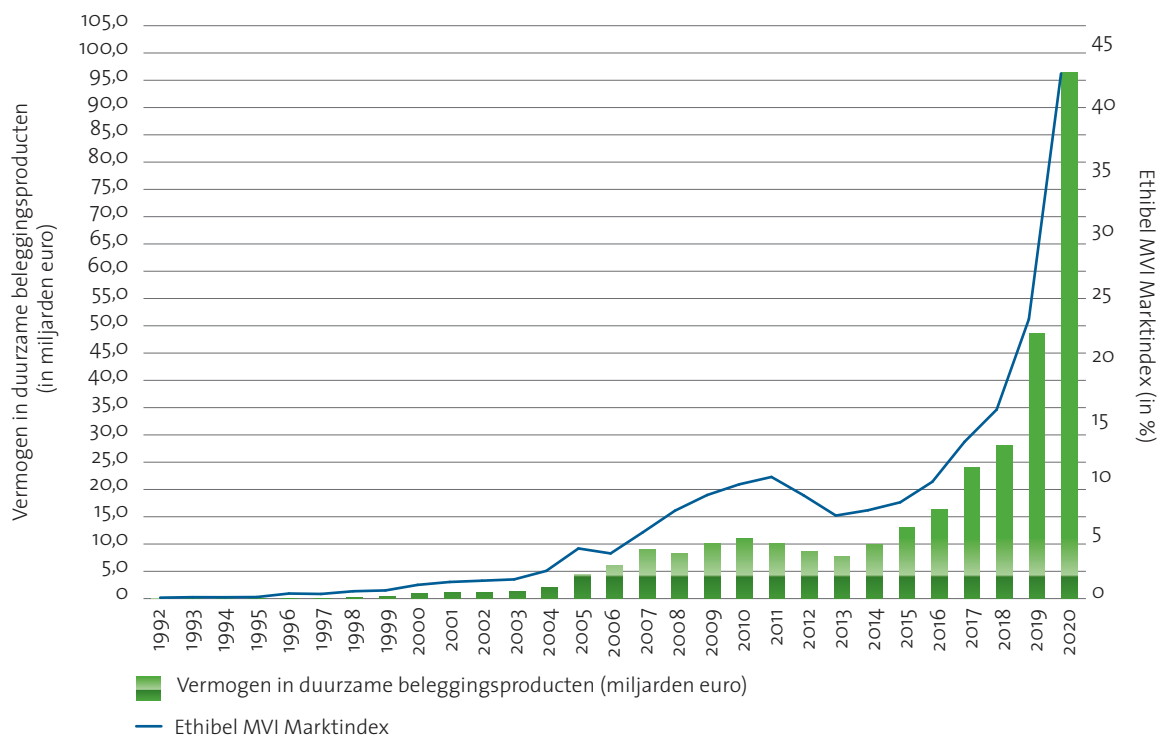
Duurzaam beleggen: een stap richting een nieuwe standaard

Het totaal duurzaam belegde volume is op één jaar tijd verdubbeld. Het is alweer een bevestiging dat duurzaam beleggen aan populariteit blijft toenemen. Mogelijk is dit een teken dat duurzaam beleggen naar een nieuwe standaard aan het groeien is.

Duurzaam belegde volumes

Na een stijging van maar liefst **98,4%** bedraagt het totaal duurzaam belegde volume eind 2020 een bedrag van **96,3 miljard euro**. Eind 2019 bedroeg dit volume 48,6 miljard euro. Er is dus sprake van net geen verdubbeling op één jaar tijd. Deze volumes stijgen onafgebroken sinds het laatste dieptepunt in 2013 – met een volume van 7,7 miljard euro. In 2020 zijn de volumes bijgevolg twaalf keer groter dan in 2013. Met andere woorden: de belegde volumes zijn in de voorbije zeven jaar met 1156% toegenomen.

Figuur 1: Evolutie van vermogen in duurzame beleggingsproducten (België, 1992 -2020)

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van BEAMA en financiële instellingen.

BEAMA – de Belgische Vereniging van Asset Managers – rapporteert over dezelfde periode dat het netto actief belegde vermogen in Belgische beleggingsfondsen (ICB's) met 5,5% is toegenomen naar 231,7 miljard euro. Dit omvat zowel niet-duurzame als duurzame ICB's. Dankzij de significant hogere relatieve toename van het totaal duurzaam belegde volumes **stijgt ook de MVI-index**. Deze index explodeert van 22,1% in 2019 naar 41,6% in 2020. Hier is eveneens sprake van bijna een verdubbeling. Dit is de vierde piek op een periode van vier jaar en de sterkste stijging van de MVI-index sinds 1992.

Dit is het gevolg van enkele ontwikkelingen die zich in de voorbije periode afspeelden. Allereerst, bleef het **Towards Sustainability label**, gelanceerd in november 2019, in populariteit toenemen. Eind december 2020 verkregen 494 beleggingsproducten dit label tegenover 311 producten eind 2019.

Een ander element dat meespeelt in de groei van het aantal producten is de nieuwe **Europese SFDR-regelgeving**. Sinds maart 2021 is het verplicht om voor een reeks 'type beleggingsproducten' in kaart te brengen in hoeverre duurzaamheid wordt meegenomen in het beheer van een product. Aangezien de datacollectie voor deze studie na de inwerkingtreding van deze regelgeving plaatsvond, konden de financiële spelers eenvoudiger identificeren welke producten in aanmerking komen voor deze studie.

Daarenboven zijn er alsmat meer **duurzame manieren voor pensioensparen** op de markt. Deze producten zijn voor particuliere investeerders vaak een eerste stap om te beleggen. Dit type producten kunnen na verloop van jaren grote bedragen accumuleren. De nieuwe SFDR-regelgeving en duurzaam pensioensparen komen later in deze studie uitgebreid aan bod.

De Ethibel MVI-marktindex

De Ethibel Maatschappelijk Verantwoord Investeren (MVI) - marktindex kijkt naar de verhouding van de Belgische geïnvesteerde volumes in duurzame beleggingsproducten tegenover de totale omvang van beleggingsfondsen die in België zijn geregistreerd.

Aangezien niet alle marktpelers aan deze studie wensen deel te nemen, is de doelstelling van de index niet zozeer het exacte marktaandeel van duurzame beleggingsproducten, maar eerder de belangstelling voor deze financiële instrumenten, in kaart te brengen. Het is dus eerder een trendindicator. De cijfers worden vergeleken met de organische groei of krimp van de markt. Zo kan een sterke absolute stijging van de geïnvesteerde volumes in duurzame beleggingsproducten, een relatieve daling betekenen indien het totaal belegde vermogen sterker gestegen is dan het duurzaam belegd vermogen.

De Ethibel MVI - marktindex wijkt af van het werkelijke marktaandeel voor duurzame beleggingen. Deze studie wil de initiatieven van alle type spelers op de markt in kaart brengen. Het totale belegde vermogen in duurzame beleggingsproducten bevat daarom ook cijfers voor andere productcategorieën (vb. gestructureerde producten en verzekeringsproducten) terwijl de gegevens van BEAMA enkel betrekking hebben op ICB's en fondsen met kapitaalgarantie.

Marktaandelen

BNP Paribas Fortis blijft de grootste aanbieder van duurzame beleggingsproducten in België. Het marktaandeel is echter sterk afgenomen. Dit daalde van 41,6% in 2019 naar 25,4% in 2020. Hoewel het hierdoor lijkt dat het totaal belegde volume bij BNP Paribas Fortis is afgenomen, is dit niet het geval. De procentuele bijdrage van BNP Paribas Fortis is gedaald wegens de relatief sterkere toename van het totaal belegde volume van alle participanten samen. Belfius is een opmerkelijke nieuwkomer in de top 3. De bank heeft de tweede plaats bemachtigd met een marktaandeel van 14,8% terwijl het in 2019 een aandeel had van slechts 0,56%. KBC heeft één plaats moeten inleveren en staat derde met een aandeel van 14,3% tegenover 19,8% in 2019. Na een jaar afwezigheid participeert Candriam opnieuw aan deze studie en behaalt een vierde plaats met een aandeel van 12%. Tenslotte sluit NN Investment Partners de top 5 af met een marktaandeel van 11%.

De **gewijzigde samenstelling van de 5 grootste spelers** valt op. Dit terwijl alle spelers hun totaal belegde volumes hebben zien toenemen. Zoals eerder aangeduid, neemt Candriam – na een jaar afwezigheid – terug deel aan de studie. Een kanttekening hier is dat haar informatie de volledig belegde volumes bevat en niet enkel particulieren vertegenwoordigt. Verdere verfijning van de gegevens door Forum Ethibel was niet mogelijk op basis van de aangeleverde data. Hierdoor kunnen de belegde volumes in werkelijkheid mogelijk iets lager uitvallen.

Een ander element dat opvalt, is dat zo goed als alle verkregen duurzame belegde volumes van BNP Paribas Fortis en KBC gelinkt kunnen worden aan producten die een duurzaamheidslabel dragen. Bij Belfius is ongeveer één derde van de duurzame belegde volumes gelinkt aan een duurzaamheidslabel. Bij NN Investment Partners bedraagt dit twee derde van belegde volumes.

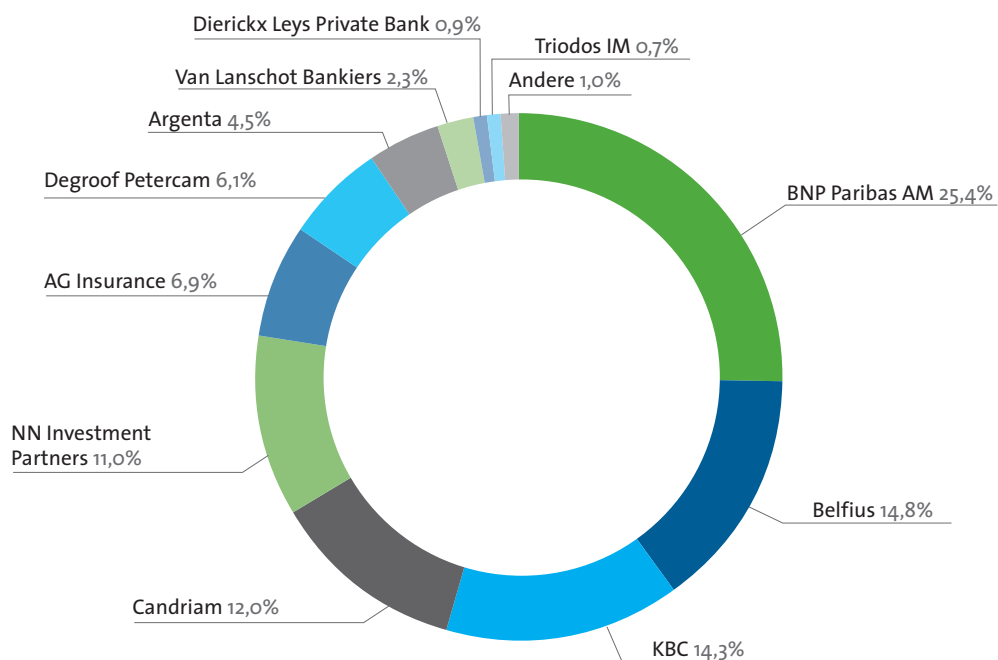
Op basis van onze database observeren wij dat **producten met een duurzaamheidslabel regelmatig meer duurzaamheidsstrategieën toepassen** dan degenen die geen label dragen. Hoewel alle producten voldoen aan de minimumcriteria van deze studie, passen BNP Paribas Fortis en KBC mogelijk strengere duurzaamheidscriteria toe dan gevraagd, wat een daling in het marktaandeel kan verklaren.

Aantal duurzame producten

Het aantal duurzame beleggingsproducten blijft sterk toenemen. In 2020 zijn er **687 producten** geïdentificeerd, **een toename van 173 producten**. Hierbij wordt het record met de grootste toename van vorig jaar alweer verbroken. 2019 kende een stijging van 107 producten. Dit geeft de indruk dat de snelle toename van het aantal duurzame beleggingsproducten wellicht een blijvende evolutie is.

De **nieuwe Europese SFDR-regelgeving** en de **populariteit van het Towards Sustainability duurzaamheidslabel** spelen eveneens een rol in de groei van het aantal producten. Verder telt deze studie ook een aantal nieuwe deelnemers. Ze kunnen in tabel 2 worden aangetroffen.

Figuur 2: Overzicht marktaandeel van lokale aanbieders, gebaseerd op belegd vermogen in duurzame beleggingsproducten op de Belgische MVI-markt (%) (2020)

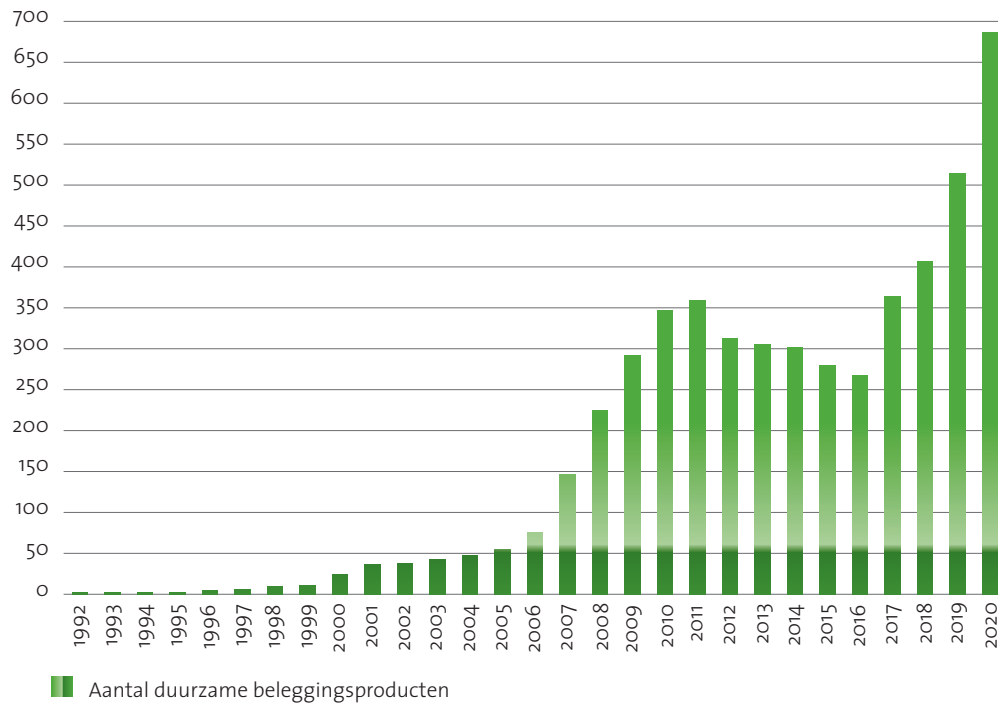

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van financiële instellingen.

Van de 687 producten zijn er **260 van buitenlandse makelij** die niet specifiek gericht zijn op de Belgische markt, maar op meerdere markten binnen de Europese Unie doelen. De overige **427 producten zijn van Belgische makelij, of voornamelijk gericht op België**. De toename van het aantal producten is bij beide categorieën waarneembaar. Zo is er bij producten van buitenlandse makelij een groei van 95 producten waargenomen. Bij producten van Belgische makelij zijn dat er 78.

De sterkere stijging bij producten van buitenlandse makelij dan bij de Belgische is uitzonderlijk. Dit terwijl de methodologie van deze studie mogelijk iets strengere minimumcriteria hanteert. Bij producten van Belgische makelij is er direct contact met de financiële spelers, wat bijkomende inzichten biedt in de SFDR-classificatie van de producten en of de vereiste duurzaamheidsstrategieën worden toegepast. Bij producten van buitenlandse makelij is er geen direct contact met de financiële spelers. Hierdoor is het minder eenvoudig om zicht te krijgen of een product volledig voldoet aan de minimumvereisten. Wegens gebrek aan inzichten wordt er naast de SFDR-classificatie eveneens verwacht dat het product minstens één duurzaamheidslabel draagt.

Figuur 3: Evolutie van het aantal aangeboden duurzame beleggingsproducten van Belgische en buitenlandse makelij (1992-2020)

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van financiële instellingen.

Figuur 3 toont dat de groei van het aantal beleggingsproducten met name plaatsvindt in het **aanbod voor pensioensparen en de ICB's**. Het aantal ICB's steeg van 171 naar 309 producten.

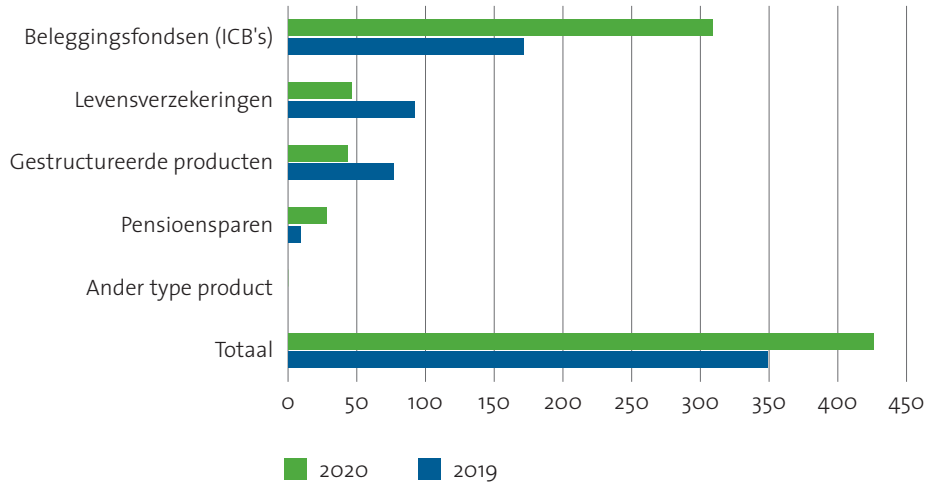
Het aantal producten gericht op pensioensparen is verdriedubbeld van 9 naar maar liefst 28 producten. Dit bestaat uit 18 pensioenspaarfondsen en 10 Tak 21 levensverzekeringen.

Verder zijn er sterke **dalingen bij levensverzekeringen en gestructureerde producten**. Dit jaar nam Allianz – aanbieder van levensverzekeringsproducten – niet deel aan deze studie en werd een aantal gestructureerde verzekeringsproducten ingedeeld bij de gestructureerde producten.

Vervolgens is de daling bij de gestructureerde producten gelinkt aan een **methodologische wijziging**. Deze producten bestaan uit twee elementen: een spaargedeelte en een rendementsdeel. In de voorgaande jaren was het voldoende als een van de twee elementen duurzaam was. Vanaf dit jaar geldt als minimumvereiste dat beide elementen duurzaam moeten zijn. Als gevolg hiervan daalt het aantal gestructureerde producten in deze studie van 77 naar 43.

Een nieuwe categorie is '**ander type product**': 'producttypes' die niet bij de anderen kunnen worden ingedeeld. Op dit moment gaat dit slechts over één product. Dit betreft Oikocredit België. Dit is geen klassiek beleggingsproduct, maar refereert naar de coöperatieve aandelen van de organisatie. Het geld wordt gebruikt voor

Figuur 4: Evolutie t.o.v. 2019, duurzame producten van Belgische makelij of voornamelijk gericht op de Belgische markt

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van financiële instellingen.

investeringen om impact te creëren. In de komende jaren zullen er vergelijkbare coöperatieve organisaties binnen België worden benaderd om deze duurzame vorm van beleggen een plaats te geven in deze studie. Dit kan op termijn bijkomende inzichten geven.

Tabel 2 biedt een overzicht van de **grootste aanbieders** op de Belgische markt. Het gaat hier om producten van Belgische makelij of die voornamelijk gericht zijn op België. De top vijf heeft – zoals bij de marktaandelen van het totaal duurzame belegde volume – een **vernieuwde samenstelling** met enkele spelers die hier voor het eerst in voorkomen.

Zowel BNP Paribas Fortis als KBC behouden beiden de eerste en tweede plaats, met respectievelijk 95 en 66 producten. De derde plaats is nu ingenomen door NN Investment Partners. Het aantal producten nam sterk toe en telt in 2020 54, tegenover 13 producten in 2019. Op plaats vier staat Belfius met eveneens een sterke stijging in aantal producten. Op de vijfde plaats staat AG Insurance. De verzekeraar daalt twee plaatsen tegenover 2019, waar het aantal producten stabiel blijft.

Verder zijn er enkele nieuwe deelnemers: Dierickx Leys Private Bank, Funds For Good, Leo Stevens & Cie, Capricorn Partners en Oikocredit Belgium.

Allianz, Axa, Econopolis en ING Solutions Investment Management namen dit jaar niet deel aan deze studie.

Tabel 2: Marktsetting per beheerder, uitgedrukt in aantal beleggingsproducten

Aantal duurzame beleggingsproducten van Belgische makelij of voornamelijk gericht op de Belgische markt					
	2020	2019	2018	2017	2016
BNP Paribas Fortis	95	118	90	81	60
KBC	66	51	49	51	60
NN Investment Partners	54	13	8	7	6
Belfius	48	6	3		
AG Insurance	43	46	40	34	19
Degroof Petercam	32	13	13	11	9
Candriam	24	34	34	33	24
Argenta	16	4	4	4	
Dierickx Leys Private Bank	11				
NN Insurance Belgium	8	8	2	2	2
Van Lanschot	7	7	7	6	5
Triodos	6	6	4	4	4
Crelan	3	11	11	8	7
Funds For Good	3				
Leo Stevens & Cie	3				
Capricorn Partners	2				
vdk bank	2	2	2	1	2
Ethias	1	3	4	4	4
Incofin	1	1			
Leleux Fund Management & Partners	1	1			
Overige*	0	25	10	8	7
Totaal	427	349	281	254	209

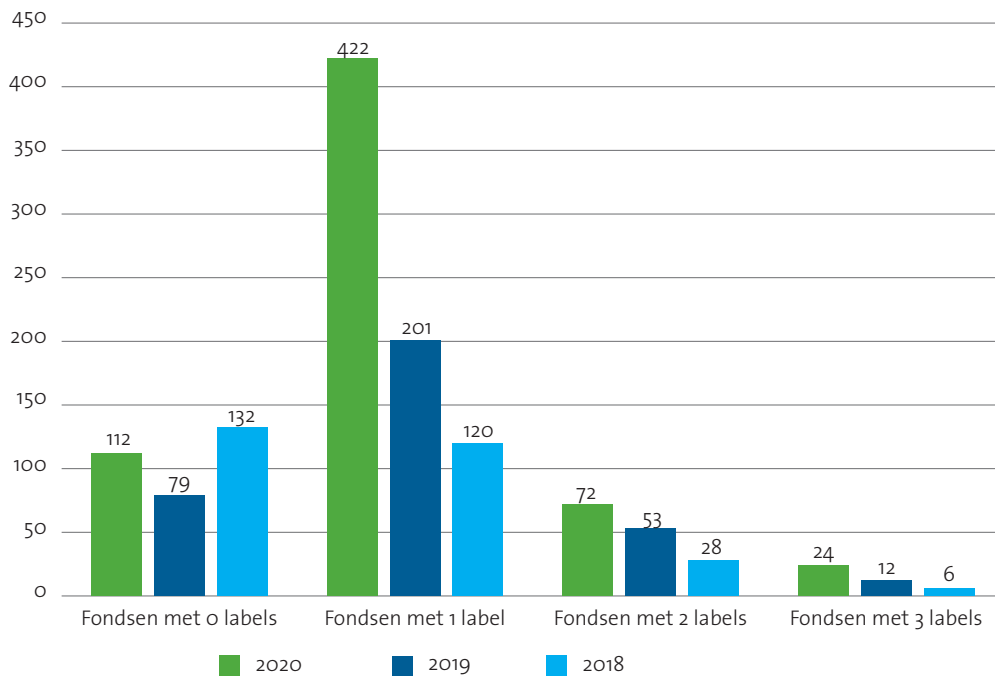
Bron: Fondsendatabank Forum Ethibel 2021.

Beleggingsfondsen en duurzaamheidslabels

Op basis van het aantal aangeboden duurzame ICB's van Belgische en buitenlandse makelij worden er sinds 2018 statistieken bijgehouden om de ontwikkelingen en populariteit van duurzaamheidslabels in België op te volgen. In Figuur 5 is zichtbaar dat het **aantal beleggingsfondsen dat een of meer labels draagt, blijft toenemen**. Het aantal ICB's dat één label draagt, is meer dan verdubbeld. Ook blijft er een groep ICB's die meerdere labels draagt. Hieruit blijkt dat de consument of de aanbieder zelf op zoek is naar deze erkenning om in lijn te zijn met de vereisten van meerdere duurzaamheidslabels. Dit kan voornamelijk van toepassing zijn voor producten die in meerdere landen worden gecommmercialiseerd. Zo zijn labels regelmatig gelinkt aan een of meerdere landen. Wat opvalt, is dat er tot nu toe nog geen producten zijn gedetecteerd die vier of meer labels dragen.

Bij de 96 fondsen die twee of drie labels dragen komt de **combinatie** van het Belgische Towards Sustainability en het Franse ISR label het meeste voor. In deze studie zijn er 41 ICB's geteld. Verder zijn er 26 die het Towards Sustainability en Luxemburgse LuxFLAG label dragen. Ten slotte zijn er 21 ICB's die het Towards Sustainability en het Duitstalige FNG Siegel label dragen.

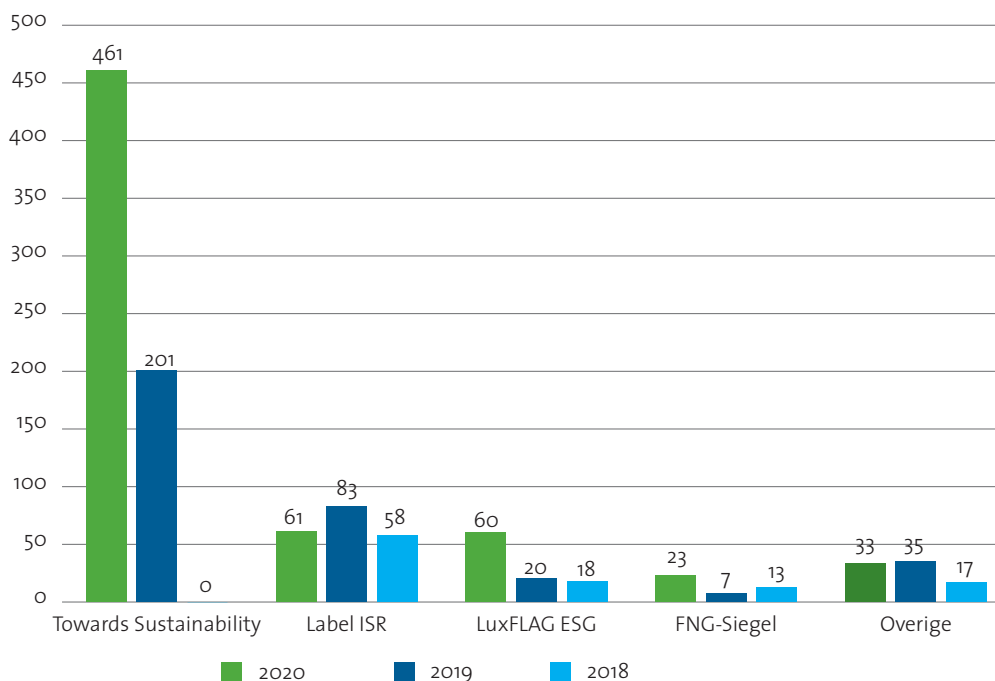
Figuur 5: Aantal labels per fonds

Bron: Aantal labels per fonds tussen eind 2018 tot en met begin 2021. Er is publiek beschikbare informatie verzameld van de labeleigenaren om te bepalen welke producten in deze studie met een label worden meegenomen. Voor het onderzoek van dit jaar is de situatie in januari 2021 in beeld gebracht. Gegevensbron: Forum Ethibel.

In de bovengenoemde combinaties komt het Belgische **Towards Sustainability label** steeds aan bod. Figuur 6 toont aan dat dit het grootste label is op de Belgische markt, wat de **dominantie** verklaart. Eind 2020 dragen 461 duurzame ICB's van Belgische en buitenlandse makelij dit Towards Sustainability label. Verder wordt het ISR en LuxFLAG ESG label door respectievelijk 61 en 60 fondsen gedragen. Daarna volgt FNG Siegel met 23 fondsen.

Figuur 6: Aantal beleggingsfondsen per label

Bron: Aantal fondsen (beleggingsfondsen, pensioenspaarfondsen, dakfondsen en buitenlandse duurzame fondsen die in België zijn toegelaten) per label op het einde van het jaar 2018 tot en met 2020. De benaming 'Overige' omvat het Greenfin Label, het Nordic Swan Ecolabel, de LuxFlag Environment, de Umwelzeichnen en Ethibel. Gegevensbron: Forum Ethibel

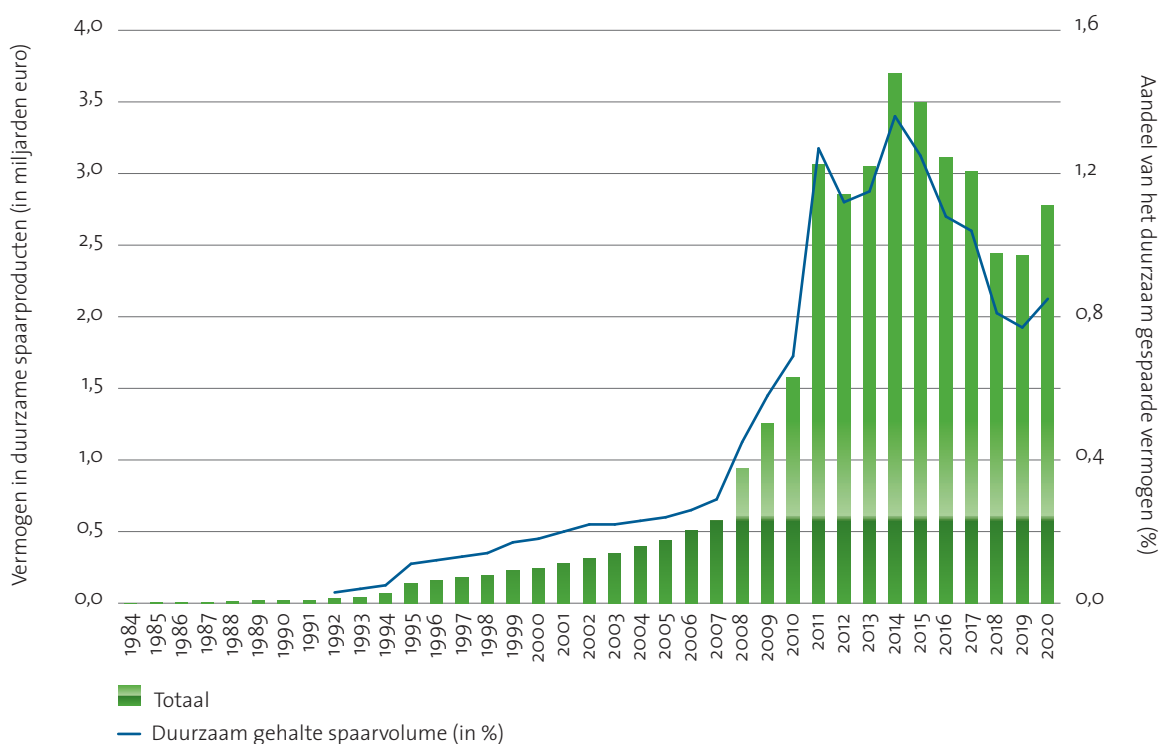
Duurzaam sparen: Groei in de duurzame spaarvolumes na een daling van vijf jaar

2020 was een dynamisch jaar voor duurzaam sparen in België. Na een daling gedurende vijf jaar kennen de duurzame spaarvolumes opnieuw een stijging. Dit terwijl een van de drie spelers haar duurzaam spaaraanbod heeft stopgezet, maar er wel een nieuwe speler werd verwelkomd.

Het jaar 2020 werd afgesloten met een **duurzaam spaarvolume van 2,77 miljard euro**. Hierdoor kent het duurzame spaarvolume opnieuw een stijging van 345 miljoen euro, ofwel 14%. Hierdoor komt er een einde aan vijf jaar aanhoudende dalingen. De algemene spaarvolumes namen eveneens toe, maar procentueel in mindere mate dan de duurzame volumes. Dit betekent dat het duurzame gehalte steeg van 0,77% in 2019 naar 0,85% in 2020. Dit is nog ver verwijderd van het hoogtepunt van 1,36% in 2014, maar 2020 kan een startpunt zijn van een nieuwe stijgende trend.

Figuur 7: Evolutie van het duurzaam / solidair sparen en het duurzaam gehalte van het totale Belgische spaarvolume (1984-2020)

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van de Nationale Bank van België en financiële instellingen.

Een bewogen jaar

De groei in duurzaam sparen werd gerealiseerd in een omgeving met **veel marktbevinging**. Zo communiceerde Van Lanschot eind 2020 dat het haar online merk, Evi, in België zou stopzetten en de spaarrekeningen bijgevolg zou afsluiten. Van Lanschot geeft aan dat de aanhoudende lage rentevoeten – en zelfs negatieve rentevoeten op bancaire niveau – hierin een rol spelen. Dit betekent dat Evi niet meer in deze studie wordt meegenomen.

Deze rentevoeten hebben eveneens impact op Triodos bank. Om de druk van de lage rentevoeten te beperken heeft de bank besloten om haar spaar- en termijnrekeningen om te zetten van gereguleerde naar niet-gereguleerde rekeningen. Dit heeft geen impact op het duurzaamheidskarakter, maar wel op de rente die de spaarders ontvangen en de belastingvrijstelling.

De leemte van het stopzetten van Evi in België werd dadelijk opgevangen door **NewB**. Zonder deze **nieuwe speler** zou het niet mogelijk zijn geweest om een nieuwe stijging van duurzame spaarvolumes over 2020 te realiseren. De coöperatieve bank lanceerde in november 2020 zicht- en spaarrekeningen voor een beperkte groep coöperanten. Sinds april 2021 is dit voor iedereen toegankelijk. De duurzaamheidsfactoren waar NewB rekening mee houdt, komen aan bod in het handvest dat eind 2020 werd goedgekeurd. De spaarrekening betreft een niet-gereguleerde spaarrekening.

Vdk bank heeft haar duurzaam spaaraanbod in 2020 behouden. Dit betekent dat de SpaarPlus Rekening van vdk bank momenteel de enige duurzame gereguleerde spaarrekening is.

Marktaandelen

Al deze bewegingen hebben als resultaat dat er nog steeds drie spelers zijn die een duurzame spaarrekening aanbieden, maar dat er een **wijziging is in de samenstelling** ervan. Deze drie spelers zijn NewB, Triodos Bank en vdk bank.

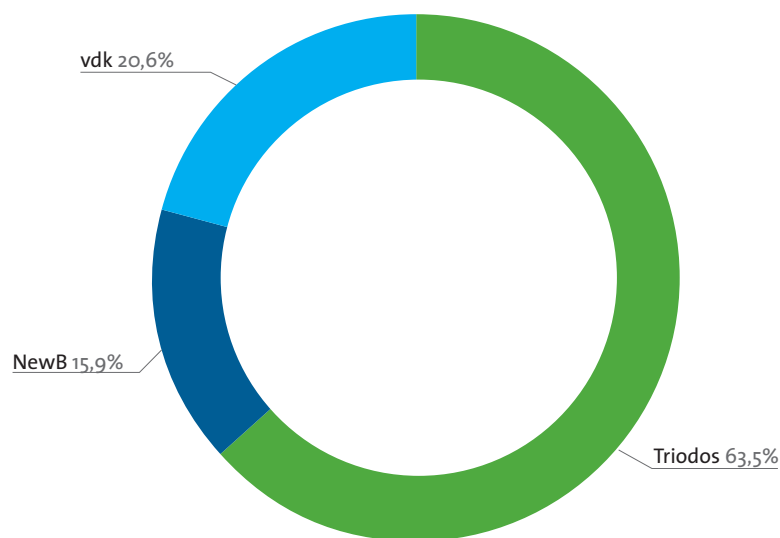
De duurzame spaarvolumes bij Triodos bank zijn licht gedaald. Volgens de statistieken van deze studie is dit de eerste daling bij Triodos sinds 1993. In haar jaarresultaten over 2020 geeft Triodos bank aan dat sommige klanten door deze wijziging zijn overstapt naar een andere bank. Mogelijk vanwege de lagere rentevoet.

Daarentegen blijft de spaarrekening van vdk bank groeien. Mogelijk haalt vdk voordeel uit het stopzetten van de Evi spaarrekening en de bovengenoemde wijziging bij Triodos.

De nieuwkomer NewB heeft ondanks de beperkte lancering eind 2020 al een substantieel spaarvolume toevertrouwd gekregen, wat zichtbaar is in haar marktaandeel. NewB heeft al een marktaandeel van 15,9% bemachtigd. Vdk bank blijft NewB voor met een aandeel van 20,6%. Tenslotte blijft Triodos Bank marktleider met een marktaandeel van 63,5%.

De komst van NewB heeft een nieuwe dynamiek gegeven aan duurzaam / solidair sparen in België. Dit lijkt de start van een nieuwe stijgende trend. Het blijft echter de vraag of de coöperatieve bank een nieuwe doelgroep aanspreekt of eenvoudigweg concurreert met Triodos en vdk bank. Mogelijk biedt de studie van volgend jaar een antwoord op deze vraag.

Figuur 8: Marktaandelen van financiële instellingen actief op het vlak van duurzaam/solidair sparen in België (2020)

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van financiële instellingen.

Wat is het verschil tussen gereguleerde en niet-gereguleerde spaarrekeningen?

Gereguleerde rekeningen

Bij gereguleerde spaarrekeningen hebben spaarders recht op een basisrente en een getrouwheidspremie. Hiervoor zijn wettelijke minimumbedragen vastgesteld. De basisrente moet minstens 0,01% bedragen. Voor de getrouwheidspremie is er een minimum van 0,10%.

De ontvangen rentes uit deze rekeningen zijn voor een bepaald bedrag vrijgesteld van belasting. Voor 2021 is dit belastingvrij tot 980 euro per persoon. Voor de ontvangen rentes boven dit bedrag is in België 15% roerende voorheffing verschuldigd.

Niet-gereguleerde rekeningen

Niet-gereguleerde rekeningen kennen geen getrouwheidspremie, waardoor er enkel een rentevoet wordt gehanteerd. De ontvangen rente is niet vrijgesteld van belasting en direct onderhevig aan een roerende voorheffing van 30%.

Veiligheid

Beide soorten rekeningen vallen onder het depositogarantiestelsel. Zo zijn er op niveau van de Europese Unie afspraken gemaakt waardoor het spaargeld in geval van een mogelijk faillissement is beschermd tot 100.000 euro per persoon.

Waarom bieden banken vaker niet-gereguleerde rekeningen aan?

Waarom banken opteren om een niet-gereguleerde rekening in plaats van een gereguleerde rekening aan te bieden, is gelinkt aan de bredere economische situatie en het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB).

De ECB probeert de banken in Europa te stimuleren om zoveel mogelijk geld uit te lenen, wat de economische groei bevordert. Hierdoor hanteert de ECB sinds 2014 een negatieve rentevoet op de reserves van alle Europese banken die ze bij de ECB 'stallen' en kunnen banken heel eenvoudig geld uitlenen. Door dit stimulusbeleid werden de banken onderhevig aan een rentevoet van -0,1% die verder werd verlaagd tot -0,5%. Dit betekent dat ze hierop rente betalen, in plaats van ontvangen.

Een gevolg hiervan is dat de banken de reserves bij de ECB laag willen houden en zoveel mogelijk geld uitlenen. Dit resulteert in lage rentevoeten voor mensen die geld lenen.

Het verschil tussen de rente die banken ontvangen – van klanten die geld lenen – en de rente die ze betalen – aan alle spaarders – zijn inkomsten voor de bank. Dit dient om kosten te dekken en winst te behalen. Door de maatregelen van de ECB alsook bijvoorbeeld de minimum basisrente en getrouwheidspremie bij gereguleerde spaarrekeningen, zijn deze inkomsten beperkt. Bij niet-gereguleerde rekeningen is het mogelijk om lagere rentevoeten te hanteren, wat extra ademruimte kan bieden.

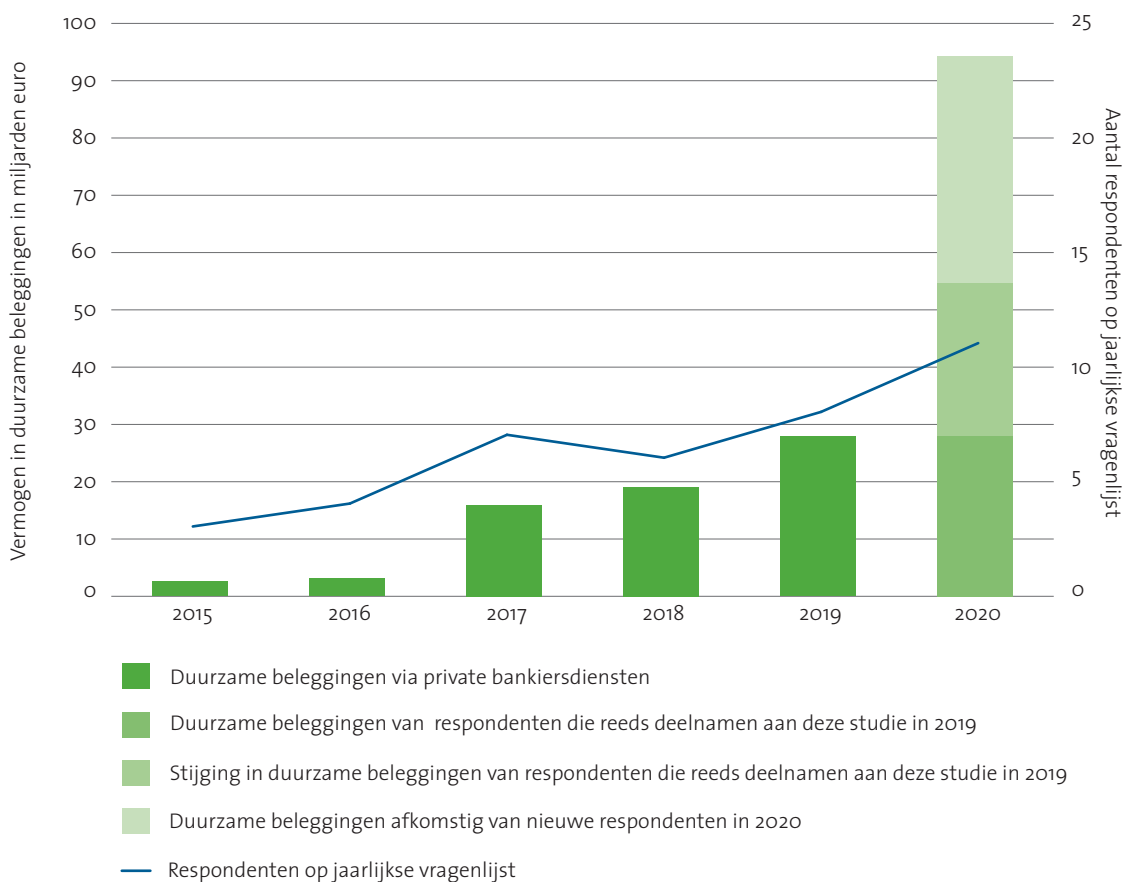
Privaat bankieren in België

De duurzame beleggingen via private bankiersdiensten bereiken een nieuw hoogtepunt. Met een vermogen van 94,3 miljard euro is het er sprake van meer dan een verdubbeling op één jaar tijd. De populariteit van duurzaamheid in dit segment blijft sterk toenemen.

Deze jaarlijkse studie kijkt zowel naar duurzame beleggingen op maat, als gestandaardiseerde duurzame beleggingsproducten die via private bankiersdiensten worden aangeboden en dit aan welgestelde investeerders. Er wordt geen rekening gehouden met een vereist minimumvermogen dat private bankiers hanteren vooraleer ze met een potentiële klant in zee gaan. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat er overlap is in de duurzaam belegde volumes van particuliere investeerders en de volumes via private bankiersdiensten in België. Deze elementen maken het minder eenvoudig om alle gegevens met elkaar te vergelijken. De cijfers die worden meegenomen in dit onderdeel van deze studie handelen over 2020 en zijn gebaseerd op de informatie van elf respondenten over privaat bankieren in België. Dit zijn er twee meer dan in de vorige editie⁴.

⁴ De respondenten waren (in alfabetische volgorde): ABN AMRO Private Banking, Belfius, BNP Paribas Fortis, Degroef Petercam, Delen Private Bank, Deutsche Bank, Dierickx Leys Private Bank, ING Bank, KBC, Triodos (via Puilaetco Dewaay) en Van Lanschot Bankiers. Mercier Vanderlinden heeft ook aan deze studie deelgenomen maar voldeed helaas niet aan de nieuwe minimumcriteria.

Figuur 9: Duurzame beleggingen via private bankiersdiensten (België, 2015-2020)

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van financiële instellingen. Het aantal respondenten betreft enkel de financiële spelers die in lijn waren met de minimumvereiste voor deze studie.

Zie eveneens de grafiek met bijgewerkte gegevens voor BNP Paribas Fortis en KBC in Annex 1.

Het duurzame volume blijft **in toenemende mate interesse** opwekken van zowel welgestelden als aanbieders. Met een duurzaam volume van net geen **94,3 miljard euro** blijven deze duurzame beleggingen toenemen. Figuur 9 toont de groei van het duurzame vermogen via private bankiersdiensten en het aantal respondenten. Voor het jaar 2020 is het **totaalvolume in drie categorieën** verdeeld. Dit om weer te geven welke elementen hebben bijgedragen aan deze sterke toename.

Bij vrijwel alle participanten is een **sterke toename** vastgesteld. Verder waren er enkele **nieuwe deelnemers**: Dierickx Leys Private Banking nam voor het eerst deel aan deze studie en Degroof Petercam neemt na enkele jaren afwezigheid opnieuw deel aan deze studie. Delen Private Bank zet eveneens stappen in het verduurzamen van haar aanbod en is daardoor in lijn met de minimumvereisten voor deze studie.

Een ander element dat mogelijk bijdraagt aan deze significante groei is een duidelijkere verwoording van de **minimumvereisten** die gelinkt kunnen worden aan de classificering op basis van de SFDR-regelgeving. Dit is waarneembaar bij enkele deelnemers die in de voorbije jaren hebben deelgenomen.

Verduidelijkte minimumcriteria

De minimumcriteria voor dit segment waren aanvankelijk niet altijd helder voor alle (potentiële) deelnemers. Ze zijn nu **gelijkgesteld aan de criteria voor duurzame beleggingsproducten** die ook elders in deze studie gehanteerd worden. Hierbij wordt er verwacht dat de duurzaamheidsstrategieën 'integratie van ESG-factoren' en 'uitsluitingen' integraal toegepast worden. Daarenboven moet de dienstverlening in lijn zijn met de verwachting van artikel 8 of 9, zoals beschreven in de SFDR-regelgeving.

Dit geeft een **duidelijke minimumnorm** enerzijds en biedt de private bankiers anderzijds de vrijheid om eigen persoonlijke keuzes toe te passen.

Een gevolg hiervan is dat niet alle private bankiers – die aan de minimumvereisten voldoen – even ver gaan in duurzaamheid. Sommige private bankiers hanteren een eigen, strengere definitie van duurzaamheid. Daardoor kan het vermogen onder beheer dat voor deze studie gebruikt wordt, lager uitvallen. Andere private bankiers delen dan weer al het beheerde vermogen mee dat aan de minimumcriteria voldoet.

Hierdoor is het mogelijk dat de resultaten een beeld weergeven dat niet volledig in lijn is met de werkelijke situatie. Desalniettemin biedt dit een kijk op de **belangstelling voor duurzaam beleggen** bij welgestelde beleggers en private bankiers.

Marktspelers

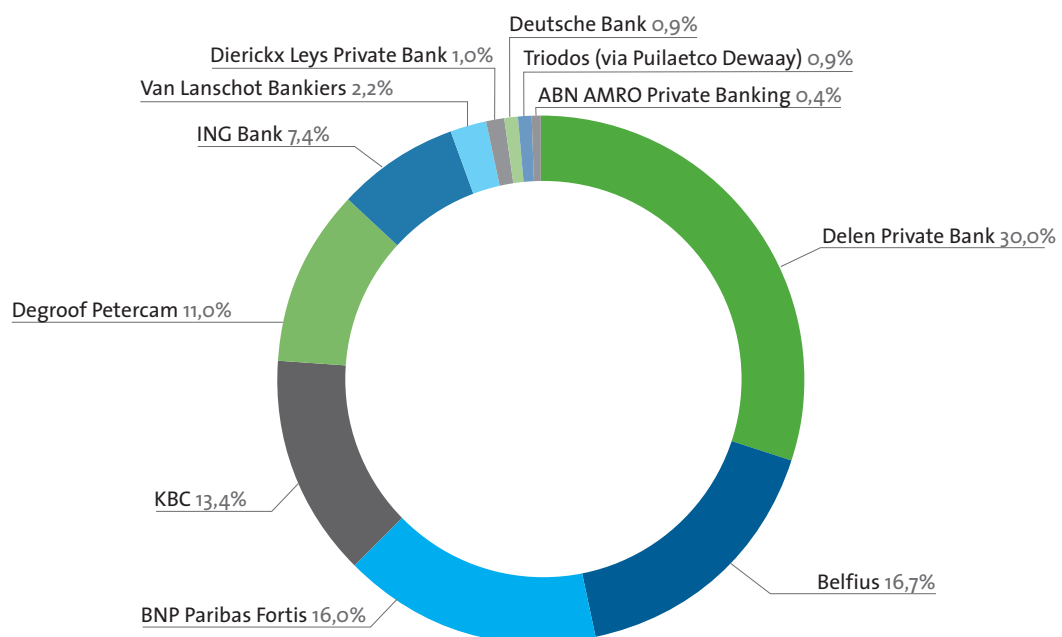
Op basis van het duurzaam belegde vermogen en de bovenstaande elementen is de **top vijf grondig gewijzigd**. Nu Delen Private Bank in lijn is met de minimumverwachtingen neemt het dadelijk de eerste plaats in met een marktaandeel van 30%. De private bank past haar verantwoord beleggingsbeleid toe op al haar huisfondsen, wat het toelaat om het grootste marktaandeel te bemachtigen.

Met een marktaandeel van 16,7% volg Belfius op de tweede plaats. De private bank afdeling van Belfius bank heeft significante stappen vooruit gezet en past in het kader van de groep om het aanbod te verduurzamen.

Zowel BNP Paribas Fortis als KBC moeten hun eerste en tweede plaats afstaan en zakken beiden naar de derde en vierde plaats met, respectievelijk, 16% en 13,4% marktaandeel. Zoals in de vorige studie aangeduid, hanteren de twee grootbanken de definitie van duurzaamheid zoals het Towards Sustainability label voorschrijft.

Ten slotte sluit Degroef Petercam de top vijf af met een aandeel van 11%. Na enkele jaren afwezigheid bevestigt de private bank haar rol in het aanbieden van duurzame bankiersdiensten in België.

Figuur 10: Overzicht marktaandeel van lokale aanbieders van duurzame private bankiersdiensten op de Belgische markt (%) (2020)

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van financiële instellingen.

Zie eveneens de grafiek met bijgewerkte gegevens voor BNP Paribas Fortis en KBC in Annex 1.

Duurzaamheidsstrategieën en de nieuwe Europese regelgeving (SFDR)

Gebruikte duurzaamheidsstrategieën in België

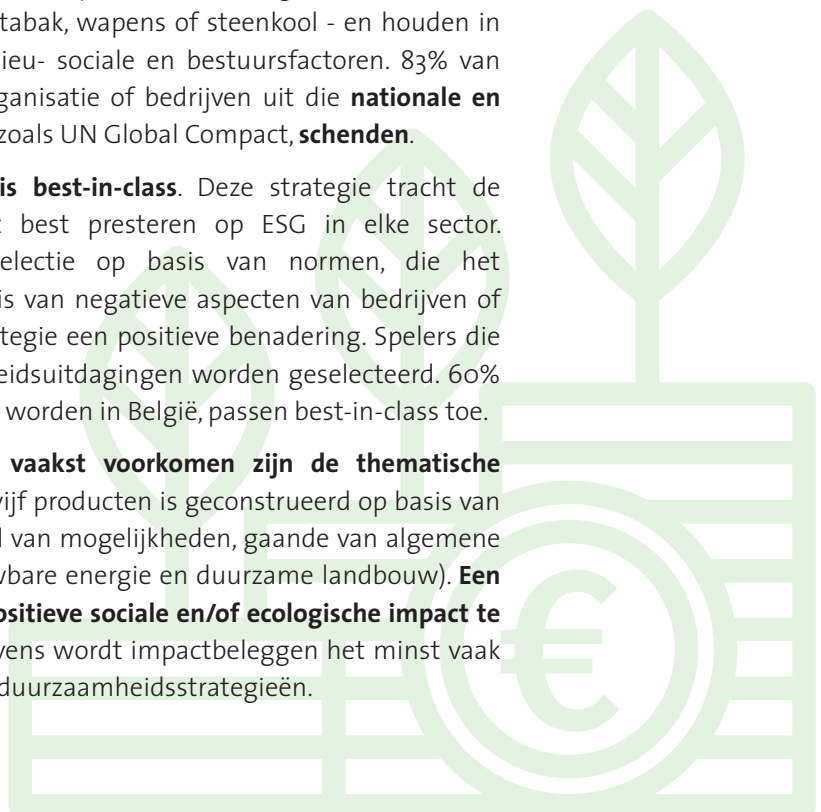
De ontwikkeling van duurzame financiering op internationaal niveau heeft het ontstaan van zeven duurzaamheidsstrategieën gekend, die ondertussen erkend en gebruikt worden door spelers in de sector (zie 'Definitie van duurzaam beleggen' in het begin van deze studie). Verschillende duurzaamheidslabels - waaronder het Towards Sustainability label, gelanceerd in 2019 door Febelfin - leggen een aantal van deze strategieën op aan producten die aan hun normen voldoen. **Welke strategieën worden het meest toegepast voor financiële producten die verkocht worden in België?**

Om deze vraag te beantwoorden, analyseert de studie de **Belgische duurzame producten die gecategoriseerd worden als artikel 8 of 9 binnen de nieuwe Europese regelgeving (SFDR)**, alsook **buitenlandse duurzame producten die in België verkocht worden en een duurzaamheidslabel dragen**. Voor de Belgische producten worden de gegevens rechtstreeks opgevraagd bij en verzameld via de spelers zelf. Informatie over de buitenlandse producten komt daarentegen voort uit vrij beschikbare gegevens op het internet. Deze benadering staat toe een steekproef te selecteren die het grootste aantal duurzame producten, verkocht in België, omvat en de kwaliteit van de gebruikte data garandeert.

Figuur 11 toont de **meest populaire duurzaamheidsstrategieën voor producten die verkocht worden op de Belgische markt**. Bovendien geeft het verschillen weer tussen producten die door buitenlandse spelers in België worden verkocht en producten verkocht door Belgische spelers. Op basis van deze grafiek, kan geconcludeerd worden dat de **strategieën van uitsluiting en ESG-integratie een echte norm** lijken te zijn voor deze producten. Alle producten passen uitsluitingscriteria toe voor bepaalde activiteiten of sectoren - zoals tabak, wapens of steenkool - en houden in het beleggingsproces rekening met milieu- sociale en bestuursfactoren. 83% van de producten sluiten bovendien ook organisatie of bedrijven uit die **nationale en internationale normen en/of verdragen**, zoals UN Global Compact, **schenden**.

De vierde meest gebruikte strategie is best-in-class. Deze strategie tracht de ondernemingen te selecteren die het best presteren op ESG in elke sector. In tegenstelling tot uitsluiting of selectie op basis van normen, die het beleggingsuniversum verkleinen op basis van negatieve aspecten van bedrijven of overheden, hanteert de best-in-classstrategie een positieve benadering. Spelers die het best scoren op vlak van duurzaamheidsuitdagingen worden geselecteerd. 60% van de duurzame producten die verkocht worden in België, passen best-in-class toe.

Andere positieve strategieën die het vaakst voorkomen zijn de thematische benadering en impactbeleggen. Een op vijf producten is geconstrueerd op basis van een duurzaam thema. Hierin bestaan tal van mogelijkheden, gaande van algemene tot zeer specifieke thema's (vb. hernieuwbare energie en duurzame landbouw). **Een minderheid, 7%, beoogt tenslotte een positieve sociale en/of ecologische impact te genereren**. Volgens de verzamelde gegevens wordt impactbeleggen het minst vaak toegepast, in vergelijking met de andere duurzaamheidsstrategieën.

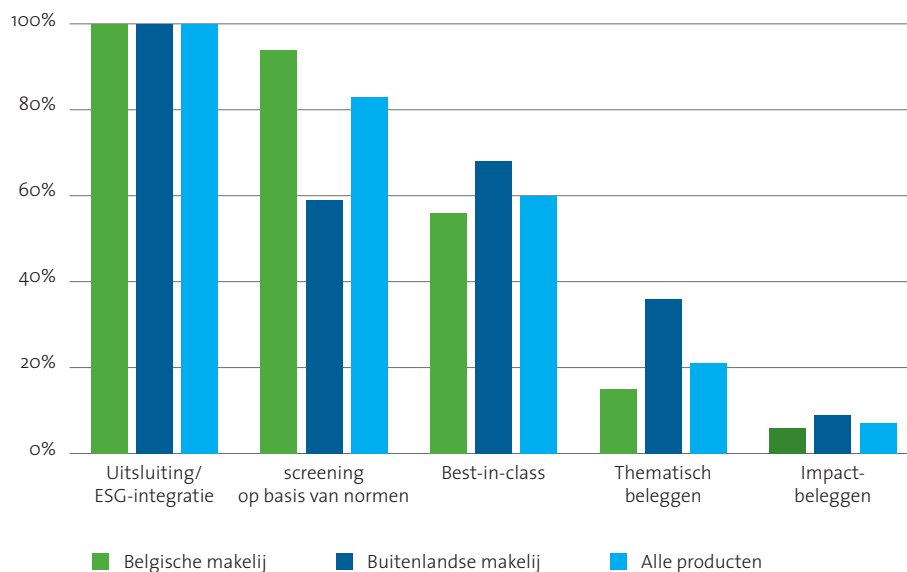
Het is echter van belang bovenstaande opmerkingen te nuanceren. Hoewel veel duurzame financiële producten dezelfde duurzaamheidsstrategieën toepassen, verschilt de manier waarop of de **mate** waarin dikwijls. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat twee producten dezelfde activiteit, zoals tabaksproductie, uitsluiten, maar hiervoor verschillende criteria hanteren. Een zeer duurzaam product zou elk bedrijf met enige betrokkenheid bij tabaksproductie of -verkoop kunnen uitsluiten. Een minder duurzaam product kan daarentegen opteren voor het uitsluiten van bedrijven wier grootste inkomstenbron uit tabak bestaat, door een grens te stellen aan de activiteit (vb. een drempel op de inkomsten), in plaats van deze sector volledig uit te sluiten.

Op dezelfde manier kunnen **twee producten die een best-in-classbenadering hanteren, deze strategie in de praktijk erg verschillend toepassen**. Ter illustratie: stel dat twee financiële producten dezelfde methodologie toepassen op een identiek beleggingsuniversum – dezelfde groep ondernemingen. Een eerste product selecteert de top 20% van de ondernemingen op basis van gestandaardiseerde duurzaamheidsscores en sluit zo de onderste 80% van het universum uit. Een tweede product kan er echter voor kiezen dezelfde duurzaamheidsscores te gebruiken, maar minder strenge selectiecriteria te hanteren en bijvoorbeeld de top 80% toe te staan. Tot gevolg, wordt slechts 20% van het initiële universum uitgesloten.

Beide voorbeelden duiden hoe het gebruik van duurzaamheidsstrategieën weinig garantie biedt voor het duurzaam karakter van een product.

Daarenboven is het belangrijk een andere strategie, die niet in deze analyse vervat zit, maar wel erkend wordt als een van de belangrijkste duurzaamheidsstrategieën, aan te kaarten: **engagement en actief aandeelhouderschap**. Belanghebbenden die hun macht als aandeelhouder wensen in te zetten om dialoog te voeren met bedrijven op lange termijn alsook diens duurzaam beleid in vraag te stellen, passen deze benadering dikwijls toe. Vermogensbeheerders kunnen als aandeelhouder ook invloed uitoefenen op belangrijke besluiten omtrent duurzaamheid, op bestuurs- en

Figuur 11: Gebruikte duurzaamheidsstrategieën in producten die verkocht worden op de Belgische markt

Bron: De gegevens voor producten die door Belgische spelers op de markt worden gebracht, werden verzameld bij de vermogensbeheerders zelf. De gegevens voor "buitenlandse" producten werden daarentegen verkregen uit vrij toegankelijke informatie. Alleen buitenlandse producten die de toegepaste duurzame strategieën publiekelijk bekendmaken, werden in het diagram opgenomen.

aandeelhoudersvergaderingen; een manier om, bijvoorbeeld, bedrijven in essentiële sectoren vooruit te helpen in de energietransitie. Hoewel de gegevens verzameld voor deze studie het niet toelaten om engagement te vergelijken met andere benaderingen, is het ongetwijfeld een van de meest gehanteerde duurzaamheidsstrategieën.

De nieuwe transparantieregels van de EU (SFDR) en hun impact op de duurzame financieringsmarkt in België

EU-actieplan voor duurzame financiering

De uitvoeringsfase van het **actieplan van de Europese Commissie voor duurzame financiering ging van start in 2021** en markeert een belangrijke stap in de ontwikkeling van duurzame financiering in Europa en de rest van de wereld. Het plan, aangenomen in mei 2018, heeft tot doel miljarden euro's om te buigen naar duurzame investeringen, financiële risico's ten gevolge van klimaatverandering, milieuaantasting en sociale kwesties beter te beheren en transparantie en een lange termijnvisie in financiële en economische activiteiten te bevorderen⁵.

Het plan wordt ondersteund door een **wetgevingspakket** en bestaat uit **vier hoofdonderdelen**⁶:

- Een uniform classificatiesysteem ('taxonomie')
- Een reeks vereisten voor institutionele beleggers omtrent de integratie van ESG factoren in hun beleggingsproces en transparantie hieromtrent (SFDR)
- Nieuwe referentienormen/benchmarknormen voor koolstofarme indexen
- Beter duurzaamheidsadvies voor cliënten, zodat een breder scala van beleggers toegang krijgt tot duurzame beleggingen

Sinds 10 maart 2021 verplicht de **Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)** vermogensbeheerders om duurzaamheidsrisico's in hun beleggingsproces te publiceren voor al hun fondsen (ICBE's) en alternatieve investeringsfondsen (AIF) die in de Europese Unie worden verkocht.

Daarnaast, moeten vermogensbeheerders hun fondsen indelen in een van de **volgende categorieën** en dit op een duidelijke manier weergeven⁷:

- Artikel 6: gewone fondsen die niet worden aangeprezen als fondsen met ESG factoren of doelstellingen
- Artikel 8: 'lichtgroen': fondsen die bepaalde duurzame/ESG kenmerken promoten/bevorderen
- Artikel 9: 'donkergroen': fondsen met duurzame ontwikkeling als doelstelling (vb. investeringen in bedrijven die een verminderde koolstofuitstoot nastreven) en die beleggen in bedrijven waarvan de producten en diensten positief bijdragen aan ecologische en sociale uitdagingen.

Het tweede niveau van de SFDR wordt op 1 januari 2022 ingevoerd en zal meer transparantieverplichtingen inhouden voor bedrijven en hun producten. Periodieke verslaggeving wordt bovendien verplicht vanaf januari 2023. Desalniettemin, leiden het korte tijdsbestek en de onduidelijkheid over diverse belangrijke aspecten tot verwarring en bezorgdheid in de sector. Ondanks de vertraging in de initiële planning, vrezen organisaties alsnog dat er onvoldoende tijd is om de veranderingen door te voeren en dat deze grote financiële en operationele kosten met zich mee zullen brengen.

5 <https://www.greenfinanceplatform.org/policies-and-regulations/european-commissions-action-plan-financing-sustainable-growth>

6 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_3729

7 <https://www.lecho.be/les-marches/fonds/general/la-durabilite-des-fonds-bientot-plus-transparente/10286408.html>

Positionering van de Belgische markt ten opzichte van de Europese regelgeving

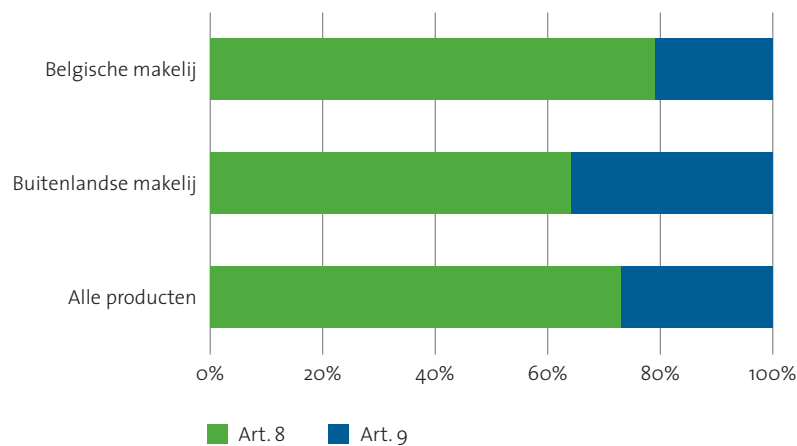
De Belgische spelers hebben zich sinds maart 2021 moeten aanpassen aan de nieuwe regelgeving en hun marketingdocumenten moeten herzien. De nieuwe indeling is ondertussen zichtbaar in de **prospectus** van elk fonds, waarin de categorie waartoe het product behoort, wordt vermeld. In dit onderdeel bekijken we de **reactie van Belgische en buitenlandse vermogensbeheerders** die duurzame producten in België verkopen, op de nieuwe regelgeving.

Figuur 12 toont de verdeling van de in België verkochte duurzame producten, volgens de nieuwe Europese classificatie. De meeste producten werden ingedeeld als artikel 8 (lichtgroen) en bevorderen dus ecologische of sociale kenmerken. Een kwart van alle duurzame producten op de Belgische markt behoren tot artikel 9. Deze producten dragen via een of meer activiteiten bij aan een milieu- en sociale doelstelling. Ze moeten eveneens bewijzen dat ze geen significante schade berokkenen aan een ecologisch of sociaal objectief en dat ondernemingen waarin belegd wordt aan goed bestuur doen.

Zoals aangegeven in de methodologie, worden alleen buitenlandse producten geselecteerd die één of meerdere duurzaamheidslabels dragen. Voor de Belgische producten gebeurt de selectie op basis van de Europese classificatie: de producten die onder de nieuwe regelgeving vallen en geklasseerd zijn als artikel 8 of 9 worden opgenomen. Producten waarvoor de SFDR niet van toepassing is (structured notes & spaarrekeningen) zijn geselecteerd op basis van een alternatieve selectiemethode (zie methodologie).

Ter herinnering, artikel 6 heeft betrekking op gewone fondsen die geen duurzame ambitie nastreven in hun beleggingsproces. Volgens de nieuwe verordening mogen deze fondsen in de EU verkocht worden, mits ze duidelijk als 'niet-duurzaam' worden aangegeven. Deze categorie werd niet opgenomen in onderstaande grafiek, aangezien ze geen duurzame producten bevat.

Figuur 12: Vertegenwoordiging van duurzame financiële producten die in België verkocht worden, geclassificeerd volgens de Europese SFDR die van kracht is sinds maart 2021

Bron: De gegevens voor producten die door Belgische spelers op de markt worden gebracht, werden verzameld bij de vermogensbeheerders zelf. De gegevens voor "buitenlandse" producten werden daarentegen verkregen uit vrij toegankelijke informatie.

Hoewel er vandaag nog enige onduidelijkheid en verwarring heerst rond de nieuwe SFDR-classificatie (zie bijvoorbeeld de brief van de ESMA⁸ aan de directeur-generaal van de Europese Commissie), zien we nu al een **duidelijke positionering van de spelers op de Belgische markt en meer transparantie omtrent duurzaamheidsintenties van hun financiële producten**. Het zal interessant zijn om op te volgen hoe dit zich naar verloop van tijd en naarmate nieuwe Europese financiële wetten van kracht worden, ontwikkelt. Deze toekomstige regels, opgenomen in het actieplan voor duurzame financiering, zullen meer beperkingen opleggen om greenwashing tegen te gaan en transparantie te verhogen, zodat alle beleggers voldoende geïnformeerd zijn over de duurzaamheid van hun investeringen.

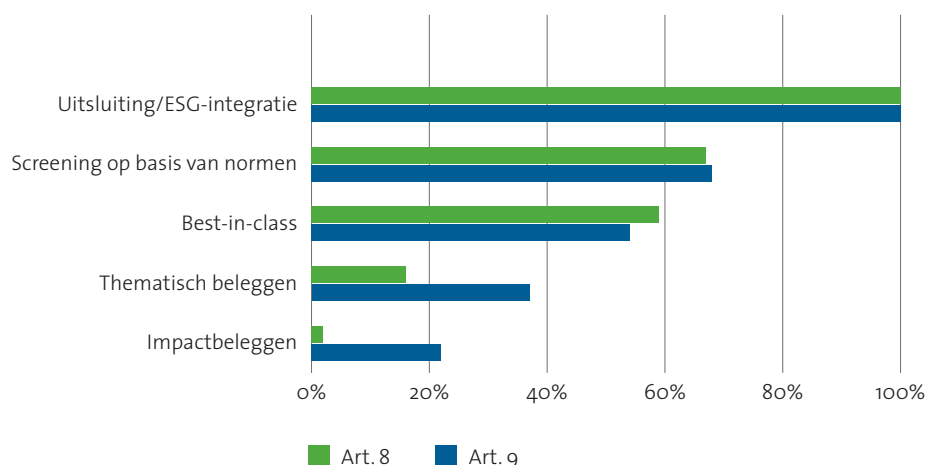
Duurzaamheidsstrategieën en de Europese SFDR-classificatie

De Europese SFDR-regels maken een betere informatieverstrekking aan de particuliere belegger mogelijk. Desalniettemin, blijft het openbaar kenbaar maken van een deel van de informatie – zoals de beschrijving van de strategieën die worden toegepast – vrijwillig. Ten gevolge, wordt deze informatie niet altijd in de beschikbare documenten opgenomen. Wat kan de belegger dan verwachten wanneer hij kiest voor een product in artikel 8 of artikel 9? **Is er een verband tussen de nieuwe indeling en de duurzame beleggingsstrategieën?** Een artikel 9 product heeft per definitie een duurzame doelstelling. Het is dan ook te verwachten dat deze producten eerder gebaseerd worden op een thema of het realiseren van een specifiek positief effect.

Figuur 13 toont de **toepassing van de beleggingsstrategieën voor elk type van duurzame producten verkocht in België, naargelang de indeling ervan in artikel 8 of 9**. In eerste instantie, kan er worden vastgesteld dat de vier meest voorkomende strategieën (uitsluiting, ESG-integratie, screening op basis van normen en best-in-class) in vergelijkbare verhoudingen worden toegepast in de licht- en donkergroene producten. De andere positieve benaderingen komen voornamelijk aan bod in

8 Europese Autoriteit voor effecten en markten

Figuur 13: Overzicht van de gebruikte duurzaamheidsstrategieën voor duurzame financiële producten die in België worden verkocht, volgens de Europese SFDR-classificatie die van kracht is sinds maart 2021

Bron: De gegevens voor producten die door Belgische spelers op de markt worden gebracht, werden verzameld bij de vermogensbeheerders zelf. De gegevens voor "buitenlandse" producten werden daarentegen verkregen uit vrij toegankelijke informatie. Alleen buitenlandse producten die de toegepaste duurzame strategieën publiekelijk bekendmaken, werden in het diagram opgenomen.

artikel 9-producten. 55% van deze ‘donkergroene’ producten past een thematische of impactstrategie, of beide, toe. Dit bevestigt de logica die verschillende vermogensbeheerders hebben gevolgd, als antwoord op de nieuwe Europese regels, waarin thematische en/of impactfondsen worden ingedeeld onder artikel 9.

Een groot deel van de producten (45%) in artikel 9 zijn echter noch gebaseerd op een duurzaam thema, noch op een impactbenadering. Deze fondsen streven een meer algemene duurzame doelstelling na en maken gebruik van andere strategieën zoals best-in-class of *norms-based screening*.

Voorts moet nogmaals gewezen worden op het **ontbreken van de strategie ‘engagement’** in deze analyse. De vermogensbeheerders die een duurzame doelstelling wensen na te streven, kunnen dit evengoed realiseren door in gesprek te gaan met vertegenwoordigers van de bedrijven en overheden waarin ze beleggen, of door hun stemrecht uit te oefenen. In toekomstige edities van deze studie zal meer aandacht worden besteed aan engagement in een poging om de omvang van deze strategie op de markt beter te begrijpen.

Er moet worden benadrukt dat het **de eerste keer is dat er in deze studie gekeken wordt naar het gebruik van duurzame beleggingsstrategieën**. Bovendien werd het merendeel van de data verzameld bij Belgische vermogensbeheerders, behalve voor de buitenlandse producten. Deze analyse geeft **een nieuwe dimensie** aan de studie en gaat een stap verder: ze biedt nu een beeld van de manier waarop er duurzaam geïnvesteerd wordt in België.

Een ander belangrijk element betreft de **nieuwe Europese regelgeving**. De verzamelde gegevens maken het mogelijk om na te gaan hoe de marktpelers begin 2021 hebben gereageerd om zich aan te passen aan de nieuwe transparantienormen. Het zal vervolgens belangrijk zijn om deze analyse in toekomstige edities voort te zetten en marktontwikkelingen in het licht van nieuwe maatregelen te bestuderen.

Deel II: Inzicht in duurzame investeringen

Deze studie volgt de ontwikkelingen en trends binnen duurzaam sparen en beleggen in België op sinds 2001. Twintig jaar later merken we grote verschillen in de populariteit van duurzaamheid in de maatschappij en de financiële wereld, in het duurzame productaanbod, alsook in regelgeving en transparante communicatie hieromtrent.

Ook in een mensenleven kan er veel veranderen op twintig jaar. Ieder individu tracht zich voor te bereiden op wat nog komen zal en denkt onder andere na over het pensioen en de financiële situatie wanneer de carrière ten einde loopt. Pensioenfondsen spelen hierin een belangrijke rol en bieden voor particuliere investeerders dikwijls een eerste, toegankelijke manier om te starten met beleggen.

Zoals in Deel I aangegeven, kenden 2019 en 2020 een snelle stijging in het aantal duurzame pensioenfondsen. Het afgelopen jaar groeiden zowel het belegde vermogen als het productaanbod en het aantal spelers. Deel II start met een verklaring voor deze stijgende trend en licht toe welke duurzaamheidsstrategieën er worden toegepast in deze producten.

Opvallend genoeg zetten pensioenspaarfondsen in België momenteel niet in op impactbeleggen; een strategie die bij de belegger daarentegen steeds populairder wordt. Privaat kapitaal concreet gebruiken om ecologische en/of sociale uitdagingen aan te pakken, is de basis voor deze aanpak. Er bestaat vandaag een waaier aan mogelijkheden, zoals impactfondsen en microfinanciering. De opties en het aanbod blijven groeien en diversifiëren. Desalniettemin, kampen alle impactinvesteringen met de uitdaging om impact te meten. Concrete resultaten in kaart brengen, waarborgt verantwoording en transparantie, maar is nog steeds een complex verhaal.

Transparantie blijft in het algemeen een uitdaging binnen de duurzame investeringswereld. Helder en correct communiceren in product- en beleidsdocumenten wordt wel steeds vaker aangemoedigd in de criteria van verschillende duurzaamheidslabels. Europa kent ondertussen negen belangrijke 'SRI-labels': duurzaamheidslabels voor maatschappelijk verantwoord investeren. Een studie van de Universiteit van Antwerpen vergelijkt de labels op zes dimensies zoals toelatingsvoorwaarden en impact. Elk label zet in verschillende mate in op E, S en G en kent eigen sterktes en zwaktes.

De duurzaamheidscriteria die beleggingsproducten in acht nemen en tevens bepalen voor welke labels ze in aanmerking komen, kunnen dus erg verschillen. Niet enkel het belang van E, S en G speelt een rol, ook de diepgang ervan kan een verschil maken. Waar het ene fonds een bedrijf in beschouwing neemt, kijkt het andere ook naar diens toeleveranciers. De (internationale) waardeketen wordt echter dikwijls gekenmerkt door complexe bedrijfsstructuren en gebrek aan transparantie. Mensen- en milieurechtschendingen vormen hier dikwijls een probleem. Er wordt toegelicht wie volgens verschillende spelers de verantwoordelijkheid hiervoor moet nemen en welke initiatieven er mogelijk zijn om dit te bekrachtigen.

De waardeketen is slechts een deel van de verschillende aspecten die aandacht verdienen in de transitie naar een duurzame wereld. Duurzaamheid verbindt diverse factoren die elkaar beïnvloeden. Dit komt eveneens naar voor in de huidige pandemie. Onderzoek duidt immers steeds vaker hoe gezondheids crisissen en klimaatproblematiek met elkaar verbonden zijn. De oplossingen voor beide thema's moeten dan ook hand in hand gaan. Bovendien blijkt genderongelijkheid een belangrijke rode draad te zijn doorheen zowel de coronapandemie als de klimaatverandering vermits vrouwen en meisjes in beide crisissen disproportioneel harder benadeeld worden. Hierom gaan er steeds meer stemmen op om gendergelijkheid centraal te stellen in de strijd tegen klimaatverandering en het voorkomen van toekomstige pandemieën.

Om de klimaatproblematiek aan te pakken en de internationaal gestelde milieuvorbintenissen en -doelstellingen te verwezenlijken, ondergaat de Europese unie aanzienlijke veranderingen op het vlak van regelgeving. Het doel hiervan is (private) investeringen richting duurzame projecten en activiteiten aan te moedigen en een gemeenschappelijke taal en definitie van wat 'duurzaam' is, te hanteren. Om af te sluiten, wordt er een overzicht geboden van drie wettelijke instrumenten die inzetten op transparantie en de definitie van duurzame activiteiten. Deze maatregelen moeten garanderen dat duurzaamheidsverplichtingen van bedrijven en financiële spelers, alsook mogelijkheden voor investeerders en eindconsumenten, op elkaar afgestemd zijn.

Evolutie van duurzaam pensioensparen in België

In 2019 was er een sterke stijging van het aantal duurzame pensioenfondsen zichtbaar. Deze trend zet zich voort in 2020 met een productaanbod dat steeds meer gediversifieerd wordt. In dit deel van de studie ligt de focus op duurzame pensioenfondsen en hun evolutie op de Belgische markt.

Het Belgisch pensioenstelsel

Pensioensparen is een zeer gebruikelijk gegeven in België. Dankzij het bestaande belastingstelsel kunnen Belgen sparen voor hun oude dag terwijl ze profiteren van een grote belastingvermindering. Dit is een grote stimulans die een groot deel van de Belgische bevolking over de streep trekt om te starten met pensioensparen.

Het Belgisch pensioenstelsel wordt dikwijls voorgesteld door middel van **vier pijlers**⁹:

1. Het wettelijk pensioen, betaald door de overheid.
2. Het aanvullend pensioen werkgevers aanbieden aan werknemers, via een groepsverzekering of een pensioenfonds.
3. Aanvullend sparen op eigen initiatief, waaronder pensioensparen en langetermijnsparen, dat een belastingvoordeel geniet.
4. Individuele spaartegoeden, onder welke vorm dan ook, zonder belastingvoordeel en variërend van spaarrekeningen tot beleggingen in onroerend goed. Deze laatste wordt soms ook de vijfde pijler genoemd.

In België wordt het wettelijk pensioen bepaald op basis van verschillende factoren, zoals statuut, inkomen en loopbaan. Aangezien niet alle Belgen een aanvullend pensioen aangeboden krijgen door de werkgever, voerde de overheid een systeem van belastingaftrek in om burgers aan te moedigen hun pensioen opzij te zetten en beter te anticiperen. Dit onderdeel gaat dieper in op **deze fondsen, die deel uitmaken van de tweede en derde pensioenpijler**.

Zoals hierboven reeds vermeld, kende 2019 een **sterke stijging van het aantal duurzame pensioenspaarfondsen**. Deze producten worden in België voornamelijk verkocht door Belgische distributeurs. De gegevens die in dit deel gebruikt werden, zijn hierom rechtstreeks afkomstig van de spelers en omvatten alleen producten die volgens de nieuwe SFDR-regelgeving gecategoriseerd zijn als artikel 8 of 9.

Overzicht van duurzame pensioenspaarfondsen in België

Het is sinds enkele jaren mogelijk om pensioen op te bouwen door te kiezen voor duurzame pensioenspaarproducten. In de vorige edities van deze studie, werd de marktontwikkeling van deze producten reeds besproken. Op 31 december 2019 waren er negen duurzame pensioenfondsen, goed voor een totaalbedrag van 9,6 miljard euro. Vermits het beheerde vermogen in de loop van het jaar verdubbelde, zagen we in 2019 al een aanzienlijke toename van dit type sparen. Een jaar later bestaan er **18 pensioenfondsen met een totaal van meer dan 15,1 miljard euro**, wat een stijging van **58% betekent**.

Het ziet ernaar uit dat 2020 opnieuw een topjaar wordt voor deze duurzame investering. In een jaar tijd **verdubbelde het aanbod duurzame pensioenfondsen van 9 naar 18 producten**. Een soortgelijk beeld ontstaat wanneer we het aantal spelers analyseren. Ondertussen tellen we zeven spelers, drie meer dan het jaar voordien.

⁹ Pour plus d'information : <https://www.lecho.be/monargent/pension/preparer-sa-pension/les-quatre-piliers-sur-lesquels-repose-votre-pension/10214923.html>

Tabel 3: Duurzaam pensioensparen in België in 2020, per productcategorie

Type	Aantal spelers	Aantal producten	Activa onder beheer (in miljard €)
Duurzame pensioenspaarfondsen	7	18	15,124 €
<i>Percentage</i>			77%
Duurzame levensverzekeringsproducten voor pensioensparen	1	10	4,540 €
<i>Percentage</i>			23%
Totaal duurzaam pensioensparen	8	28	19,664 €

Bron : Gegevens verzameld bij Belgische vermogensbeheerders. De cijfers zijn per 31 december 2020.

Als we de tak 21 levensverzekeringsproducten van AG Insurance bij deze fondsen optellen, stijgt het totaalbedrag aan pensioensparen naar 19,66 miljard euro. Net zoals pensioenspaarfondsen, bieden de levensverzekeringen (tak 21) van AG Insurance particulieren de mogelijkheid om hun pensioen op te bouwen en te profiteren van belastingvoordelen. Zij maken dus ook deel uit van de tweede en derde pijler in het Belgische pensioenstelsel. In vorige edities van deze studie werden deze fondsen opgenomen in het segment 'levensverzekeringen'. De benadering die vanaf deze uitgave gehanteerd wordt, staat toe een **onderscheid te maken tussen verzekeringsproducten van tak 21 en tak 23**. Levensverzekeringsproducten voor pensioendoeleinden worden beschouwd als deel van de tweede en derde pijler en kunnen in deze studie dus onder de noemer 'pensioenspaarproducten' geplaatst worden.

Tabel 3 biedt een overzicht van het duurzaam pensioensparen in België en maakt een onderscheid tussen de twee productcategorieën. Acht spelers delen de markt en bieden samen 28 producten aan voor particulieren die op een duurzame manier willen sparen voor hun oude dag.

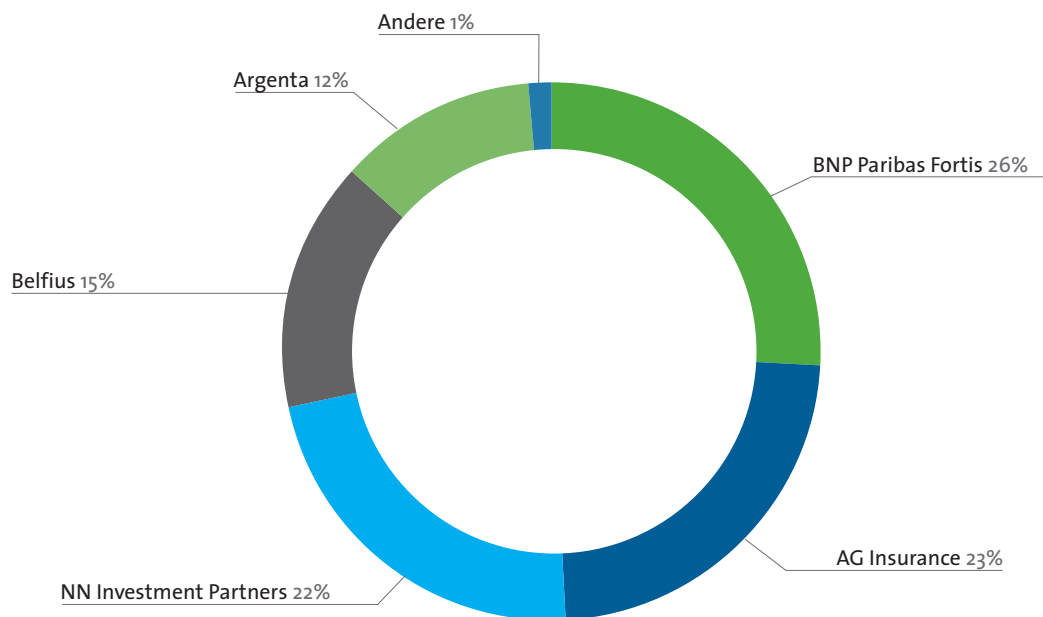
De belangrijkste spelers & groei

Hoe kan de groei van duurzaam pensioensparen in 2020 verklaard worden en welke actoren spelen hier een rol? We proberen dit in volgend onderdeel te ontcijferen.

Om de groei te begrijpen, moet de evolutie van de markt geanalyseerd worden door elke speler afzonderlijk te bekijken. Figuur 14 toont de verdeling van de Belgische markt voor duurzaam sparen tussen de verschillende spelers in 2020, in termen van beheerde activa.

Ongeveer een kwart van de markt is in handen van BNP Paribas Fortis. In één jaar tijd groeiden de pensioenspaarfondsen van BNP en NN Investment Partners met, respectievelijk, 1,7% en 1,3%, voor dezelfde producten van vorig jaar. De twee spelers hebben samen 49% (AUM) van de duurzame pensioenspaargelden in handen.

Figuur 14: Verdeling van de pensioenspaarmarkt naar beheerd vermogen door de belangrijkste spelers

Bron : Bij vermogensbeheerders verzamelde gegevens, overeenkomstig met de situatie op 31 december 2020. Het totale vermogen onder beheer bedraagt € 19,664 miljard in 2020. Dit bedrag omvat de pensioenspaarfondsen en de fiscaal voordelige levensverzekeringsproducten van AG Insurance voor pensioensparen.

Zoals hierboven uiteengezet, werden de AG Insurance-fondsen dit jaar opgenomen in de analyse van het pensioensparen. Ze vertegenwoordigen 23% van de markt. De drie fondsen met variabel risico van Belfius bestrijken 15% van markt, terwijl twee Argenta-fondsen 12% representeren. Deze spelers zaten niet vervat in de cijfers van vorig jaar, omdat hun producten destijds niet duurzaam waren. De komst van deze producten, die doorheen 2020 werden omgevormd, verklaart 97% van de groei van de pensioenfondsen (exclusief de levensverzekeringsproducten van AG Insurance). De rest van de markt (1,3%) is in handen van vdk bank, KBC en Dierickx Leys Private Bank, waarvan het fonds beheerd wordt door Cadelam.

Verskillende redenen verklaren de groei die we waarnemen in duurzaam pensioensparen. In eerste instantie, is er een **toename van het aantal pensioenfondsen dat vorig jaar in de studie werd opgenomen**. Ondanks de herziening van de selectiecriteria in 2020, zijn dezelfde negen fondsen ook dit jaar weer van de partij. Samen groeiden ze gemiddeld met 1,6%. Deze groei is te danken aan nieuwe inschrijvingen en positieve beleggingsresultaten van de onderliggende aandelen in 2020. De negen fondsen waren in 2020 goed voor 9,742 miljard euro, tegenover 9,587 miljard euro in 2019.

De belangrijkste reden voor de groei is echter het **verschijnen van nieuwe producten op de duurzame spaarmarkt**. Zoals reeds aangekaart, bestonden deze fondsen al op de markt, maar hadden ze geen duurzaam karakter. Net als in de andere productcategorieën lijkt de aantrekkingskracht van duurzaamheid een impact te hebben gehad op de aanbodzijde, die in 2020 aanzienlijk is gegroeid. Als gevolg daarvan hebben de meeste pensioenfondsen ondertussen een duurzaam karakter. Dit blijkt uit het feit dat slechts twee van de 18 fondsen - opgenomen in een overzicht van de belangrijkste pensioenspaarfondsen, gepubliceerd in de Tijd/l’Echo in oktober 2020 – als niet duurzaam product worden verkocht.

Het lijkt erop dat deze veranderingen door verschillende krachten worden aangedreven. Ten eerste is er de komst van de **Europese regelgeving**, die vermogensbeheerders verplicht een duidelijk standpunt in te nemen over de duurzaamheid van hun

producten. Een andere bepalende factor is **het belang van Towards Sustainability**, het duurzaamheidslabel voor financiële producten, gelanceerd in 2019 door Febelfin. Dit label lijkt verschillende spelers ertoe te hebben aangezet een duurzaam beleggingsbeleid te integreren in bestaande producten, om aan de marktvraag te voldoen. Deze spelers bieden nu duurzamere producten, en dus meer keuze, aan hun klanten.

Naast een groeiend aanbod, moet ook rekening gehouden worden met de **nieuwe selectiecriteria** in deze studie en die alleen betrekking hebben op producten die volgens de SFDR als artikel 8 of 9 worden ingedeeld. De herziende selectiemethode lijkt de resultaten echter niet wezenlijk te veranderen. Deze nieuwe editie ligt dus in lijn met de vorige versies van de studie en stelt ons in staat de ontwikkeling van duurzaam sparen sinds 2019 en daarvoor op een vrij nauwkeurige manier te observeren.

Beleggingsstrategieën voor duurzaam pensioensparen

In de analyse van verschillende beleggingsstrategieën binnen pensioenspaarproducten kan een gemeenschappelijke aanpak worden vastgesteld. Alle in deze studie opgenomen duurzame pensioenfondsen integreren immers een **uitsluitingsbeleid** en een **op normen gebaseerde screening** in het beleggingsproces. Al deze producten houden ook rekening met ESG factoren en 64% ervan past een **best-in-classbenadering** toe. **Geen van de pensioenfondsen richt zich op thematisch investeren of impact investing**. Voor duurzaam pensioensparen lijkt een meer algemene aanpak de voorkeur te genieten.

Bovendien zijn alle producten ingedeeld als artikel 8 volgens de SFDR. Ze dragen dus allemaal ecologische of sociale kenmerken met zich mee.

Uitsluitingsbeleid & ESG integratie

26 van de 28 duurzame pensioenproducten dragen het **Towards Sustainability label** en voldoen dus aan dezelfde uitsluitingsnorm. Dit houdt concreet in dat vermogensbeheerders ondernemingen uitsluiten die toegestane drempels overschrijven. De drempels kunnen worden vastgesteld op basis van inkomsten uit bepaalde activiteiten of andere gestandaardiseerde indicatoren, zoals koolstofintensiteit. Ze maken het mogelijk precieze criteria toe te passen die gemeenschappelijk zijn voor alle producten met het label. Op die manier garandeert het label dat geen van de 26 producten investeert in bedrijven met meer dan 10% van hun inkomsten uit de productie van conventionele wapens of tabak. Vermogensbeheerders zijn echter vrij om verder te gaan dan de labelcriteria en de uitsluitingsdrempels te verlagen om zo elke onderneming, betrokken in zulke activiteiten, te weren uit het beleggingsuniversum.

Het is belangrijk te melden dat, hoewel de twee resterende fondsen het label niet dragen, zij ook een uitsluitingsbeleid toepassen.

Best-in-class

18 van de 28 producten hanteren een **best-in-classbenadering** en selecteren de beste bedrijven in hun sector op basis van ESG prestaties, d.w.z. duurzaamheid. In termen van beheerde activa, vertegenwoordigen deze producten iets meer dan de helft (51,4%) van het totale bedrag belegd in duurzaam pensioensparen. De selectiemethoden voor de verschillende producten lopen echter sterk uiteen. Terwijl sommige producten slechts 20% van de best presterende ondernemingen selecteren en dus een groot deel risicovolle ondernemingen uitsluiten, nemen anderen genoeg met een selectie van de beste 80%. Dit voorbeeld illustreert een van de beperkingen van duurzaamheidslabels: ze bieden een minimumgarantie maar maken geen vergelijking tussen de duurzame producten onderling mogelijk. Om te weten welk duurzaam pensioenspaarproduct gekozen moet worden, is het dus van belang na te gaan hoe de duurzaamheidsstrategieën concreet worden toegepast. Het Towards Sustainability label biedt de individuele consument de mogelijkheid om na te gaan hoe producten met het label de strategie concreet toepassen, aangezien deze informatie per product wordt weergegeven op de website. Dit vereist aldus een individuele inspanning van de consument.

Engagement

Een ander minimumcriterium voor het Towards Sustainability label is het uitvoeren van engagement en een beleid hieromtrent. **Voor de 26 producten met het label, wordt een dialoog gevoerd met vertegenwoordigers van enkele bedrijven** waarin de producten investeren. De vermogensbeheerders gebruiken hun status als aandeelhouder om hun bezorgdheid te uiten en ondernemingen te stimuleren zich in te zetten voor en actie te ondernemen op gebied van sociale zaken, milieu of bestuur. De cijfers tonen engagement als wijdverspreide praktijk voor duurzame spaarproducten. Een kritische noot mag hier echter niet ontbreken, vermits er nog vaak weinig inzicht is in hoe engagement concreet wordt aangepakt en welke thema's al dan niet succesvol zijn. Naast de informatie die vermogensbeheerders bieden in engagementrapporten (meestal jaarlijks), bieden hun websites, alsook die van het Belgische label, weinig bijkomstige informatie hieromtrent.

We kunnen concluderen dat duurzaam pensioensparen opnieuw **grote veranderingen** onderging in 2020. De meeste pensioenfondsen werden ingedeeld volgens artikel 8 van de nieuwe Europese SFDR en dragen een duurzaamheidslabel. Deze wijzigingen bieden beleggers niet alleen garantie, maar zorgen ook voor meer **transparantie** over de producten. Het is dan ook aan de individuele investeerder om deze informatie te gebruiken om verschillende opties te vergelijken en zijn/haar bank te vragen naar de duurzaamheid van zijn/haar pensioenspaarfonds.¹⁰

¹⁰ De SFDR vereist een categorisatie van financiële producten en verklaring over de integratie van duurzaamheid, in de wettelijke documenten van de producten (vb. prospectus). Het nalezen van de prospectus kan dus een eerste indicatie geven over hoe en in welke mate duurzaamheid wordt meegenomen. Daarnaast is het steeds interessant de labelinfo na te gaan indien een product aangeeft een bepaald label te dragen. Deze informatie vind je normaliter terug op de website van het label zelf.

Impactbeleggen

Duurzaam beleggen kan op verschillende manieren. Een strategie die aan populariteit wint, is impactbeleggen. De intentie om positieve en meetbare impact te realiseren, drijft beleggers verder dan het eenvoudigweg integreren van E, S en G.

Volgens het Global Impact Investing Network (GIIN) **wint impact investeren wereldwijd aan populariteit**¹¹. Beleggers zetten doelgericht in op het welzijn van zowel mens als planeet en verkiezen bedrijven die bijdragen aan of concrete oplossingen bieden voor ecologische uitdagingen of sociale thema's¹². Dit idee wordt gevoed vanuit het bewustzijn dat de problematiek omtrent klimaatverandering en verduurzaming niet aangepakt kan worden zonder privaat kapitaal.

Impact investeren biedt een **waaiër aan mogelijkheden**, gaande van projecten om scholen te bouwen in ontwikkelingslanden tot bedrijven die inzetten op duurzame energieoplossingen. Waar impactbeleggen vroeger enkel mogelijk was via kleinschalige, illiquide investeringen en projecten, zijn er anno 2021 steeds meer (beursgenoteerde) producten beschikbaar die impact investeren mogelijk maken¹³. Financiële spelers weten immers in te spelen op de impacttrend en **diversifiëren hun productaanbod**. Enkele mogelijkheden worden hieronder belicht.

Beleggen in impactfondsen

Een eerste manier om aan impactbeleggen te doen, is investeren in fondsen die zich concreet richten op ondernemingen die inzetten op impact. Impactinvesteren zit in de lift en het productaanbod volgt. Zowel **passieve als actieve fondsen** verschijnen op de markt. Enkele passief beheerde producten worden gebaseerd op de MSCI Sustainable Impact Index – een bedrijfsindex bestaande uit ondernemingen die bijdragen aan de SDG's – waar actieve fondsen een gespecialiseerde aanpak vragen van de fondsenmanagers¹⁴.

Binnen het productaanbod¹⁵ zijn drie grote groepen te onderscheiden. Een eerste groep fondsen past een meer **algemene impactbenadering** toe en focust op bedrijven die bijdragen aan of oplossingen bieden voor een reeks problemen. Het NN Global Sustainable Opportunities Fund bijvoorbeeld, combineert thematische selectie met ESG integratie en streeft naar een meetbaar verschil op vlak van milieu, mens en maatschappij. Ook Axa World Funds Multi Asset Optimal Impact biedt een portefeuille gericht op milieugerelateerde en sociale uitdagingen.

Andere producten hanteren dan weer een **zeer specifieke methode** en leggen zich toe op bedrijven die oplossingen bieden voor concrete problemen binnen een vooraf **gedefinieerd thema**. Zo investeert het RobecoSam Sustainable Water Fund enkel in bedrijven betrokken in de 'waterwaardeketen', met aandacht voor thema's als

¹¹ <https://thegiin.org/impact-investing/need-to-know/#what-is-impact-investing>

¹² <https://www.axa-im.com/responsible-investing/impact-investing>

¹³ <https://www.iexgeld.nl/Artikel/717327/Duurzaam-beleggen-welke-smaken-zijn-er.aspx>

¹⁴ <https://www.tijd.be/partner/abn-amro-private-banking/beleggen-met-impact/impact-heb-je-altijd-dan-maar-liever-een-positieve/10300260.html>

¹⁵ *In de bespreking van het productaanbod worden willekeurig enkele voorbeelden gegeven. Er wordt niet geoordeeld over de aanpak of kwaliteit van deze producten; ze dienen louter ter illustratie.*

waterdistributie, waterbeheer en waterzuivering. CPR Invest Education van Amundi focust dan weer uitsluitend op uitdagingen binnen onderwijs.

Een laatste groep impactfondsen bekijkt het breder, maar **bepert zich tot een regio**. Het Positive Impact Fund van La Financière de L'Échiquier en Triodos Euro Bond Impact van Triodos Investment Management, spitsen zich bijvoorbeeld toe op Europa.

Impact meten

Impactbeleggen wordt gekenmerkt door intentionaliteit. Doch, een tweede essentiële factor is **meetbaarheid**. Een **impactmeting** is kenmerkend en geeft de bereidheid aan om de sociale en milieuprestaties en -voortgang van onderliggende beleggingen te meten en te rapporteren. Bovendien helpt het **transparantie en verantwoording** te waarborgen.

Impact meten is tegelijkertijd de **grootste uitdaging** voor het beheer van impactfondsen. De impact van beleggingen op mens en maatschappij in kaart brengen is een complexe taak. Ondanks de Europese regelgeving (zoals de SFDR) die inzet op transparantie en duidelijkheid naar de belegger toe, is er nog geen uniforme aanpak om impact te meten en te beschrijven. Vermogensbeheerders trachten met de beschikbare informatie een accurate inschatting te maken. Door onvolledige gegevens en het gebrek aan gestandaardiseerde (en internationale) methodiek om te rapporteren, is het echter belangrijk impactmetingen – en rapportages over duurzaamheid van beleggingen in het algemeen – kritisch te bekijken.

Impact meten is niet vanzelfsprekend daar niet alles wat belangrijk is, meegenomen kan worden. Parameters als **koolstofintensiteit, afvalreductie, waterverbruik, onderwijs en gendergelijkheid** worden momenteel het meest gebruikt. Bij deze gegevens worden fondsen dikwijls vergeleken met een referentie-index om het verschil te duiden. Bovendien worden cijfers bevattelijk gemaakt door te concretiseren wat er nodig is om bepaalde doelstellingen te behalen en de resultaten om te zetten in 'mensentaal'. De gerealiseerde koolstofreductie wordt bijvoorbeeld vertaald naar het aantal geplante bomen of uitgespaarde retourvluchten Brussel - New York; voor verwezenlijkingen binnen onderwijs wordt weergegeven welke economische bijdrage elke geïnvesteerde euro oplevert¹⁶.

Het zal niet verbazen dat de **duurzame ontwikkelingsdoelstellingen** (SDG's) een sleutelrol spelen in het impactverhaal. Mondiale uitdagingen omtrent armoede, gezondheid, klimaat en vele andere thema's bieden een algemeen kader om maatschappelijke noden te analyseren en oplossingen aan te bieden. De SDG's worden dan ook ingezet in de impactmeting. Verschillende beheerders geven aan geen concrete cijfermetingen uit te voeren omdat bedrijven in de portefeuilles nog onvoldoende rapporteren. Er wordt dan gekozen voor impactmeting door op een algemene manier de SDGs te evalueren en te kijken in welke mate bedrijven hieraan bijdragen¹⁷.

Impactfondsen & engagement

Actief beheerde impactfondsen combineren impactbeleggen dikwijls met **engagement**. De dialoog aangaan met bedrijven en stemmen op aandeelhouders-

¹⁶ <https://www.tijd.be/markten-live/fondsen/strategie/met-ons-fonds-spaart-u-48-vluchten-naar-new-york-uit/10291320.html>

¹⁷ <https://www.tijd.be/markten-live/fondsen/strategie/met-ons-fonds-spaart-u-48-vluchten-naar-new-york-uit/10291320.html> gebruikte maatstaf voor duurzaamheid is de hoeveelheid CO₂-uitstoot

vergaderingen, kan een en ander in beweging brengen. Net zoals impactbeleggingen, **groeit ook het aantal aandeelhouders** die op deze manier een belangrijke invloed uitoefenen op ondernemingen¹⁸.

Hoewel er bij passieve fondsen minder mogelijkheden zijn tot engagement, is dit niet noodzakelijk uitgesloten. Ook aandeelhouders van indexfondsen of Exchange Traded Funds (ETFs) gaan soms in gesprek met de bedrijven opgenomen in de index. Net omdat zij niet de mogelijkheid hebben zomaar uit het bedrijf te desinvesteren, treden ze steeds vaker in dialoog wanneer ze het niet eens zijn met het management of de manier waarop een bedrijf geleid wordt. Actieve betrokkenheid is daarmee een belangrijke manier om impact te sturen.

Microfinanciering

‘Ongelijkheid verminderen’ is een van de zeventien SDG’s en uit zich deels in **financiële exclusie**. In 2017 rapporteerde de World Bank Global Findex dat 1,7 miljard volwassenen wereldwijd financieel werden uitgesloten. Deze personen worden geacht niet ‘rendabel’ te zijn of zijn moeilijk bereikbaar voor financiële instellingen. Dit zijn dikwijls vrouwen en armen op het platteland in ontwikkelingslanden. Desalniettemin, zijn er ook in eigen land heel wat mensen die niet terecht kunnen bij de traditionele banken.

Een systeem dat hier op inspeelt is **microfinanciering**¹⁹. Microfinanciering doelt op de **verbetering van toegang tot financiële diensten** voor welbepaalde groepen die lager staan op de sociale ladder, alsook het **promoten van zelfvoorziening**. De noden van de doelgroep worden opgevangen en er wordt gestreefd naar economische rechtvaardigheid en financiële inclusie voor iedereen²⁰. Microfinanciering bereikte in 2018 maar liefst 150 miljoen klanten²¹, voornamelijk via de gekende microkredieten: kleine leningen voor bedrijfs- of werkingskapitaal. Ondertussen bieden verschillende instellingen eveneens andere producten aan zoals verzekeringen, geldtransfers en spaarrekeningen²².

Leningen worden toegekend voor diverse activiteiten: van het aankopen van een koe tot een startkapitaal om een kapperszaak te openen. Kleine ondernemers in België kunnen bij verschillende organisaties terecht om een aanvraag tot microkrediet in te dienen, zoals MicroStart²³, Hefboom²⁴ en Funds for Good Philanthropy²⁵. In het buitenland bestaan er ook heel wat van zulke initiatieven, waaronder Capital Float dat gesteund wordt door het Triodos Share Fonds. Dit bedrijf is ondertussen een van de grootste online leenplatformen en biedt ‘werkkapitaalfinanciering’ aan meer dan 160 000 kleine en middelgrote ondernemingen in India²⁶.

18 <https://www.wire-group.org/wp-content/uploads/2018/11/Wire-Group-paper-Impact-investeren-in-beursgenoteerde-aandelen.pdf>

19 https://www.standaard.be/cnt/dmf20200925_97577213

20 <https://globalfindex.worldbank.org/>

21 <https://finca.org/our-work/microfinance/>

22 <https://www.iexgeld.nl/Artikel/486059/Microkredieten-veel-impact-en-een-hoog-rendement.aspx>

23 <https://microstart.be/nl>

24 <https://hefboom.be/>

25 <https://www.fundsforgood.eu/language/nl/>

26 <https://www.iexgeld.nl/Artikel/486059/Microkredieten-veel-impact-en-een-hoog-rendement.aspx>

Voordelen voor de belegger

Microfinanciering biedt een vorm van **ontwikkelingssamenwerking, maar dan** als een winstgevende **investering**. Maximale impact met minimale kosten. Beleggers **kieszen zelf welk bedrag** ze wensen te investeren en betalen, in tegenstelling tot bancaire investeringen, geen in- of uitstapkosten noch beheersvergoedingen. Winst keert deels terug naar de beleggers onder de vorm van dividenden. Investeerders met een minimumbedrag van € 390²⁷ die hun aandelen vijf jaar bewaren, kunnen bovendien vijf procent van hun ingeschreven bedrag in mindering brengen van de totale te betalen belastingssom²⁸. Daarnaast levert beleggen in microkredietfondsen, naast andere obligatie- en aandelenfondsen, een goed gespreide beleggingsportefeuille op met minder risico.

Bestaande initiatieven

In België zijn vier erkende ontwikkelingsfondsen actief op vlak van microfinanciering: Alterfin²⁹, Incofin³⁰, Oikocredit³¹, en BRS Microfinance³².

Alterfin is een Belgische coöperatie die leningen versterkt aan **economische projecten in ontwikkelingslanden**. Alterfin ontstond in 1994 uit een partnerschap tussen, onder meer, Oxfam, Vredeseilanden en 11.11.11., en banken zoals Triodos bank en speelt sindsdien een **voortrekkersrol** in de microfinancieringssector en duurzame landbouw. Sinds 2015 stelt Alterfin haar ervaring ter beschikking aan **beleggingsfondsen** die in microkredietinstellingen en boerenorganisaties in ontwikkelingslanden willen investeren. Enkele voorbeelden zijn het investeringsfonds Kampani en het sociaal fond ImpactAssets.

Met 25 jaar ervaring is Incofin cvso – een **coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk** – een van de oudste investeringsfondsen ter wereld, gespecialiseerd in microfinanciering. De organisatie werd opgericht door specialisten uit de ngo- en bankenwereld met als doel duurzame verandering te realiseren zonder afhankelijk te zijn van donaties of overheidsbudgetten en legt zich toe op sociale investeringsprojecten. De onderneming telt enkele belangrijke **institutionele aandeelhouders** – zoals Gimv, Umicore, Meta en Koning Boudewijnstichting – alsook **meer dan 2000 particuliere beleggers**. Particulieren vertegenwoordigen 93% van de vennoten en 43% van het totale geïnvesteerde bedrag.

Opgericht in 1975 als **ethisch investeringskanaal**, zet OikoCredit in op de promotie van duurzame ontwikkeling via investeringen. Privékapitaal van individuen en instellingen wordt ingezet voor positieve verandering, gericht op **financiële inclusie, agricultuur en hernieuwbare energie**. De organisatie steunt partners in Afrika, Azië en Latijns-Amerika via een netwerk van lokale partners en voorziet in leningen, kapitaalinvesteringen en capaciteitsopbouw.

27 <https://www.test-aankoop.be/invest/fiscaliteit-en-wetgeving/belastingheffing/news/2021/05/aangifte-2021-beleggingen>

28 https://www.standaard.be/cnt/dmf20200925_97577213

29 <https://www.alterfin.be/nl>

30 <https://incofincvso.be/>

31 <https://www.oikocredit.coop/en/>

32 <http://www.brs.coop/nl/HTML/?uri=CELEX:52019DC0022&from=EL>

BRS zet in op microfinanciering en -verzekering in het zuiden. De vzw steunt microfinancieringsinstellingen in Afrika en Latijns-Amerika die **microkredieten, -spaarformules en -verzekeringen** aanbieden op coöperatieve basis. Dit gebeurt via aandelen in **BRS Microfinance Coop**, met KBC en Cera als structurele partners.

Microfinanciering en COVID-19

COVID-19 en maatregelen om de pandemie in te dijken, hebben voelbare gevolgen voor kleine ondernemers. Zelfs geholpen via microfinanciering, blijven ze hier ook niet van gespaard. Winsten vallen lager uit dan normaal. Dit is voornamelijk voelbaar in stedelijke gebieden vermits microkredieten op het platteland vaak terechtkomen bij ondernemers in essentiële sectoren, zij die het minst geleden hebben onder corona zoals de voedselproductie.

De impact van de pandemie werd aan het begin van de lockdown voorbereid door massaal **uitstel van betaling** te verlenen. Bijgevolg werden ook de **winstverwachtingen sterk teruggeschoefd**. Sommige ontwikkelingsfondsen pasten hun dividend in 2020 uit voorzorg aan, gaande van volledige schrapping tot verminderingen tussen 0,5 en 2 procent. Het is echter belangrijk te onthouden dat, hoewel dividenden onder druk komen te staan, de vaste beleggingswaarde niet beïnvloed wordt door de crisis. Coöperatieve aandelen zijn niet onderhevig aan koersschommelingen en hebben een vaste nominale waarde (uitgezonderd in het geval van faillissement). Bovendien zetten microfinancieringsinstellingen in op het aanleggen van buffers, om situaties zoals een crisis te doorstaan³³.

Experts in microfinanciering concluderen echter tot op heden dat de impact relatief beperkt gebleven is en de meeste microfinancieringsinstellingen de **crisis beter hebben doorstaan dan verwacht**, vermits de herstructureringsaanvragen sinds juni 2020 terugvallen. Duidelijk hierin is dat ondernemers en boeren in ontwikkelingslanden in het algemeen **veerkrachtiger** lijken dan in de ontwikkelde wereld, wellicht door het feit dat ze meer gewend zijn met ernstige tegenslagen om te gaan.

Sociale impactobligaties (SIO's)

Sociale impactobligaties of SIO's zetten **privékapitaal** in om **innovatieve sociale projecten** te financieren. Het onderliggende idee is dat **sociale investeringen wel degelijk rendement** kunnen opleveren, wat het vooroordeel dat traditioneel beleggen beter rendeert, onderuit haalt. Bovendien leeft de overtuiging dat **samenwerkingen tussen de investeringsmarkt en de sociale dienstverleningssector veel deuren opent** om maatschappelijke problemen op te lossen.

Via het systeem van SIO's financieren beleggers een project en ontvangen ze een rendement wanneer het project slaagt. **Verantwoordelijkheid en risico's worden op deze manier afgewenteld op privé-investeerders**. Om de projecten te realiseren kan er rechtstreeks worden samengewerkt met de investeerder of via een intermediair. Een intermediair bekijkt het concept in naam van de investeerder nauwgezet en volgt afspraken met de dienstverleners op.

³³ https://www.standaard.be/cnt/dmf20200925_97577213

Hoewel het idee reeds ontstond in het Verenigd Koninkrijk in 2010, blijkt het nog steeds vrij nieuw. Wereldwijd bestaan er slechts 130 SIO's en het eindrapport van de eerst uitgegeven sociale impactobligatie laat op zich wachten. In **Vlaanderen** werden ondertussen **twee sociale impactobligaties** gelanceerd:

1- BeCode³⁴

Antwerpen kampt met jeugdwerkloosheid van 26%. Deze problematiek kost de samenleving veel aan uitkeringen en leeflonen en doet de overheid inkomsten uit personenbelasting en BTW mislopen. Bovendien leidt werkloosheid tot, onder andere, beperkte leermogelijkheden en een laag zelfbeeld. Deze doelgroep aan de slag krijgen, brengt duidelijk individuele en maatschappelijke voordelen met zich mee. Het project BeCode zet hierop in. Binnen deze samenwerking tussen VDAB en Piet Colruyt, krijgen jongeren programmeerlessen en begeleiding tot een job in de IT. Indien de deelnemers effectief een job vinden, betaalt de Vlaamse overheid het investeringsbedrag van € 1 miljoen terug aan Impact Capital, de vennootschap van Piet Colruyt, met een interest tot 9%, afhankelijk van de succesratio. Dit succes, aldus de concrete impact, wordt gemeten door een onafhankelijke evaluator en op basis van parameters zoals het profiel van de werkzoekende en de duur van de tewerkstelling. Het project moet minimum 10% beter scoren dan soortgelijke 'profielen' die niet begeleid worden³⁵.

2- 'Back on Track'³⁶

Dit project ging van start in maart 2020 en is de eerste SIO binnen de zorg en zet in op jonge gevangenisverlaters en jongeren die op de wachtlijst staan voor opvang. Het doel is deze personen te begeleiden in het vinden van een woonst en een job om zo recidive met de helft te verminderen en toekomstige maatschappelijke kosten te beperken. Het project bestaat uit een samenwerking tussen vzw Oranjehuis, CAW Zuid-West-Vlaanderen, KU Leuven, BNP Paribas en de Vlaamse overheid³⁷.

Ter conclusie

Impactbeleggen wint duidelijk aan populariteit. Investeerders verkiezen hun geld doelgericht in te zetten en bij te dragen aan ecologische en sociale oplossingen. Financiële spelers spelen hier accuraat op in en volgen met een groeiend productaanbod. Ondanks de verschillende mogelijkheden en diversificatie, kent de beleggingsstrategie nog enkele uitdagingen. Gebrek aan volledige en gestandaardiseerde gegevens maakt van impact meten bijvoorbeeld een complex verhaal. Impactrapporten worden hierom best kritisch bekeken. Desalniettemin, mag dit niet ontmoedigen en biedt impactbeleggen een mooie kans om een verschil te maken.

34 <https://becode.org/nl/>

35 <https://sociaal.net/achtergrond/sociale-impact-obligaties/>

36 <https://www.backontrack-oranjehuis.be/nl/>

37 <https://nl.metrotime.be/nieuws/eerste-sociale-impactobligatie-de-zorg>

Een vergelijking van de Europese SRI labels

Begin 2021 publiceerden senior onderzoeker Karina Megaeva, professor financiën Peter-Jan Engelen en professor bedrijfsethiek Luc Van Liedekerke – allen verbonden aan de Universiteit van Antwerpen – een vergelijkende studie van Europese Duurzame financieringslabels.

De studie biedt een vergelijking van de **negen belangrijkste SRI-labels** in Europa op zes verschillende dimensies en bespreekt zowel **algemene ESG-labels** als **groene labels**. De studie streeft er niet naar om de absolute 'leider' te bepalen; de onderzoekers bestuderen eerder welke benaderingen gehanteerd worden door Europese labels in hun **streven om duurzaamheid te definiëren**. Hieronder worden de belangrijkste bevindingen gedeeld³⁸.

Verantwoord investeren en labels in Europa

Megaeva, professor Engelen en professor Van Liedekerke beschrijven hoe zelfs degene die vooral waarde hechten aan financieel rendement steeds meer niet-financiële informatie in acht nemen. Deze informatie helpt immers om het lange termijnrisico en rendementsprofiel van een financieel product te identificeren. Dit verklaart mee de **snelle groei van de markt** en de vele vormen waarin niet-financiële informatie vandaag gebruikt wordt. Tegelijkertijd maakt dit het voor de eindbelegger moeilijk om te begrijpen welke financiële producten duurzaam zijn en in welke mate. Het belang van **transparantie** op de duurzame beleggingsmarkt neemt alleen maar toe en kan verhoogd worden aan de hand van labels.

Labels en keurmerken hebben een dubbele rol. Aan de aanbodzijde worden bedrijven geconfronteerd met de moeilijkheid om **op een geloofwaardige wijze de ware productkenmerken mee te delen** aan consumenten. Aan de vraagzijde worden consumenten geconfronteerd met het probleem om complexe productkenmerken te vergelijken. **Consumenten zijn soms sceptisch** tegenover de beweringen die door bedrijven worden aangevoerd. Certificatie door een derde partij is daarom een manier om bepaalde productkenmerken te evalueren zodat complexe informatie op een toegankelijke wijze met de consument gedeeld wordt.

Er bestaan wereldwijd momenteel 400 duurzame labels, gaande van energie- tot bio- en fairtradelabels. Deze studie concentreert zich op de negen belangrijkste labels voor duurzame financiële producten in Europa. Vijf van deze negen labels zijn opgericht en/of worden beheerd door een **overheidsinstelling**: het ISR label, Greenfinlabel, Umweltzeichen label, Nordic Swan Label en EU Ecolabel. De LuxFlag (ESG en Climate Finance) labels en het Towards Sustainability label werden gecreëerd door **de federatie van de Financiële sector**. Het FNG label is eigendom van de **belangengroep FNG**, forum voor Duurzaam Beleggen in Duitstalige landen.

³⁸ De volledige studie is beschikbaar via deze link: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID3790435_code451835.pdf?abstractid=3790435&mirid=1

Tabel 4: Overzicht van verschillende duurzaamheidslabels

Label	Logo	Focus	Land(engroep)	Gecreëerd & beheerd door
EU Ecolabel		Milieu & klimaat	Europese Unie	Europese Unie
FNG		ESG	Duitssprekende landen	Belangengroep
Greenfin		Milieu & klimaat	Frankrijk	Overheid
ISR		ESG	Frankrijk	Overheid
LuxFlag Climate Finance		Milieu & klimaat	Luxemburg	Financiële sector
LuxFlag ESG		ESG	Luxemburg	Financiële sector
Nordic Swan		ESG	Scandinavische landen	Overheid
Towards Sustainability		ESG	België	Financiële sector
Umweltzeichen		ESG	Oostenrijk	Overheid

Vergelijking op zes dimensies

De studie is er niet op gericht om het beste label te identificeren. Wel worden de negen labels op zes dimensies vergeleken waarbij voor elk dimensie de leiders en achterblijvers worden aangeduid. Elk label heeft namelijk zijn **sterktes en zwaktes**. Een voorsprong op één dimensie kan als een nadeel op een ander dimensie worden beschouwd. Bovendien is het niet geheel mogelijk een label met een thematische focus te vergelijken met een label dat een bredere ESG-benadering hanteert. De zes dimensies worden hieronder toegelicht.

(1) Toelatingscriteria voor het SRI-label

De eerste dimensie vergelijkt de product(groepen) die het label kunnen bemachtigen. **Welke aanvragers en/of soort financiële producten** komen in aanmerking om het label te krijgen? Alle labels zijn van toepassing op collectieve beleggingsfondsen³⁹. Bepaalde labels laten ook alternatieve fondsen⁴⁰ toe. Andere labels beschouwen eveneens fondsen die beleggen in onder meer niet-beursgenoteerde effecten en vastgoedbeleggingen. De meest voorkomende activa zijn aandelen, (groene) obligaties, verzekeringen, pensioenproducten en spaarrekeningen. Bij sommige labels komen ook gestructureerde producten, dakfondsen, indexfondsen en microfinancieringsproducten in aanmerking. Steeds meer proberen de SRI-labels zoveel mogelijk financiële producten te bestrijken en een breed scala aan aanvragers toe te laten.

Ook de **focus** van het label kan verschillen. Enerzijds zijn er **groene labels** met een **thematische focus op milieu en klimaat** waarbij sociale en bestuurlijke factoren niet of minder in beschouwing worden genomen. Hier zijn het Greenfinlabel, het Luxflag Climate Finance label en het toekomstige EU Ecolabel een voorbeeld van. Deze labels definiëren gradaties in 'groenheid' op basis van het aandeel inkomsten van bedrijven uit ecologische activiteiten. Elk label omschrijft het aandeel lichtgroene, groene en donkergroene activiteiten die het product moet bevatten om in aanmerking te komen. Naast groene labels bestaan er ook ESG-labels waarbij milieu, sociale factoren en bestuurlijke factoren even doorslaggevend zijn. De meeste ESG-labels vereisen een bepaald niveau van ESG-screening: dit wordt uitgedrukt als het percentage van de portefeuille dat een ESG-analyse moet ondergaan.

Tenslotte wordt in deze dimensie de **geografische reikwijdte** vergeleken. Hierbij werden niet veel variaties waargenomen. De meeste labels vereisen dat de aanvrager / het financiële product geregistreerd is voor marketing of distributie op het grondgebied van het land dat het label verstrekt.

(2) Structuur en samenstelling van het label

Deze dimensie vergelijkt de kenmerken en eigenschappen van het label. Zo stellen de onderzoekers dat er twee systemen gehanteerd worden. Enerzijds is er het **'slagen-of-falen systeem'**. In dit systeem wordt iedereen – ongeacht de aanvrager of het soort product – aan dezelfde vereisten onderworpen en kan het label niet bekomen worden van zodra één voorwaarde niet wordt vervuld. Hier zijn alle groene labels en het ISR, het

³⁹ Richtlijn 2009/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's) (europa.eu)

⁴⁰ Richtlijn 2011/61/EU van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2011 inzake beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen en tot wijziging van de Richtlijnen 2003/41/EG en 2009/65/EG en van de Verordeningen (EG) nr. 1060/2009 en (EU) nr. 1095/2010 Voor de EER relevante tekst (europa.eu)

LuxFlag ESG en het Towards Sustainability label een voorbeeld van. Deze labels leggen een minimumstandaard op die gerespecteerd dient te worden. Verder gaan dan het minimum wordt aangemoedigd maar niet beloond.

Anderzijds is er het **puntensysteem**: een basislabel wordt bekomen indien men voldoet aan een minimumnorm en een bonuspuntensysteem resulteert in een hoger beoordelingscijfer. Een hogere boordeling kan het gevolg zijn van, onder meer, extra duurzaamheidsstrategieën die worden toegepast, een uitgebreidere ESG-rapportering of het selecteren van emittenten met hogere ESG-scores. Dit systeem wordt toegepast door het FNG-, het Umweltzeichen- en het Nordic Swan label.

Een andere vergelijking binnen deze dimensie is de **samenstelling** van het label. Zo voorzien sommige labels een vrijstelling voor een bepaald percentage van het product waarbij andere labels een totale ESG-beoordeling van de portefeuille vereisen. In dat tweede geval worden specifieke criteria voor bepaalde activa (vb. cash en derivaten) voorzien.

Deze dimensie belicht ook dat twee labels (Towards Sustainability en Nordic Swan) vrijstelling in de portefeuille voorzien voor energiebedrijven die overschakelen op een koolstofarm model maar momenteel nog niet in lijn zijn met de opgelegde energiecriteria.

(3) Transparantie

Deze derde dimensie doelt in eerste instantie op de **transparantievereisten** die het label **van de aanvragers** verwacht. Algemeen eisen de labels dat het **duurzaamheidsbeleid** en **duurzaamheidscriteria** geformaliseerd en publiek beschikbaar zijn. Het Nordic Swan en FNG labels kennen extra punten toe indien de aanvrager de duurzaamheidsinformatie ook toegankelijk maakt voor 'kleine' particuliere beleggers. In lijn met juridische verplichtingen in de Europese Unie, moeten aanvragers de portefeuillesamenstelling minstens jaarlijks publiceren. Het Nordic Swan en Umweltzeichen label eisen dat de **portefeuillesamenstelling** op maandelijkse basis geüpdatet wordt op de website.

Als gevolg van de nieuwe tendens om verantwoording af te leggen, is het publiek ter beschikking stellen van **rapportages van de duurzaamheidsprestaties** een verplichting voor het verkrijgen van het label. Voor het FNG label is dit geen minimumvereiste, maar aanvragers die het wel doen, worden beloond met een betere beoordeling. Het LuxFlag ESG en Towards Sustainability label verplichten het niet.

Daarnaast wordt eveneens vergeleken hoe duidelijk een **label zelf** is in zijn **communicatie, toegankelijkheid en beschikbaarheid van de officiële informatie**. Het LuxFlag label voorziet een beknopt document met weinig details over de criteria. Het LuxFlag Climate Finance label geeft meer informatie maar ook daar blijven sommige criteria vaag en voor interpretatie vatbaar. Het Nordic Swan en FNG label voorzien zeer duidelijke en gestructureerde informatie betreffende de definitie, criteria en aanpak. De andere labels publiceren de algemene criteria en voorzien daarnaast een document met technische verduidelijkingen.

(4) Bestuur

De bestuursdimensie vergelijkt de **checks & balances** van elk label: welke organen zijn betrokken in het proces en hoe onafhankelijk werken ze van elkaar? Hoe vaak worden de producten geëvalueerd? Voor de meeste labels worden de criteria ontwikkeld op basis van input door een speciaal opgerichte werkgroep, bestaande uit verschillende belangengroepen.

De bevoegdheid van de **externe auditor** kan zo ver gaan dat hij besluit of het label al dan niet wordt toegekend. Ook kan de auditor's rol beperkt blijven tot het controleren van de naleving van de criteria. In dit geval wordt de beslissing om het label al dan niet toe te kennen door de labelorganisatie zelf genomen, op basis van de bevindingen en aanbeveling van de auditor.

Ook de **frequentie van de herziening van de normen** van het label wordt vergeleken. Voor het ISR en Greenfinlabel wordt jaarlijks een verslag bezorgd aan de labelorganisatie met voorstellen voor wijzigingen op basis van de bevindingen. Ze worden besproken en indien nodig wordt de norm herzien. Het Towards Sustainability label voerde na twee jaar een herziening in van de standaard. Bij de Nordic Swan is de frequentie vastgelegd op drie à vier jaar.

Tenslotte wordt ook vergeleken hoe **opvolging** georganiseerd wordt eens het label aan een product wordt toegekend. Bij het ISR label gebeurt de opvolging om de drie jaar. Producten met het Umweltzeichen en Nordic Swan label blijven geldig tot de criteria herzien worden. Bij alle andere labels wordt er jaarlijks nagekeken of de producten nog steeds voldoen aan de vereisten.

(5) Striktheid

Een vijfde dimensie vergelijkt hoe strikt of selectief het label is bij het definiëren van het beleggingsuniversum voor producten die in aanmerking komen alsook hoe **diep-en/of verregaand de negatieve en positieve selectiecriteria** van bedrijven of landen gedefinieerd zijn. Behalve het ISR en LuxFlag label waar aanvragers hun eigen uitsluitingen moeten bepalen, definiëren alle labels concrete exclusiecriteria en -drempels. De meest typische uitsluitingsverplichtingen zijn wapens, tabak, steenkool en onconventionele olie- en gasextractie. Voor andere olie-, gas- en nucleaire energiebedrijven bestaan er ook restricties, maar de concrete benadering verschilt per label. Het verbaast niet dat de groene labels strengere voorwaarden voor energiebedrijven opleggen dan de ESG-labels. Zoals eerder aangegeven, zijn bij het Towards Sustainability- en het ISR-label ook uitzonderingen voorzien en kan men – onder voorwaarden – afwijken van de voorziene drempels.

Naast exclusiecriteria, leggen de labels ook **positieve verplichtingen** op. Het ISR-, Nordic Swan- en Umweltzeichen label vereisen een zekere mate van selectiviteit waar de andere labels de keuze laten aan de aanvragers om een eigen positieve strategie te kiezen. Het FNG label verplicht geen positieve screening maar waar dit toepast wordt, volgt erkenning door een hogere beoordelingscore.

(6) Impact

De laatste dimensie meet het succes van het label aan de hand van het **aantal gelabelde fondsen** en het **belegd vermogen** in de gelabelde fondsen. De onderzoekers stellen vast dat de ESG-labels een groter aandeel in de markt voor duurzame beleggingen hebben dan groene labels. Dit is zichtbaar in zowel het aantal gelabelde fondsen als in de bedragen van de activa onder beheer. Alleen al in het Towards Sustainability label zelf wordt twaalf keer meer euro belegd dan in de groene labels LuxFlag Climate Finance en Greenfin samen.

Bevindingen van de studie

Er is geen uniforme definitie van wat duurzaamheid is. Het concept wordt breed ingevuld en evolueert doorheen de tijd. De zes dimensies werden hierom zorgvuldig gekozen en **weerspiegelen verschillende perspectieven van duurzaamheid**. Zo wordt het bestuur van het duurzaamheidslabel als een belangrijk element beschouwd voor de geloofwaardigheid van zelfregulerende labels. Het feit dat de labels transparantie vereisen van de labelaanvragers, leidt ertoe dat duidelijke communicatie en openheid verwacht kan worden van de labelhouders.

Dit overzicht geeft weer welke drie duurzame labels het meest toonaangevend zijn per dimensie.

<i>Eligibility</i>	
Gold	Greenfin
Silver	Swan
Bronze	Umweltzeichen Luxflag Climate Finance

Structure and composition	
Gold	**Swan**
Silver	ISR Towards Sustainability
Bronze	Umweltzeichen
Transparency	
---	---
Gold	**Swan**
Silver	ISR FNG
Bronze	Greenfin
Governance	
---	---
Gold	**ISR** **Greenfin**
Silver	Swan
Bronze	FNG
Stringency	
---	---
Gold	**Swan**
Silver	Umweltzeichen
Bronze	FNG
Impact	
---	---
Gold	**Towards Sustainability**
Silver	ISR
Bronze	Luxflag ESG

Bron: Megaeva, Engelen, Van Liedekerke, *A Comparative study of European Sustainable Finance Labels*, pg. 9

De studie maakt eveneens duidelijk dat elk label zijn sterktes en zwaktes heeft.

Om voor het **FNG label** in aanmerking te komen, moet een aanvrager ten minste aan de minimumvereisten voldoen. Indien er extra ESG-criteria en -vereisten toegepast worden, kan de aanvrager in extra punten beloond worden. Een keerzijde van het label is het laag productbereik.

Omdat het labelproces van het **Greenfinlabel** wordt uitbesteed aan erkende auditors zijn de vereisten voor de criteria en de controlemechanismen zeer duidelijk en toegankelijk voor het grote publiek. Gezien de focus, kan dit als een nichelabel worden beschouwd.

Eigen aan het **ISR label** is de garantie dat het gekozen ESG-beleid van de aanvrager gerespecteerd wordt. Het label stelt zelf geen verregaande negatieve of positieve normen op waaraan voldaan moet worden. Het label stimuleert een verschuiving naar duurzame investeringen zonder te definiëren wat duurzaam is.

Het **LuxFlag Climate Finance label** wordt als veeleisend beschouwd. In combinatie met de thematische focus, resulteert dit in een klein aantal fondsen dat het label draagt. Vergeleken met de zusterlabel Luxflag ESG, biedt het label meer transparantie over de vereisten en voorwaarden.

Het **LuxFlag ESG label** wordt – naast het ISR en Towards Sustainability label – als één van de invloedrijke SRI-labels beschouwd aangezien een groot aantal fondsen het label draagt. Het label heeft een robuuste structuur met een duidelijk aanvraag-, beoordeling- en besluitvormingsproces. De normen voor het label worden vaag gedefinieerd en de transparantie van het label wordt in de studie als eerder zwak bevonden.

Bij het **Nordic Swan label** wordt een puntensysteem toegepast waarbij – indien aan de minimumnorm voldaan wordt – een differentiatie tussen type aanvragers en type product(groep) mogelijk wordt.

Het **Towards Sustainability label** werd het meest recent op de markt gelanceerd. Het label kent het 'slagen-of-falen systeem'. Door het breed productbereik, kent het label het hoogst aantal gelabelde fondsen. De studie oordeelt dat er aan transparantie ontbreekt betreffende duidelijke criteria; zeker naar de eindbelegger toe.

Het **Umweltzeichen label** past een classificatiesysteem toe op basis van de type aanvrager en de ESG-prestaties van het product. Een hogere selectiviteit wordt beloond met de extra punten in het beoordelingsysteem.

Aansprakelijkheid in de supply chain

Of het nu gaat om de energie-industrie, voedingsbedrijven of textielhandelaars, internationaal opererende bedrijven concurreren om zeldzame grondstoffen en goedkope arbeidskrachten. Kinderen worden ingezet in textielateliers, afval wordt in het water geloofst en mensen worden uit hun huis gezet om plaats te maken voor plantages. Afhankelijk van de sector worden bedrijven, die buiten nationale en Europese grenzen opereren, via hun toeleveranciers blootgesteld aan mensen- en milieurechtschendingen.

Middelveld en bedrijven slaan handen in elkaar

Complexe bedrijfsstructuren en gebrek aan transparantie in de internationale toeleveringsketen worden door bedrijven als argument gebruikt om zich van **verantwoordelijkheden** te onttrekken indien overtredingen en schendingen zich voordoen. Waar ligt de verantwoordelijkheid uitsluitend bij de productieketen en waar begint die van multinationals?

Hierom dienden zestig Belgische ondernemingen op 4 februari 2021 een brief in, gericht aan Meryame Kitir - minister van Ontwikkelingssamenwerking - en Pierre-Yves Dermagne - minister van Werk en Economie – op initiatief van Enabel en Fairtrade Belgium. De ondertekenaars variëren van **grote spelers** als Ben & Jerry's, Aldi en JBC tot **kleinere ondernemers** als webplatform voor biologische producten Kazidomi en chocoladefabriek Belvas. Het **middelveld** en de **ondernemers** sloegen de handen in elkaar om hun **vraag naar een zorgplichtwet** te onderstrepen.

Forum Ethibel sprak met Samuel Poos – coördinator van van Trade For Development Center (TDC); een Enabel-programma - en Bruno Van Steenberghe - oprichter van linnenproducent Kalani.

Trade For Development Center wil duurzame en verantwoorde handel en consumptie promoten. Volgens Poos kunnen “bedrijven internationale ontwikkeling bevorderen; dit is niet enkel de verantwoordelijkheid van ngo's. En toch hebben veel bedrijven nog een directe en indirecte negatieve impact op mensen- en milieurechten.”

Kalani, een **Belgische textielproducent**, is één van de ondertekenaars van de brief en is van bij de start van het proces betrokken. Transparantie, ecologie en sociale gelijkheid staan centraal en bepalen Kalani's bedrijfsmodel. “Door verschillende spelregels te volgen, is er oneerlijke concurrentie met bedrijven die duurzaamheid niet in dezelfde mate in acht nemen.”

Kalani

Kalani, opgericht in 2016, focust op huislinnen met biologisch en Fair trade katoen.

Kalani kiest voor de korte keten door het aantal 'tussenorganisaties' te beperken waar mogelijk. Door de samenwerking met fabrieken en producten overzichtelijk te houden, kiest het bedrijf bewust met wie een partnerschap wordt aangegaan. Bijgevolg stelt ze zich mee verantwoordelijk voor de activiteiten en praktijken van de eigen leveranciers en kunnen rechtvaardige werkomstandigheden en respect voor het milieu gegarandeerd worden.

Het Trade For Development Center, Kalani en de medeondertekenaars willen de zorgplicht van internationaal opererende bedrijven juridisch verankeren en een einde maken aan de 'race to the bottom'. "Duurzaamheid mag niet langer een optie zijn; het moet een verplichte basisnorm worden."

De noodzaak van een nationale zorgplichtwet

Het idee dat een bedrijf haar maatschappelijke impact moet vergroten en de negatieve effecten op mens en milieu moet minimaliseren is niet nieuw. Door de globalisatie reikt de macht en invloed van multinationals over heel de wereld. Een **Belgische zorgplichtwet** zou erop toezien dat Belgische bedrijven - bedrijven die actief zijn op Belgisch grondgebied en bedrijven met een zetel in België - ertoe **verplicht worden om mensen- en milieurechten te respecteren**, ook in de internationale productieketen. De huidige internationale richtlijnen (vb. OESO-aanbevelingen⁴¹, United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights⁴² & ILO Multinational Enterprises-verklaring⁴³) en vrijwillige initiatieven volstaan volgens de briefondertekenaars niet. Zoals Kalani, zijn er nog bedrijven waarbij sociale rechtvaardigheid en ecologische overwegingen integraal deel uitmaken van het bedrijfsmodel en -proces. Zolang niet alle bedrijven deze rechten respecteren, wordt er echter niet volgens dezelfde regels gehandeld en is er geen gelijk speelveld.

Een bindende zorgplicht zou omstandigheden creëren die **eerlijke concurrentie** tussen ondernemingen mogelijk maakt. Bovendien zou er een **handhavings- en sanctiemechanisme** geïntroduceerd worden zodat bedrijven onderworpen worden aan herstelbetalingen en strafvergoedingen in geval van mensen- en milieurechtenschendingen. Hoe en onder welke voorwaarden mensen en gemeenschappen wanpraktijken effectief zouden kunnen aanpakken, is onderwerp van discussie.

In elk geval is het feit dat bedrijven het voortouw nemen en de overheid aanmanen om een duidelijk wetgevend kader te creëren, uniek.

41 <https://www.oecd.org/corporate/mne/1922428.pdf>

42 <https://www.business-humanrights.org/en/big-issues/un-guiding-principles-on-business-human-rights/>

43 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---multi/documents/publication/wcms_094386.pdf

Zorgplichtwet

Deze wet verplicht bedrijven ertoe mensenrechten, arbeidsrechten en milieunormen te respecteren, ook doorheen de bevoorradingsketen. Hierbij doelt men op leveranciers, dochterbedrijven en (onder)aannemers.

Enerzijds houdt dit in dat bedrijven mogelijke mensenrechten- en milieurisico's in de keten in kaart brengen zodat ze proactief maatregelen kunnen nemen om negatieve impact te minimaliseren. Anderzijds worden de bedrijven aansprakelijk gesteld indien er zich alsnog schendingen voordoen. Indien er slachtoffers vallen, is het bedrijf verantwoordelijk schadevergoedingen te betalen en herstelmaatregelen in te voeren.

De wet zou van toepassing zijn op alle grote ondernemingen die ofwel gevestigd zijn op grondgebied in de Europese Unie, ofwel bedrijven die onder EU-recht vallen. Ook beursgenoteerde en 'hoog risico'-kmo's zouden aan de wet onderhevig zijn.

Timing

De timing van de brief is niet toevallig. Samuel Poos en Bruno Van Steenberghe benadrukken daarentegen de **urgentie** om op korte termijn een **nationaal wettelijk kader** te introduceren. De reden is tweedeling.

Enerzijds **beweegt er veel op Europees niveau**. Initieel bepleitte de Europese Unie vrijwillige initiatieven en zelfregulering, maar in april 2020 verklaarde EU-commissaris Didier Reynders een zorgplicht te zullen invoeren. Tijdens de zomer van 2021 wordt een formeel wetsvoorstel van de Europese Commissie gepland en de wetgeving zal wellicht eind 2022 of begin 2023 van kracht gaan. Die tijd zal nodig zijn voor bedrijven om zich voor te bereiden.

Indien een aantal landen reeds een eigen zorgplichtwet hebben, is de kans op verregaande en doorslaggevende EU-richtlijn hieromtrent groter. De briefondertekenaars stellen dat individuele EU-landen het goede voorbeeld kunnen nemen door zelf een nationale zorgplicht aan te nemen. Die eis komt ook overeen met het regeerakkoord⁴⁴ waarin expliciet staat dat België een pioniersrol wil opnemen in het uitwerken van een Europese zorgplichtwet en mogelijk een ondersteunend nationaal kader wil bewerkstelligen.

Anderzijds geven Poos en Van Steenberghe aan dat een **nationale wetgeving Belgische bedrijven voorsprong geeft**. De bedrijven kunnen op deze manier anticiperen op de implementatie van Europese wetgeving en zodoende voortrekker zijn op de Europese markt.

44 https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf pg. 89

Stand van zaken: België en de buurlanden

Dat zo'n voorsprong voordelig is, hebben ook andere landen begrepen. Een **aantal buurlanden** besliste niet te wachten op een Europees zorgplichtwet en **voorziet zelf al een wettelijk kader**. Het toepassingsveld en de focus verschilt dan wel, de doelstelling is hetzelfde: bedrijven die via toeleveringsketens basisrechten schenden aansprakelijk stellen.

Frankrijk was het eerste land dat in **2017** een nationale zorgplichtwet invoerde. Bedrijven - met meer dan 5 000 medewerkers in Frankrijk en meer dan 10 000 medewerkers wereldwijd - moeten maatregelen nemen om mensenrechten en milieurechten te garanderen.⁴⁵ In aanloop van de wet heeft het middenveld gelobbyd om benadeelde belanghebbenden de mogelijkheid te bieden een bedrijf, dat de wet niet respecteert, daadwerkelijk voor het gerecht te kunnen dagen.

De nationale zorgwetplicht werd in **2019** eveneens door **Nederland** geïntroduceerd en zal in 2022 in werking treden. De wet focust op kinderarbeid en verplicht bedrijven om te onderzoeken of hun goederen en diensten geproduceerd werden door middel van kinderarbeid alsook een plan te ontwikkelen dat kinderarbeid in de toeleveringsketen vermijdt. Bovendien voorziet de wet administratieve boetes en strafrechtelijke sancties bij niet-naleving. De wet is van toepassing op alle bedrijven die diensten of goederen aanbieden aan Nederlandse consumenten, ongeacht waar het bedrijf werkzaam of geregistreerd is. Gevolgen van deze wet ondervond Shell reeds begin 2021 toen die zich voor een Nederlandse rechtbank moest verantwoorden voor de activiteiten van dochterbedrijf Shell Nigeria. De oliemaatschappij werd door vier Nigeriaanse boeren aangeklaagd voor olievervuiling in de Nigerdelta. De rechtbank veroordeelde Shell tot een schadevergoeding aan de boeren en verplicht het bedrijf maatregelen te treffen om nieuwe lekkages te voorkomen.

Recenter, op 11 juni **2021**, voerde ook **Duitsland** een nationale zorgplichtwet in die in twee fases geïmplementeerd zal worden: vanaf 2023 worden bedrijven met meer dan 3 000 werknemers aan de wet onderworpen. Concreet zal dit impact hebben op zo'n 900 bedrijven. Vanaf 2024 zal de wet ook van toepassing zijn op ondernemingen die meer dan 1 000 medewerkers tewerkstellen; dit komt neer op zo'n 4 800 bedrijven. Aan ondernemingen die zich niet aan de regels en voorschriften houden, kunnen boetes opgelegd worden die gelijk zijn aan 2% van de jaarlijkse omzet.

Hoe meer nationale wetgevingen ingevoerd worden, hoe groter de kans op een sterke, doorslaggevende Europese zorgwetplicht. Zo'n wet op Europees niveau, lijkt onomkeerbaar. Aansprakelijkheid zal zich vertalen in boetes en herstelbetalingen. Zodoende zijn globale mensen-, arbeids- en milieurechten niet uitsluitend een verhaal van duurzaamheid maar ook van gezond financieel beheer.

⁴⁵ *Met de Modern Slavery Act van 2015 was het Verenigd Koninkrijk het eerste Europees land dat aandacht had voor mensenrechtenschendingen in de toeleveringsketen. Hierbij moeten bedrijven verklaren of al dan niet inspanningen geleverd worden om mensenrechtenschendingen in het eigen bedrijf en in de toeleveringsketen te bannen. De wet richtsnoeren schrijft geen specifieke stappen voor en vereisen niet dat bedrijven garanderen dat hun toeleveringsketen volledig slavenvrij is.*

COVID-19 & Klimaatverandering door een vrouwelijke lens

COVID-19 maakt reeds anderhalf jaar deel uit van het dagelijks leven. Ondanks versoepelingen en het groeiend aantal gevaccineerden, bepaalt het coronavirus nog sterk ons doen en laten. Er is ondertussen heel wat informatie beschikbaar over de gevolgen van de pandemie. De crisis is nog niet achter de rug, maar er wordt reeds nagedacht over (economisch) herstel, waarin duurzaamheid niet mag ontbreken. Stemmen gaan op voor een geïntegreerde aanpak, met oplossingen die kunnen dienen voor sociale thematiek, klimaatproblematiek en (gezondheids-) crisissen in de toekomst.

We worden overspoeld door informatie waarin de gevolgen van COVID-19 in kaart worden gebracht. Een thema dat stevast terugkomt, is dat van genderongelijkheid. **Genderongelijkheid** is zeker niets nieuw, maar wordt door de pandemie pijnlijk blootgelegd. In dit artikel wordt enerzijds omschreven hoe genderongelijkheid op de voorgrond treedt in economische, gezondheids- en andere gevolgen van de crisis en ook aanwezig is in de klimaatproblematiek. Anderzijds, wordt een visie voor een geïntegreerde aanpak als oplossing voor toekomstige crisissen en klimaatverandering, toegelicht.

De impact van COVID-19 op vrouwen

Verschillende rapporten en studies tonen aan hoe COVID-19 vrouwen harder treft in diverse domeinen, zowel in ontwikkelingslanden als in de westerse wereld.

In eerste instantie lijken vrouwen **zwaardere economische en financiële problemen** te ervaren ten gevolge van de crisis. Onderzoek toont aan dat lockdowns en andere beperkende maatregelen, een asymmetrische impact hebben op verschillende sectoren, jobs en de posities van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt⁴⁶. Allereerst zijn vrouwen vaker te werk gesteld in sectoren die sterk getroffen worden, zoals toerisme, verkoop (voornamelijk kleine particulieren) en de dienstensector (vb. huishoudhulp). Telewerk is hier vaak niet mogelijk, met dikwijls **ontslagen** of **beperkingen in werkuren** tot gevolg. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld, steeg het aantal werkloze vrouwen het afgelopen jaar met 20,4%, tegenover 16% bij mannen.

Ontslag leidt vaak tot financiële stress en/of problemen, die dikwijls onvoldoende kunnen worden opgevangen met steunmaatregelen van de overheid⁴⁷. **Financiële gevolgen** komen echter niet alleen voor bij de groeiende groep werkloze vrouwen, maar zijn frequenter bij vrouwen in het algemeen, en des te meer sinds de pandemie. Vrouwen voeren immers vaker jobs uit met een lager inkomen of van deeltijdse aard. In de Europese Unie, waar vrouwen in het algemeen hoger opgeleid zijn dan mannen, heeft bijvoorbeeld één derde van de vrouwen een deeltijdse job. Bij mannen is dit slechts 8.2%⁴⁸.

Een andere belangrijke factor die de impact van corona op vrouwen bepaalt, is **kinderzorg** en het **huishouden**. Volgens de Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)⁴⁹ spenderen vrouwen ongeveer twee uur per dag meer aan huishoudelijke taken of zorg dan mannen, ook in landen die sterk ingaan tegen een

⁴⁶ <https://socialeurope.eu/good-news-for-gender-equality-as-we-exit-the-covid-19-crisis>

⁴⁷ <https://socialeurope.eu/bearing-the-brunt-the-impact-of-covid-19-on-women>

⁴⁸ <https://socialeurope.eu/creating-a-gender-equal-recovery>

⁴⁹ <https://www.oecd.org/>

traditioneel rollenpatroon⁵⁰. Een onderzoek van Ipsos duidt dat dit verschil tijdens de pandemie groter werd en vrouwen hun betaald werk combineren met drie keer meer zorgtaken (vb. thuisonderwijs en verzorging) dan mannen. De sluiting van scholen en kinderopvang, afschaffing van buitenschoolse activiteiten, alsook verplichtingen tot thuiswerk en quarantaine, zetten het evenwicht tussen werk en privéleven sterk onder druk⁵¹. Deze verstoring zette veel vrouwen er reeds toe aan hun betaalde tewerkstelling op te zeggen⁵²; een tendens die niet alleen zichtbaar is in het Zuiden, maar ook in de westerse wereld, ondanks diverse overheidsmaatregelen van om dit tegen te gaan. De combinatie van meer ontslagen, minder werkuren alsook de toenemende mate waarin vrouwen zelf ontslag namen, maakt dat vrouwen tijdens de pandemie in grote aantallen de arbeidsmarkt hebben verlaten; een beweging die mogelijks onomkeerbaar wordt⁵³. Volgens inschattingen midden 2020, zouden miljoenen mensen terecht komen in extreme armoede tegen het einde van dat jaar. 13% van de vrouwen en meisjes wereldwijd (496 miljoen) zouden zich ondertussen in zulke preciaire levensomstandigheden bevinden⁵⁴.

Daarenboven geeft dit enkel de gevolgen op de reguliere arbeidsmarkt weer. Er wordt hierbij niet gekeken naar de informele economie, waar ondertussen ongeveer 1,6 miljard mensen deel van uitmaken. Twee derde van de werkende vrouwen bevindt zich in deze economie: een systeem zonder enig sociaal vangnet, waar de gevolgen van lockdowns en andere maatregelen niet te overzien zijn.

Een tweede domein waar vrouwen erg kwetsbaar zijn, is **gezondheid**. Gezondheidsrisico's worden in eerste instantie vergroot doordat voornamelijk vrouwen in de **frontlinie** staan tijdens de crisis. Maar liefst 70% van het personeel in de gezondheidszorg zijn vrouwen en ook in andere sectoren, zoals kinderopvang en huishoudelijk werk, worden voornamelijk vrouwen tewerkgesteld⁵⁵. In deze jobs is afstand moeilijk te bewaren en komen werknemers in contact met veel verschillende personen⁵⁶. De negatieve impact op fysieke gezondheid is ondertussen wellicht beperkter omwille van de groeiende vaccinatiegraad, met voorrang voor het personeel in, onder meer, de gezondheidszorg. Gezondheid omvat echter meer dan fysieke factoren. Zo werd de werkdruk in delen van deze sectoren bijvoorbeeld sterk verhoogd, met dikwijls uitputting en mentale problemen zoals burn-out, tot gevolg.

Tewerkstelling en arbeidsomstandigheden zijn echter niet de enige factoren met impact op gezondheidsrisico's. Ook de manier waarop **overheden en instanties gebruik maken van de pandemie**, speelt een rol. Diverse regeringen zoals Oeganda, Polen, India en de Verenigde Staten, gebruikten de crisis om conservatieve standpunten over gendergelijkheid verder aan te scherpen en vrijheden te beknotten onder het voorwendsel van 'interventies op gebied van volksgezondheid'. Zo wordt abortus in verschillende landen niet langer als essentiële dienstverlening beschouwd en wordt seksuele en reproductieve gezondheidszorg sterk teruggeschroefd⁵⁷.

50 <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/women-at-the-core-of-the-fight-against-covid-19-crisis-553a8269/>

51 <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/women-at-the-core-of-the-fight-against-covid-19-crisis-553a8269/>

52 <https://www.triodos.be/nl/artikelen/2021/beleggingen-die-gendergelijkheid-bevorderen>

53 <https://www.triodos.be/nl/artikelen/2021/beleggingen-die-gendergelijkheid-bevorderen>

54 https://data.unwomen.org/sites/default/files/inline-files/Whose-time-to-care-brief_o.pdf

55 https://asiapacific.unwomen.org/-/media/field%20office%20easia/docs/publications/2020/05/empower%20and%20climate%20in%20the%20context%20of%20covid-19%20context_final.pdf?la=en&vs=1108

56 <https://www.triodos.be/nl/artikelen/2021/beleggingen-die-gendergelijkheid-bevorderen>

57 <https://www.fondsen.org/nieuw-onderzoek-covid-19-vergroot-terugslag-op-gendergelijkheid-en-vrouwenrechten/>

Tot slot, brengt de crisis ook de **veiligheid** van vrouwen en meisjes in het gedrang. Onderzoek van het WO=MEN Dutch Gender Platform stelt dat **gendergerelateerd geweld** wereldwijd toeneemt⁵⁸. Ook de Verenigde Naties rapporteert een stijging van 25 procent in huiselijk geweld en omschrijft het fenomeen als een schaduwpanedemie⁵⁹. Beperkingen in sociale vrijheid, stress over tewerkstelling en inkomen, en het feit dat vrouwen en geweldplegers zich dikwijls – en tijdens de pandemie vaak continu – onder hetzelfde dak bevinden als geweldplegers, leiden tot een verhoogd risico op geweld, uitbuiting, misbruik en aanranding van vrouwen⁶⁰.

Vrouwen & klimaatverandering

Net zoals COVID-19 heeft ook de klimaatverandering disproportioneel meer impact op vrouwen en meisjes. Naast de grote aanwezigheid van vrouwen in jobs met een lager inkomen en in de informele economie, waardoor ze minder genieten van voordelen gekoppeld aan tewerkstelling (vb. ziekteverzekering), zijn er twee andere domeinen waarin de kwetsbaarheid van vrouwen voor de gevolgen van klimaatverandering ook wordt vergroot: **gezondheid** en **veiligheid**. De verschillende elementen die hieronder worden belicht, kunnen echter niet volledig worden losgekoppeld van elkaar, aangezien ze elkaar beïnvloeden⁶¹.

Allereerst kampen vrouwen met grotere **gezondheidsrisico's** die versterkt kunnen worden door klimaatverandering. De Wereldgezondheidsorganisatie beargumenteert hoe droogte en gebrek aan zuiver water bijvoorbeeld de intieme hygiëne bemoeilijkt. Tijdens menstruatieperiodes kan dit tot complicaties leiden, wat op zijn beurt sociale problemen zoals vroegtijdig schoolverlaten, in de hand werkt⁶². Daarenboven hebben vrouwen in het algemeen minder toegang tot zuiver water, voldoende en gezonde voeding en gezondheidszorg.

Beperkte toegang tot water is tevens een van de factoren die bijdraagt aan minder **veiligheid** van vrouwen en meisjes. Vrouwen in ontwikkelingslanden leggen dikwijls vele kilometers af om proper water te halen; afstanden die soms ten gevolge van klimaatverandering nog groter worden. Door deze onderneming krijgen meisjes vaak geen kans om naar school te gaan en worden ze blootgesteld aan diefstal, geweld en verkrachting⁶³.

Veiligheid komt ook door andere elementen in het gedrang. Vrouwen komen in het algemeen bijvoorbeeld vaker te overlijden tijdens natuurrampen of door gevolgen hiervan zoals medische problemen of geweld⁶⁴. Tijdens de tsunami in zuidoost Azië in 2004, was ongeveer 75% van de overledenen vrouwelijk⁶⁵. Daarenboven, leiden extreme weersomstandigheden tot meer risico op ontheemding en vertegenwoordigen vrouwen 80% van alle personen die ontheemd worden.

58 <https://www.fondsen.org/nieuw-onderzoek-covid-19-vergroot-terugslag-op-gendergelijkheid-en-vrouwenrechten/>

59 https://www.unescap.org/sites/default/files/Session4_Angie_Daz%C3%A9.pdf

60 <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/women-at-the-core-of-the-fight-against-covid-19-crisis-553a8269/>

61 <https://womendeliver.org/2018/social-norms-and-gender-equality-the-potential-for-social-transformation-and-womens-empowerment/>

62 https://asiapacific.unwomen.org/-/media/field%20office%20eseasia/docs/publications/2020/05/empower%20on%20gender%20and%20climate%20in%20the%20covid-19%20context_final.pdf?la=en&vs=1108

63 https://asiapacific.unwomen.org/-/media/field%20office%20eseasia/docs/publications/2020/05/empower%20on%20gender%20and%20climate%20in%20the%20covid-19%20context_final.pdf?la=en&vs=1108

64 Deze cijfers dalen wanneer vrouwen een betere sociale positie bekleden.

65 <https://www.earthday.org/womens-empowerment-is-key-to-reducing-climate-change/>

34.9

456

30306

74.20394

35.78202

83

47

Zij komen meestal terecht in vuile, niet hygiënische en gevaarlijke opvangkampen waar ze vaak te maken krijgen met misbruik en geweld⁶⁶. Het verlies van de woonplaats, soms gecombineerd met jobverlies, kan dan weer onzekerheid op overleven alsook financiële onzekerheid teweeg brengen, wat kan leiden tot het uithuwelijken of prostitueren van meisjes.

Reacties uit de financiële wereld

Beleggen in gender

Genderongelijkheid als problematiek wordt ook in de financiële wereld erkend. Zowel de impact van klimaatverandering en COVID-19 op vrouwen, als de rol die vrouwen kunnen spelen in duurzaam herstel, wordt gezien. Voor Diana Van Maasdijk – CEO van Equileap⁶⁷ - is **investeren in gelijkheid een duidelijke winnaar**. Vrouwvriendelijke bedrijven presteren beter op maatschappelijk én financieel vlak. Gendergerelateerde bedrijfsdata is echter maar beperkt beschikbaar, wat Van Maasdijk aanzette tot de oprichting van **Equileap** in 2015; een database die ondertussen informatie over gendergelijkheid van ongeveer 4000 bedrijven in kaart brengt⁶⁸.

Het afgelopen jaar werd er een **duidelijke toename in investeringen gericht op gendergelijkheid** waargenomen. Dit is enerzijds te danken aan professionalisering van de duurzame belegger en is anderzijds een gevolg van het feit dat steeds meer beleggers aandacht hebben voor zowel milieu als sociale thematiek. Financiële spelers weten hier accuraat op in te spelen en ontwikkelen steeds meer **producten met een genderfocus**. Nieuwe beleggingsopties⁶⁹ worden bekeken vanuit genderperspectief en focussen op bedrijven met, onder meer, een goede reputatie qua diversiteit, vrouwelijke vertegenwoordiging in het management en gelijke verloning. Ook de manier waarop bedrijven inzetten op een gezonde balans tussen werk en de privésituatie, zoals het organiseren van kinderopvang, wordt geapprecieerd.

Microfinanciering

Naast beleggingsfondsen, is ook **microfinanciering** een manier om in te zetten op gendergelijkheid. Zoals toegelicht in het artikel over impactbeleggen, groeit deze investeringsvorm aan populariteit.

Enerzijds wordt microfinanciering ingezet om kleine ondernemers, uitgesloten van het traditioneel financieel systeem, te steunen en in te spelen op de ongelijkheid die vrouwen op de arbeidsmarkt ervaren. International Financial Corporation (IFC) rapporteert namelijk dat vrouwelijke ondernemers ongeveer 300 miljard dollar minder financiering ontvangen dan hun mannelijke collega's. Bovendien heeft meer dan 70% van de kleine en middelgrote bedrijven met een vrouwelijke eigenaar onvoldoende of geen toegang tot financiële diensten⁷⁰.

66 https://asiapacific.unwomen.org/-/media/field%20office%20eseasia/docs/publications/2020/05/empower%20on%20gender%20and%20climate%20in%20the%20context%20of%20the%20covid-19%20context_final.pdf?la=en&vs=1108

67 <https://equileap.com/>

68 <https://www.abnamro.nl/nl/privatebanking/nieuws/beleggen/vrouw-en-vermogen/investeren-in-gelijkheid-loont.html>

69 Enkele voorbeelden zijn Belfus Equities Wo=Men, RobecoSam Global Gender Equality Impact Equities & Mirova Women Leaders Equity Fund. Deze voorbeelden dienen louter ter illustratie. Er wordt geen uitspraak gedaan over de kwaliteit en aanpak van de producten.

70 <https://www.triodos.be/nl/artikelen/2021/beleggingen-die-gendergelijkheid-bevorderen>

Anderzijds, kan microfinanciering een groot verschil maken voor gezinnen in ontwikkelingslanden. Meer middelen maken het voor meer kinderen – en in het bijzonder meisjes – mogelijk om naar school te gaan. Hierdoor wordt een gebrek aan onderwijs aangepakt, wat de kansen op goede tewerkstelling binnen de reguliere arbeidsmarkt verhoogt⁷¹.

Naar een geïntegreerde aanpak

“Nu de groeimotoren weer op gang komen, moeten we zien hoe verstandig beheer van de natuur deel kan uitmaken van deze ‘andere economie’ die moet ontstaan. Een economie waarin financiën en maatregelen groene banen, groene groei en een andere manier van leven stimuleren, omdat gezondheid van de mensen én van de planeet hetzelfde zijn en in gelijke mate kunnen gedijen.”⁷²

Klimaatverandering en COVID-19 zijn sterk verbonden. COVID-19 is namelijk slechts een van de virussen ten gevolge van de verwaarlozing van ecosystemen en dierenwelzijn, in navolging van Ebola, SARS, vogelgriep en Zika. Toenemende schade aan de natuurlijke habitat vergroot onmiskenbaar het risico op ernstigere epidemieën in de toekomst. Gevolgen van de klimaatverandering zoals verandering in klimaatpatronen, overstromingen en hongersnoden leiden ertoe dat virussen kunnen overgaan van dier op mens, wat globale verspreiding mogelijk maakt⁷³. Klimaatverandering aanpakken, biedt hierom een van de grootste opportuniteiten om tegelijkertijd in te zetten op algemene gezondheid. Daarenboven zijn ook de gevolgen van klimaatverandering en COVID-19 op vrouwen – en kwetsbare groepen in het algemeen – duidelijk gelijkaardig en van mondiale aard⁷⁴.

De elementen die bovenstaand werden aangekaart, zijn natuurlijk niet nieuw maar worden door beide crisissen pijnlijk op de voorgrond geplaatst. Het duidt de fundamentele inbedding van genderongelijkheid in onze samenleving en op de arbeidsmarkt⁷⁵. Daarnaast, maken vrouwen structureel minder deel uit van besluitvorming, zowel in het algemeen als in de aanpak van de pandemie en de klimaatproblematiek. Gezondheids-, veiligheids- en andere behoeften van deze bevolkingsgroep worden hierdoor minder gezien en gewogen. **De nood aan een geïntegreerde aanpak voor COVID-19 en klimaatverandering, waarin gendergelijkheid een centrale rol krijgt toebedeeld, is niet meer te ontkennen.** Het World Economic Forum rapporteerde in 2020 hoe de linken tussen de mondiale agenda voor klimaatverandering en de bevordering van sociale inclusie & gendergelijkheid, een basis, of rode draad, moeten vormen in de herstelperiode na de pandemie⁷⁶.

Oplossingen waarin het gendervraagstuk centraal staat, bieden veel mogelijkheden⁷⁷. Dit kan geïllustreerd worden met het voorbeeld van voedselproductie. Vrouwen produceren bijvoorbeeld het merendeel van de globale voedselvoorziening, maar

71 <https://decorrespondent.nl/8926/dit-gigantische-onderzoek-gaat-niet-over-het-klimaatprobleem-maar-alleen-over-oplossingen/709197478-47639b59>

72 http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf

73 <https://www.weforum.org/agenda/2020/06/environmental-leadership-will-be-more-in-demand-than-ever-after-covid-19/>

74 <https://www.unicef.org/stories/lessons-covid-19-pandemic-tackling-climate-crisis>

75 <https://socialeurope.eu/good-news-for-gender-equality-as-we-exit-the-covid-19-crisis>

76 http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf

77 https://asiapacific.unwomen.org/-/media/field%20office%20easia/docs/publications/2020/05/empower%20on%20gender%20and%20climate%20in%20the%20covid-19%20context_final.pdf?la=en&vs=1108

bezitten slechts 20% van de landbouwgrond ter wereld⁷⁸. Als elke vrouw evenveel toegang zou krijgen tot **productieve middelen**, zou hun landbouwopbrengst stijgen met 20 tot 30%. Dit betekent 100 tot 150 miljoen mensen die niet langer honger lijden, samen met een vermindering van CO₂-uitstoot van 2,1 gigaton tegen 2050⁷⁹. Op deze manier wordt tevens ingezet op een koolstofvrije economie, met minder luchtvervuiling en betere luchtkwaliteit tot gevolg. Dit leidt vervolgens tot minder mensen die kampen met ademhalingsstoornissen, wat de algemene gezondheid verbetert.

Naast toegang tot middelen, is ook **opleiding** essentieel in het gevecht tegen klimaatverandering en de weg naar betere gezondheid. Volgens Project Dawdrown – een organisatie die inzet op klimaatonderzoek – kan opleiding van meisjes en familieplanning leiden tot een koolstofreductie van 85 gigaton tegen 2050. Opleiding brengt vrouwen er toe minder en op latere leeftijd kinderen te krijgen. Dit leidt tot tragere bevolkingsgroei wat de druk op ecosystemen verlicht. Hierdoor kunnen bronnen herstellen van overconsumptie zonder de voedselvoorraad te compromitteren⁸⁰. Bovendien kunnen vrouwen hun eigen situatie verbeteren door meer kans op degelijk werk en minder gezondheidsproblemen, wat betere voeding en financiële stabiliteit biedt voor veel families.

Een van de sleutelementen voor een geïntegreerde aanpak, is **vrouwen betrekken bij besluitvorming en beleidswerking** omtrent klimaatverandering en COVID-19⁸¹. Volgens de Verenigde Naties leidt de betrokkenheid van vrouwen tot efficiënter gebruik van klimaatfinanciering. Onderzoek toont bovendien aan dat vrouwen in het algemeen meer begaan zijn met en meer kennis hebben van klimaatverandering⁸². Vrouwen bieden dikwijls unieke, meer holistische perspectieven en bezitten probleemoplossende capaciteiten die onmiskenbaar zijn in de weg naar een oplossing⁸³. Er werden bijvoorbeeld correlaties aangetoond tussen vrouwen met politieke autoriteit en lagere nationale ecologische voetafdruk, tussen parlementen met meerdere vrouwen en de ratificatie van ecologische verdragen, en tussen hogere percentages van vrouwen in raden van bestuur en bedrijfsrapportage van CO₂-uitstoot. Oog hebben voor de genderongelijkheid en vrouwelijke participatie in de weg naar herstel, zal een duurzaam herstel mogelijk maken; een stap richting een koolstofvrije toekomst waarin gezondheids crisissen zoals COVID-19 hopelijk kunnen worden vermeden.

78 <https://www.wicked7.org/the-impact-of-death-of-nature-on-gender-inequality/>

79 https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/bp-financing-women-farmers-131017-summ-en.pdf

80 <https://www.earthday.org/womens-empowerment-is-key-to-reducing-climate-change/>

81 https://www.unescap.org/sites/default/files/Session4_Angie_Daz%C3%A9.pdf

82 <https://www.earthday.org/womens-empowerment-is-key-to-reducing-climate-change/>

83 <https://undocs.org/A/HRC/41/26>

Europese financieringsstrategieën: De transitie naar een duurzame economie

Om de internationale milieuverbintenissen en -doelstellingen te verwezenlijken, ondergaat de Europese Unie aanzienlijke veranderingen op het vlak van regelgeving. Deze veranderingen moeten enerzijds (private) investeringen richting duurzame projecten en activiteiten aanmoedigen; anderzijds dragen deze initiatieven bij tot het hanteren van een gemeenschappelijke taal en definitie van wat 'duurzaam' is.

In maart 2018 heeft de Europese Commissie een **10-puntenactieplan goedgekeurd**, dat tot doel heeft de financiële markten als hefboom te gebruiken om de uitdagingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatsverandering aan te pakken. Het plan bevatte onder meer een aantal **wettelijke instrumenten** waarvan er hier drie besproken zullen worden: de CSRD (richtlijn inzake verslaggeving over de duurzaamheid van ondernemingen), de SFDR (Verordening inzake informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector) en de EU taxonomie.

Duurzaamheidsverplichtingen afstemmen

Een eerste instrument is de **Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)**: een herziening van de bestaande rapportagevoorschriften van de NFRD (Non-Financial Reporting Directive). De CSRD moet ervoor zorgen dat **ondernemingen** betrouwbare en vergelijkbare informatie over duurzaamheid rapporteren die investeerders en andere belanghebbenden kunnen verwerken en gebruiken.

De gestandaardiseerde rapportering bekomen door de CSRD is nodig zodat **financiële instellingen** kunnen voldoen aan hun transparantieverplichting volgens de **Sustainable Finance Disclosure Regulation**, kortweg **SFDR**. Deze regelgeving vereist dat financiële spelers uniform rapporteren over duurzaamheidsrisico's en de negatieve effecten van hun producten en diensten op mens en milieu. Een eerste set aan regels werd reeds gelanceerd. Inmiddels bereiden financiële instellingen zich voor op de tweede fase.

Tenslotte is er ook de **EU-taxonomie**, een classificatiesysteem ontwikkeld om duidelijk te maken aan **investeerders en eindconsumenten** welke investeringen duurzaam zijn.

Deze drie maatregelen moeten ervoor zorgen dat duurzaamheidsverplichtingen op elkaar afgestemd zijn. In dit hoofdstuk zullen we hier uitgebreid bijilstaan. De doelstelling, het toepassingsveld en de impact van elke maatregel worden besproken.

CSRD

Doelstelling: Van NFRD naar CSRD

Op 21 april 2021 keurde de Europese Commissie de CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) goed. De maatregel draagt bij tot de **ambitie van de EU om tegen 2050 klimaatneutraal** te worden. Als **bedrijven rapporteren** volgens de CSRD-richtlijnen, worden investeerders namelijk in staat gesteld hun investeringen te heroriënteren naar duurzamere bedrijven en projecten. Grote bedrijven moeten vanaf 2024 verslagen publiceren over boekjaar 2023. Kleine en middelgrote ondernemingen moeten vanaf 2026 aan de richtlijn voldoen.

Tabel 5: Overzicht Europese regelgeving

Regelgeving			
NFRD	Non Financial Reporting Directive	Bekendmaking van niet-financiële informatie door grote ondernemingen	In werking vanaf maart 2018
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	Richtlijn inzake verslaggeving over de duurzaamheid van ondernemingen	In werking vanaf 2023
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation	Verordening inzake informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector	In werking vanaf maart 2021
EU Taxonomie	EU taxonomy	Gestandaardiseerd groen classificatiesysteem	In werking vanaf januari 2022

De richtlijn bouwt verder op de rapportagevoorschriften van de NFRD die in 2018 in werking trad. De NFRD begon als een natuurlijke uitbreiding van de voorschriften inzake jaarlijkse financiële verslaggeving. Het bood ondernemingen houvast in hun communicatie in de jaarverslagen, over de manier waarop ze milieu- en sociale uitdagingen beheren, **samen met hun financiële verslaggeving**. Het doel van NFRD was tweeledig. Informatie wordt enerzijds verstrekt aan beleggers en belanghebbenden om een betere beoordeling te maken van de niet-financiële activiteiten van een onderneming. Zodoende worden risico's in kaart gebracht. Anderzijds worden bedrijven ertoe aangezet om doeltreffend sociaal en ecologisch beleid te hanteren, waardoor een meer 'verantwoordelijke' bedrijfsmentaliteit aan de dag wordt gelegd. Deze tweeledige doelstelling behoudt de CSRD eveneens.

Echter, in vergelijking met NFRD, vereist de CSRD controle van de gerapporteerde informatie en worden meer **gedetailleerde rapportageverplichtingen** ingevoerd. De informatie vrijgegeven door bedrijven wordt als ontoereikend beschouwd daar rapporten vaak informatie achterwege laten die investeerders en andere belanghebbenden belangrijk vinden. De gerapporteerde informatie kan moeilijk van bedrijf tot bedrijf worden vergeleken en gebruikers van de informatie weten vaak niet zeker of de informatie volledig betrouwbaar is.

Een ander verschil is dat met deze richtlijn duurzaamheidsrapportage op gelijke voet gesteld wordt als financiële rapportage. Zo evolueert de terminologie van 'niet-financiële informatie' naar 'duurzaamheidsinformatie'. Voor het eerst wordt namelijk een **audit- en controleverplichting** voor duurzaamheidsrapportages voorgeschreven. Dit verhoogt de betrouwbaarheid en accuraatheid van de rapporten.

Toepassingsveld en impact

Ten opzichte van de NFRD, breidt CSRD het toepassingsveld uit. De NFRD was namelijk enkel van toepassing op **grote, beursgenoteerde ondernemingen**. Globaal waren ongeveer 11 700 ondernemingen onderworpen aan deze richtlijn.

Kmo's in Europa

Een onderneming wordt als KMO beschouwd indien die minder dan 250 personeelsleden telt en een jaaromzet van maximaal € 50 miljoen draait of een jaarlijks balanstotaal van maximaal €43 miljoen telt.

Kleine, middelgrote en micro-ondernemingen vertegenwoordigen 99% van alle ondernemingen in de EU. Zij bieden werk aan ongeveer 100 miljoen mensen, wat goed is voor twee derde van de banen in de particuliere sector. Bovendien zijn ze goed voor meer dan de helft van het Europese bbp en spelen een belangrijke rol bij het creëren van toegevoegde waarde in elke sector van de economie.

Categorie ondernemingen	Aantal werkzame personen: Arbeidsjaareenheid (AJE)			OF	Jaarlijks balanstotaal
	Jaaromzet	OF	Jaarlijks balanstotaal		
Middelgroot	< 250	≤ 50 miljoen EUR	OF	≤ 43 miljoen EUR	
Klein	< 50	≤ 10 miljoen EUR	OF	≤ 10 miljoen EUR	
Micro	< 10	≤ 2 miljoen EUR	OF	≤ 2 miljoen	

Bron: Europese Commissie, gebruikersgids bij de definitie van kmo's, pg.11.

De uitbreiding houdt in dat **alle grote ondernemingen** - beursgenoteerd of niet - aan de regelgeving onderworpen zijn⁸⁴. Daarboven zijn ook **kleine en middelgrote beursgenoteerde** bedrijven aan de richtlijn onderworpen. Beursgenoteerde micro-ondernemingen worden vrijgesteld. Wetende dat kmo's de motor vormen van de Europese economie, verbaast het niet dat deze uitbreiding een grote impact heeft. De richtlijn zal naar schatting op zo'n 49 000 bedrijven van toepassing zijn.

Kmo's krijgen steeds meer verzoeken om informatie over duurzaamheid te leveren - meestal van banken die hen kredieten verlenen en grote bedrijven waaraan de kmo's hun producten of diensten leveren. De overgang naar een duurzame economie zal waarschijnlijk betekenen dat het verzamelen en delen van duurzaamheidsinformatie een gangbare bedrijfspraktijk wordt voor ondernemingen van elke omvang. Parallel met de voorgestelde nieuwe regels voor grote ondernemingen worden **afzonderlijke, evenredige normen voor kmo's** opgelegd.

Beursgenoteerde kmo's zullen vereenvoudigde normen gebruiken om aan hun wettelijke rapportageverplichtingen te voldoen, terwijl niet-beursgenoteerde kmo's ervoor zouden kunnen kiezen ze op **vrijwillige basis** te gebruiken. Dit kan kmo's helpen om een volwaardige rol te spelen bij de overgang naar een duurzame economie. Kmo's die proactief te werk gaan, bouwen de komende jaren allicht een concurrentieel voordeel op.

De vereisten voor beursgenoteerde kmo's zouden 3 jaar later - nadat zij voor andere ondernemingen gelden - van toepassing worden. Zo krijgen ze meer tijd om het hoofd te bieden aan de gevolgen van de COVID-19 pandemie.

De CSRD zal ervoor zorgen dat ondernemingen de informatie rapporteren die beleggers en andere financiële instellingen nodig hebben om zelf te kunnen rapporteren volgens de SFDR-vereisten.

⁸⁴ Onder NFRD worden bedrijven als groot beschouwd indien ze een balanstotaal van meer dan € 20 miljoen of een netto-omzet van meer dan € 40 miljoen & meer dan 500 medewerkers hebben. De eerste twee voorwaarden blijven van toepassing onder CSRD, maar deze richtlijn beschouwt bedrijven als groot vanaf meer dan 250 medewerkers. Meer info is te vinden op: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-001521-ASW_EN.html

SFDR

Doelstelling

Ook de SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) is een belangrijk onderdeel van de EU-beleidsagenda voor duurzame ontwikkeling en is bedoeld om de transparantie inzake **duurzaamheid bij financiële instellingen** te vergroten. Deze regelgeving werd in het leven geroepen om te voorkomen dat beleggingsfondsen duurzamer of groener worden voorgesteld dan ze in werkelijkheid zijn. Door aan de vereisten van de SFDR te voldoen, worden duurzaamheidsprestaties **gestandaardiseerd** en is **vergelijking** van (duurzame) beleggingsbeslissingen mogelijk. Deze regelgeving bestaat uit een informatieverplichting op organisatie- en productniveau.

Op **niveau van de organisatie** moeten financiële instellingen uitleggen hoe duurzaamheidsrisico's beheerd worden en op welke manier hun negatieve impact op duurzaamheid in rekenschap wordt genomen. Tenslotte moeten financiële instellingen aangeven hoe het verloningsbeleid afgestemd wordt op de duurzaamheidsdoelstellingen.

Daarnaast zijn er eveneens vereisten over duurzaamheidsinformatie op **productniveau**. Zo moeten producten in categorieën worden geplaatst waarbij er keuze is tussen producten zonder duurzame doelstellingen (artikel 6), producten die milieu- en sociale kenmerken promoten (artikel 8) en producten met een uitgesproken duurzaam karakter (artikel 9). Deze informatie moet gepubliceerd worden in de prospectussen van de fondsen.

Deze verordening werd gepubliceerd op 9 december 2019. De **uitvoering** volgt een **gefaseerde aanpak**. De informatievereisten op organisatieniveau zijn van werking sinds 10 maart 2021. Om in lijn te zijn met de aanvullende gedetailleerde maatregelen op productniveau - voornamelijk voor de producten gecategoriseerd als artikel 8 en 9 - is er tijd tot 1 januari 2022.

Toepassingsveld en impact

De richtlijn is voornamelijk van toepassing op vermogensbeheerders en verzekeringsmaatschappijen in de Europese Unie. Niet-EU-entiteiten zullen indirect de gevolgen ondervinden via EU-dochterondernemingen en het verrichten van diensten in de EU.

De toezichthouder van de Belgische financiële sector (FSMA) houdt een overzicht op hoe de fondsbeheerders deze verordening toepassen. Op 21 mei 2021⁸⁵ bleken 68% van het aantal beleggingsfondsen in België als artikel 6 gecategoriseerd, 25% werd als artikel 8 bestempeld terwijl 3% als artikel 9 werd gedefinieerd. Als men kijkt naar het belegd vermogen in België, tekenen de verhoudingen zich als volgt: artikel 6 = 46%, artikel 8 = 50% en artikel 9 = 4%. **Meer dan de helft van het belegd vermogen** gaat dus naar duurzame fondsen.

Van vermogensbeheerders wordt verlangd dat zij duidelijk maken hoe en in welke mate zij duurzaamheidsrisico's in hun besluitvormingsproces integreren, hoe zij dit in hun risicobeheerproces tot uiting laten komen en

85 <https://www.fsma.be/nl/news/belgische-beleggingsfondsen-evolueren-richting-duurzaamheid>

hoe zij de impact van dit risico op hun productprestaties kunnen beoordelen. Financiële spelers worden vanaf nu geconfronteerd met **extra wettelijke rapportageverplichtingen** bij het oprichten van ESG-fondsen. Dit dient echter wel de informatieverschaffing en bescherming van de (eind)belegger vermits deze door de verordening bewuster keuzes kan maken.

Er worden meer richtlijnen verwacht om de verschillen tussen artikel 8- en artikel 9-producten te onderscheiden. Momenteel hanteren verschillende regelgevende instanties uiteenlopende interpretaties wat leidt tot een andere indeling van soortgelijke producten. Zo is het in het ene EU-land gemakkelijker of moeilijker om een product aan artikel 9 toe te wijzen. Men verwacht dat dergelijke discrepanties komende maanden en jaren verder uitgeklaard worden.

EU Taxonomie

Doelstelling

Waar de CSRD bedrijven verplicht transparant te zijn over hun duurzaamheidsbeleid, en de SFDR gericht is op financiële instellingen die moeten aangeven of hun producten al dan niet duurzaamheid in acht nemen, is de EU Taxonomie ingevoerd opdat **consumenten** bewuste en juiste duurzaamheidskeuzes kunnen maken indien zij dat wensen.

Een uniforme definitie wordt gehanteerd om een economische activiteit als ecologisch duurzaam te beschouwen. Op basis daarvan wordt een **classificatiesysteem** ontwikkeld met een lijst van activiteiten die aan de definitie voldoen. Zo worden investeringen beoordeeld aan de hand van **zes milieudoelstellingen**:

- (1) beperking van klimaatverandering,
- (2) aanpassing aan klimaatverandering,
- (3) overgang naar circulaire economie,
- (4) preventie en bestrijding van vervuiling,
- (5) duurzaam gebruik en bescherming van water(bronnen),
- (6) bescherming en herstel van biodiversiteit.

Daarnaast worden een aantal technische voorwaarden gesteld waaraan een activiteit moet voldoen:

- (1) de activiteit moet een **wezenlijke bijdrage leveren** aan ten minste één van de zes milieudoelstellingen;
- (2) de activiteit mag **geen significante schade** toebrengen aan één van de andere milieudoelstellingen;
- (3) **minimale sociale en bestuurlijke voorwaarden**⁸⁶ moeten gewaarborgd worden.

In tegenstelling tot de SFDR, gebeurt de duurzaamheidsbeoordeling volgens de taxonomie op **niveau van de activiteit**, niet op die van onderneming of product. Het percentage van het fonds dat daadwerkelijk belegd in duurzame milieuactiviteiten conform de taxonomie, moet gepubliceerd worden. De taxonomie legt geen minimumdrempel op vooraleer een fonds als duurzaam beschouwd kan worden.

⁸⁶ In lijn met de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OECD Guidelines on Multinational Enterprises) en de VN Principes voor Bedrijfsleven en Mensenrechten (UN Guiding Principles on Business and Human Rights).

De taxonomie onderscheidt drie verschillende **duurzame economische activiteiten**:

1. **Duurzame activiteiten** die op zich substantieel bijdragen aan een van de zes milieudoelstellingen.
2. **Transitieactiviteiten** waarvoor geen technologisch en economisch haalbare koolstofarme alternatieven zijn, maar die de overgang naar een klimaatneutrale economie ondersteunen op een consistente wijze.
3. **Faciliterende activiteiten** die anderen in de mogelijkheid stellen een wezenlijke bijdrage te leveren aan een of meer van de doelstellingen

Deze verordening werd aangenomen in juni 2020 en zal van toepassing zijn vanaf 1 januari 2022.

Toepassingsveld en impact

De EU taxonomie zal een referentie zijn voor **financiële spelers** die fondsen en financiële producten aanbieden. Financiële producten die niet investeren in duurzame activiteiten zullen expliciet moeten verklaren dat de taxonomie niet in acht wordt genomen. Daarnaast moet het percentage duurzame activiteiten in het fonds, in lijn met de taxonomie, gespecificeerd worden.

Anderzijds zal de taxonomie ook gehanteerd worden door **EU-lidstaten** die zelf de opdracht hebben te investeren in groene energie. Het Europees herstelplan, dat de Europese economie erboven op moet helpen in nasleep van de coronapandemie, stelt dat minstens 30% van dat geld naar groene investeringen moet voortvloeien. Groene obligaties zullen aan de voorwaarden van de taxonomie moeten voldoen.

Zoals eerder aangegeven zullen tijdens de komende maanden nog een aantal onduidelijkheden tussen lidstaten uitgeklaard worden. Desalniettemin wordt de standaard als grensverleggend beschouwd en hoopt men deze Europese taxonomie wereldwijd navolging krijgt.

De neuzen in dezelfde richting

Naast beleidsmakers en middenveldorganisatie zijn de bijdragen van financiële instellingen, (private en publieke) investeringen en bedrijven noodzakelijk om de Europese energie- en klimaatdoelstellingen te halen. De Europese Unie introduceerde maatregelen en instrumenten om ervoor te zorgen dat iedereen dezelfde taal spreekt en alle neuzen in dezelfde richting wijzen.

Als bedrijven op een uniforme manier rapporteren over hun bijdragen en financiële instellingen transparant informeren over de duurzaamheidsgraad van hun producten, kunnen investeerders – aan de hand van een overeengekomen classificatiesysteem - bewustere en beter geïnformeerde keuzes maken.

Samenvatting

In samenwerking met FIDO (Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling), Universiteit Antwerpen en Forum Ethibel onderzoekt dit rapport de evolutie van duurzaam sparen en beleggen in België. Het betreft enerzijds de cijfergegevens met betrekking tot 2020. Anderzijds biedt de studie (nieuwe) inzichten over duurzaam investeren. Het rapport reikt zowel cijfergegevens als kennis aan voor wie duurzaam wenst te sparen of beleggen.

I. Duurzaam sparen en beleggen in België

Duurzame investeringen bezitten ondertussen een prominente plaats in de beleggingswereld en hier wordt ofwel door financiële spelers, investeerders als overheidsinstanties op ingespeeld. De nood aan, en bijgevolg het instellen van, **Europese regelgeving**, alsook de **populariteit van duurzaamheidslabels**, duiden het belang van duurzaamheid op de financiële markt. Deze studie kaart beiden elementen meermaals aan doorheen de tekst. Bovendien spelen ze een rol in de **methodologie die voor de studie van 2020 herzien werd**. Vanaf dit jaar worden duurzame spaar- en beleggingsproducten gedefinieerd als spaar- of beleggingsproducten die ESG integreren en uitsluitingscriteria toepassen. Daarnaast worden enkel producten opgenomen die geclassificeerd worden als artikel 8 of 9 volgens de SFDR, die sinds maart 2021 van kracht is. Dit laatste criterium is niet van toepassing voor gestructureerde producten. Dit type moet vanaf nu dan ook voldoen aan een minimum van beide onderdelen (spaar- en rendementsgedeelte) die duurzaam moeten zijn. Aanvullend moeten buitenlandse producten verkocht op de Belgische markt, minstens één duurzaamheidslabel dragen. Deze vereiste bewaart de nodige kwaliteit van de gegevens, daar er voor deze producten geen contact is met de vermogensbeheerders zelf. Bij producten van Belgische makelij worden de gegevens wel rechtstreeks verkregen van de uitgevers.

In 2020 stellen we vast dat de **stijgende trend in duurzaam beleggen** zich nog steeds voortzet. Op één jaar tijd is het duurzaam belegde volume bijna verdubbeld, naar een bedrag van 96,3 miljard euro. Dit bedrag is ondertussen twaalf keer groter dan in 2013, toen de stijging in duurzaam beleggen werd ingezet.

Ook de **MVI-index maakte een enorme sprong** met een stijging van 22,1% naar 41,6%; de sterkste stijging sinds 1992. Dit is voornamelijk te wijten aan de significant hogere toename van het totaal duurzaam belegde volume. Ontwikkelingen die hier een rol spelen zijn wederom de Europese regelgeving, alsook de groeiende populariteit van het Towards Sustainability label, gelanceerd in november 2019 door Febelfin. Bovendien merken we hoe het aanbod voor duurzaam pensioensparen groeit en steeds meer divers wordt. Deze producten bieden aan investeerders vaak een eerste, toegankelijke manier om te beleggen en duwt het belegd vermogen dus ook de hoogte in.

Niet enkel het duurzaam belegd vermogen schiet de hoogte in, ook het **aanbod in duurzame beleggingsproducten blijft groeien**. 2020 kende een nieuw record, met een toename van 173 producten ten opzichte van 2019 en 687 producten in totaal. De toename is voornamelijk te zien in ICB's en pensioensparen. Levensverzekeringen en gestructureerde producten kennen daarentegen sterke dalingen. Voor het tweede producttype is dit te wijten aan de nieuwe methodologie.

Tot slot is er dit jaar ook sprake van de categorie ‘ander type product’: producten die elders niet kunnen worden ingedeeld. Een voorbeeld hiervan is Oikocredit. Dit is geen klassiek beleggingsproduct, maar bevat coöperatieve aandelen van de organisatie om impactinvesteringen te creëren.

Waar duurzaam beleggen reeds enkele jaren aan een opmars bezig is, bleef dit voor duurzaam sparen even uit. In 2020 zien we echter **een groei in duurzame spaarvolumes**, na de dalende trend van de afgelopen vijf jaar. Het duurzaam spaarvolume steeg met 345 miljoen euro, wat een stijging van 14% representeert. Deze groei is verrassend vermits 2020 een bewogen jaar was. Omwille van de aanhoudende lage rentevoeten werden enkele spaarrekeningen immers afgesloten. Deze leemte werd echter snel opgevuld door NewB. De komst van deze nieuwe speler is een rechtstreekse oorzaak voor de stijging in het duurzaam spaarvolume.

Tot slot, **volgt ook privaat bankieren de stijgende trend**. Beleggingen via private bankierdiensten bereiken in 2020 een nieuw hoogtepunt met een totaalbedrag van 94,3 miljard euro. Dit reflecteert een verdubbeling op één jaar tijd, wat de toenemende populariteit van duurzaamheid weerspiegelt. De toename wordt waargenomen bij vrijwel alle deelnemers van de studie en is tevens te wijten aan enkele nieuwe participanten, zoals Dierickx Leys Private Banking. Bovendien komt de significante groei deels voort uit een duidelijkere verwoording van de minimumvereisten voor de studie, die gelinkt kunnen worden aan de classificatie op basis van de SFDR-regelgeving.

Zoals vermeld, werd de methodologie van de studie grondig herzien in het licht van de (Europese) ontwikkelingen omtrent duurzame financiering. In eerste instantie, komt de **nieuwe SFDR-classificatie** sterk naar voor als selectiecriteria.

Aanvullend, worden de producten vanaf nu opgevolgd in functie van het **aantal duurzaamheidslabels** dat ze dragen. Het valt momenteel op hoe het aantal beleggingsfondsen dat één of meer duurzaamheidslabels draagt, blijft toenemen. Daarenboven is de aanwezigheid van het Towards Sustainability label prominent en komt dit label dikwijls voor in combinatie met het ISR- (Frans), LuxFlag- (Luxemburg) of FNG Siegel- (Duitsland) label.

Een derde nieuwe dimensie in de studie is de analyse van **welke duurzaamheidsstrategieën** er worden toegepast in de verschillende (types)producten. Alle producten opgenomen in de huidige studie passen uitsluiting en ESG integratie toe; strategieën die steeds meer een norm lijken te worden voor duurzame financiële producten. 83% hanteert daarnaast ook een aanpak gebaseerd op (inter)nationale normen en verdragen en 60% past een best-in-classbenadering toe. Bovendien lijkt er ook enige ‘harmonie’ te bestaan tussen de SFDR-regelgeving en de gehanteerde duurzaamheidsstrategieën. 55% van de producten geclassificeerd als artikel 9, hanteren bijvoorbeeld een thematische of impactstrategie toe.

Enige nuance bij de bevindingen is belangrijk, daar de manier waarop en de mate waarin strategieën worden toegepast sterk kan verschillen tussen financiële producten omwille van drempels en selectiecriteria. Tot slot, mag de populaire strategie van **engagement en actief aandeelhouderschap** niet ontbreken. Hoewel een vergelijking van deze strategie met andere benaderingen niet mogelijk is op basis van de verzamelde data voor deze studie, is engagement ongetwijfeld een van de meest gehanteerde strategieën.

II. Inzicht in duurzame investeringen

Het tweede deel van dit rapport focust op trends en inzichten en biedt context aan de cijfergegevens van Deel I.

In eerste instantie worden de vaststellingen van het **groeiend vermogen en aanbod in duurzaam pensioensparen** uit de analyse, toegelicht. Pensioenfondsen bieden voor particuliere investeerders dikwijls een eerste, toegankelijke manier om te starten met beleggen. De Belgische overheid maakt dit tevens fiscaal interessant door belastingvermindering voor deze tweede en derde pijlerproducten.

Ondertussen bieden acht spelers op de markt 28 producten aan, waarvan 26 het *Towards Sustainability* label dragen. In dit productaanbod, valt het op hoe alle producten uitsluitingen en norms-based screening integreren. Ongeveer 64% hanteert een best-in-class benadering en geen van de producten richt zich op thematisch investeren of impactbeleggen.

Waar bij duurzaam pensioensparen een meer algemene aanpak de voorkeur lijkt te genieten, **groeit impactbeleggen echter sterk bij de particuliere belegger**. Privaat kapitaal concreet inzetten om ecologische en/of sociale uitdagingen aan te pakken, wordt steeds populairder. Vermogensbeheerders spelen hier accuraat op in en blijven het productaanbod aanvullen en diversifiëren. Een eerste manier om aan impactbeleggen te doen is via impactfondsen. Impactfondsen hanteren ofwel een algemenere methode of kiezen voor een specifieke focus binnen een vooraf gedefinieerd thema. Bovendien beperken sommige fondsen zich tot een bepaalde regio. Ook de strategie van engagement komt hier sterk naar voor; impact wordt immers deels beoogd middels actief aandeelhouderschap en dialoog met bedrijven. Naast de 'klassieke' fondsen, hebben beleggers ook de mogelijkheid te investeren via microfinanciering of sociale impactobligaties (SIO's). Waar microfinanciering reeds gekend is en er meerdere initiatieven bestaan, lijken SIO's nog in de kinderschoenen te staan. Wereldwijd bestaan er nog maar 130 sociale impactobligaties. Twee ervan zijn Belgisch en worden gebruikt voor de projecten BeCode en Back on Track die inzetten op opleiding van jongeren in IT en re-integratie van jonge gevangenisverlaters.

Een algemene uitdaging binnen impactinvesteren is het **meten van concrete impact**. Resultaten in kaart brengen, waarborgt verantwoording en transparantie, maar is nog steeds een complex verhaal. Er bestaat nog geen uniforme aanpak hiertoe en onvolledige gegevens en het gebrek aan gestandaardiseerde (en internationale) rapporteringsmethodiek, maken het allerminst eenvoudig.

Impact meten draagt bij aan transparant communiceren naar beleggers toe. Het element van **transparantie** blijft in het algemeen een uitdaging in de duurzame investeringswereld. Helder en correct communiceren in product- en beleidsdocumenten wordt wel steeds vaker aangemoedigd in de criteria van verschillende duurzaamheidslabels. Europa kent ondertussen **negenen belangrijke 'SRI-labels'**: duurzaamheidslabels voor maatschappelijk verantwoord investeren. Dit zijn het ISR label, Greenfinlabel, Umweltzeichen label, Nordic Swan Label, EU Ecolabel, LuxFlas ESG en LuxFlag Climate label, FNG label en het Towards Sustainability label. Een studie van de Universiteit van Antwerpen vergelijkt de labels op zes dimensies zoals toelatingsvoorwaarden en impact. Elk label zet in verschillende mate in op E, S en G en kent eigen sterktes en zwaktes.

De duurzaamheidscriteria die beleggingsproducten in acht nemen en tevens bepalen voor welke labels ze in aanmerking komen, kunnen dus erg verschillen. Niet enkel het belang van E, S en G speelt een rol, ook de **diepgang** ervan kan een verschil maken. Waar het ene fonds een bedrijf in beschouwing neemt, kijkt het andere ook naar diens toeleveranciers. De **(internationale) waardeketen** wordt echter dikwijls gekenmerkt door complexe bedrijfsstructuren en gebrek aan transparantie. Mensen- en milieurechtschendingen vormen hier dikwijls een probleem. Om dit aan te kaarten dienden zestig Belgische ondernemingen in februari 2021 een brief in, gericht aan onze ministers van Ontwikkelingssamenwerking en Werk & Economie, met de vraag tot het inrichten van een **zorgplichtwet**. Spelers zoals het Trade for Development Center en Kalani onderstrepen hoe een Belgische zorgplichtwet erop zou toezien dat bedrijven actief op Belgisch grondgebied en met een zetel in België verplicht worden om mensen- en milieurechten te respecteren, ook in de internationale productieketen. Dit zou enerzijds eerlijke concurrentie tussen ondernemingen mogelijk maken en anderzijds handhavings- en sanctiemechanismen introduceren. De brief onderstreept de urgentie voor zo'n nationaal wettelijk kader en plaatst België tussen enkele voortrekkerslanden in Europa, waaronder Frankrijk, Nederland en Duitsland.

De waardeketen is slechts een deel van de verschillende aspecten die aandacht verdienen in de transitie naar een duurzame wereld. Duurzaamheid verbindt **diverse factoren die elkaar beïnvloeden**. Dit komt eveneens naar voor in de huidige pandemie. Onderzoek duidt immers steeds vaker hoe gezondheids crisissen en klimaatproblematiek met elkaar verbonden zijn. Bovendien blijkt **genderongelijkheid** een belangrijke rode draad te zijn doorheen COVID-19 en klimaatverandering vermits vrouwen en meisjes in beide crisissen disproportioneel harder benadeeld worden. Ze ervaren bijvoorbeeld zwaardere financiële problemen en meer gezondheids- en veiligheidsrisico's. Steeds meer stemmen ijveren hierom voor een **geïntegreerde aanpak** waarin gendergelijkheid centraal staat. Ook in de financiële wereld is hier steeds meer oog voor, zowel via beleggingen in fondsen die inzetten op gendergelijkheid, als door microfinanciering waarmee vrouwen direct en indirect geholpen worden.

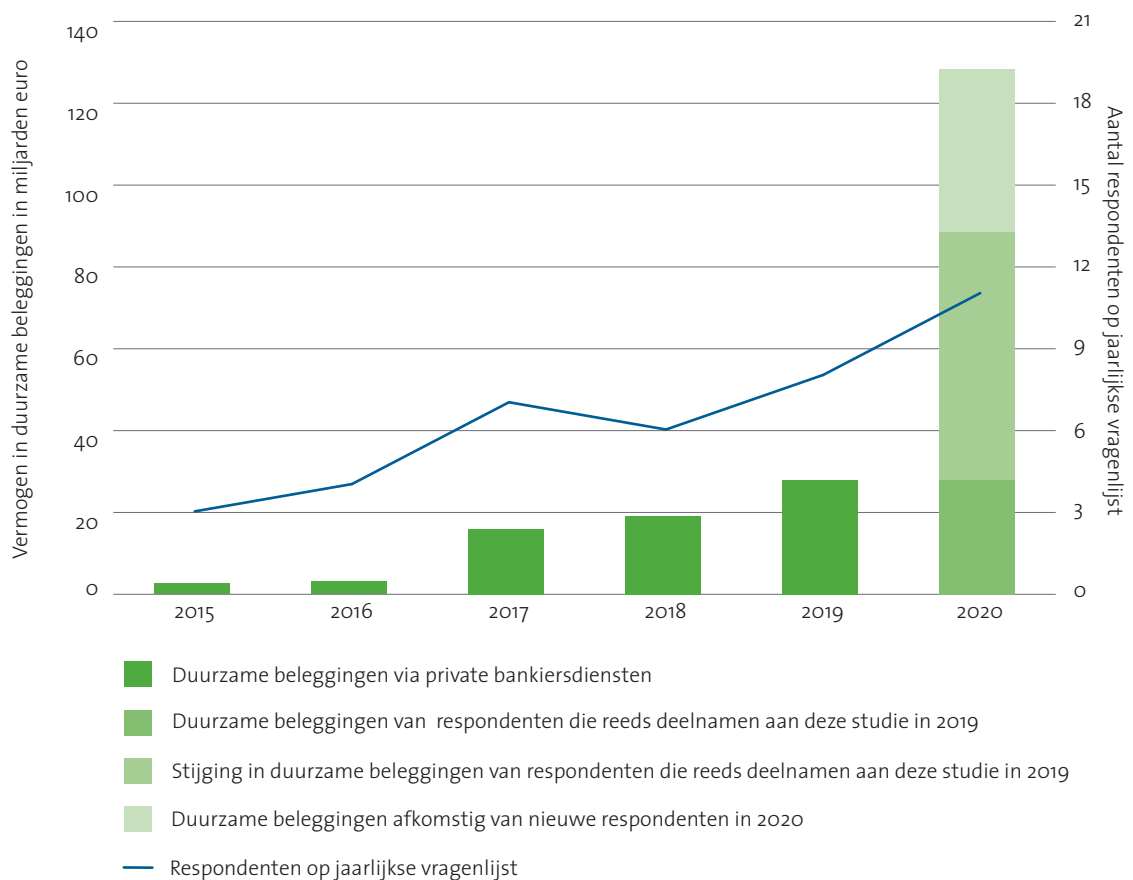
Tot slot, zoomt deze studie in op de **aanzienlijke veranderingen qua regelgeving binnen de Europese Unie**. Het doel hiervan is (private) investeringen richting duurzame projecten en activiteiten aan te moedigen en een gemeenschappelijke taal en definitie van wat 'duurzaam' is, te hanteren. Drie wettelijke instrumenten worden toegelicht: **CSRD, SFDR en de EU-taxonomie**. Deze instrumenten zetten in op transparantie en de definitie van duurzame activiteiten. Ze moeten garanderen dat duurzaamheidsverplichtingen van bedrijven en financiële spelers, alsook mogelijkheden voor investeerders en eindconsumenten, op elkaar afgestemd zijn. Met de neuzen in dezelfde richting, tracht de EU ervoor te zorgen dat iedereen dezelfde taal spreekt en de vooropgestelde doelstellingen richting een duurzamere wereld een stapje dichterbij komen.

Annex 1: Privaat bankieren in België

Na afsluiting van de studie werd aanvullende data met betrekking tot privaat bankieren in België ontvangen. Zoals in de studie aangegeven, representeren de cijfers van BNP Paribas Fortis en KBC die gebruikt werden voor de analyse, de volumes die beantwoorden aan de definitie van duurzaamheid zoals het Towards Sustainability label voorschrijft. Na afsluiting van de studie werden echter bijkomende gegevens ontvangen, in lijn met de methodologie en minimumcriteria die in het onderzoek gehanteerd worden.

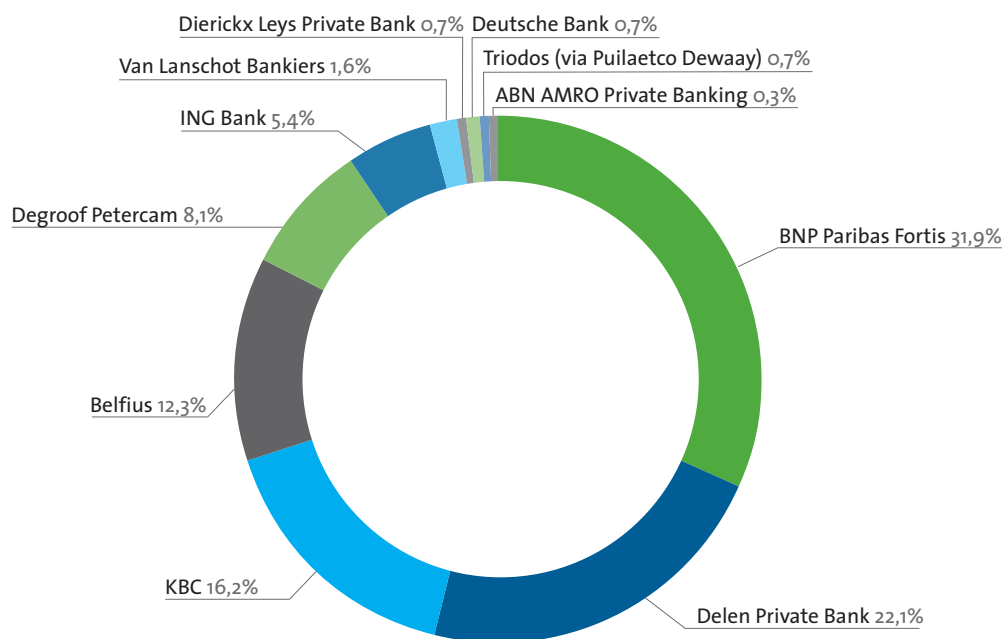
Deze annex biedt de grafieken voor privaat bankieren, met integratie van de aanvullende gegevens. Dit komt vergelijkbaarheid ten goede, gezien op deze manier alle gegevens beantwoorden aan de minimumcriteria, en geeft de ERSIS-studie een goede vergelijkbare basis om de volgende jaren op verder te werken en aan te vullen met bijkomend onderzoek en focus.

Figuur 9: Duurzame beleggingen via private bankierdiensten (België, 2015-2020)

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van financiële instellingen. Het aantal respondenten betreft enkel de financiële spelers die in lijn waren met de minimumvereiste voor deze studie.

Figuur 10: Overzicht marktaandeel van lokale aanbieders van duurzame private bankierdiensten op de Belgische markt (%) (2020)

Bron: Berekeningen Forum Ethibel, op basis van gegevens van financiële instellingen.

Begrippenlijst en afkortingen

Alternatieve beleggingsfondsen	Financiële activa die niet te categoriseren zijn binnen een van de conventionele beleggingscategorieën. Alternatieve beleggingen omvatten private equity, hedgefondsen, kunst en antiek, grondstoffen en derivaten. Onroerend goed wordt ook vaak geassocieerd als een alternatieve belegging.
Asset class	Dit verwijst naar het type beleggingen die op de beurs verhandeld worden, zoals aandelen, obligaties, vastgoed, deposito's, cashinstrumenten en dergelijke.
Asset management	Het professionele beheer van vermogens van particulieren en instituten, gericht op het realiseren van een optimaal beleggingsresultaat.
Levensverzekering	Verzekeringscontract waarbij de verzekeraar zich ertoe verbindt een som geld uit te keren wanneer zich een gebeurtenis voordoet die met de verzekerde verband houdt: overlijden of leven (meestal pensioen). De uitkering van een levensverzekering geschiedt in de vorm van een kapitaalsom of een lijfrente.
AUM	Assets Under Management. Activa in beheer. Beheerd vermogen.
BEAMA	Het doel van de Belgian Asset Managers Association, de Belgische Vereniging van Asset Managers, is het ontwikkelen van de bedrijfstak en het behartigen van de belangen van haar leden, professionele vermogensbeheerders in België. (www.beama.be)
Bevek	Dit is een type van collectieve beleggingsvennootschap in België. Bevek staat voor 'Beleggingsvennootschap met veranderlijk kapitaal'. Een bevek mag beleggen in België of in het buitenland, door collectieve belegging vanuit het publiek aangetrokken kapitaal. Een bevek kan haar kapitaal verhogen zonder haar statuten te moeten wijzigen. Daarom wordt soms gesproken van een 'open' fonds.
Corporate governance	Deugdelijk bestuur: een geheel van regels voor de wijze waarop een onderneming wordt geleid, bestuurd en gecontroleerd.
CSR	Corporate Social Responsibility. Een vorm van ondernemen, gericht op economische prestaties, maar met respect voor de sociale kant en binnen ecologische randvoorwaarden, rekening houdende met andere belanghebbenden en de maatschappij in het algemeen.
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD): Een reeks Europese voorschriften voor bedrijven omtrent verslaggeving.
Desinvesteren	Divestment. De verwijdering van aandelen, obligaties of beleggingsfondsen die als onethisch of moreel twijfelachtig worden beschouwd. Door divestment campagnes op te zetten wordt getracht de geldstroom naar specifieke bedrijven of sectoren droog te leggen om een politiek of maatschappelijk probleem onder de aandacht te brengen.

Duurzaam beleggen	Duurzaam beleggen wordt ook wel verantwoord beleggen of ethisch beleggen genoemd. Bij deze vorm van investeren kijkt men niet alleen naar financiële aspecten. Minstens zo belangrijk is hoe een bedrijf presteert op het gebied van mens, milieu en duurzaam ondernemen.
Duurzame fondsen	Duurzame beleggingsfondsen of ICB's kunnen gedefinieerd worden als beleggingsfondsen die expliciet, systematisch en gebalanceerd maatschappelijke (sociale, ecologische ...) criteria hanteren bij het selecteren van de waarden waarin wordt geïnvesteerd. Bij een fonds dat duurzaam belegt, worden de middelen geïnvesteerd in ondernemingen die bepaalde ethische normen hanteren.
ECB/ BCE	De Europese Centrale Bank (ECB) beheert de euro en voert het economisch en monetair beleid van de EU. Het hoofddoel is te zorgen voor prijsstabiliteit en aldus de economische groei en het creëren van werkgelegenheid te versterken.
Engagement	Met 'engagement' wordt 'betrokkenheid' bedoeld. Dit houdt in dat de vermogensbeheerder het gesprek aangaat met bedrijven waarin wordt belegd. Die gesprekken gaan over een verbetering van prestaties op het vlak van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur.
ESG	Dit is een afkorting van 'environmental (milieu), social (sociale) & governance (bestuur)' factoren. Ze worden beschouwd als de drie belangrijkste gebieden voor de extra financiële analyses voor beleggingen.
ESG integratie	Dit is het integreren van ESG parameters binnen een traditionele investeringsstrategie. Dergelijke fondsen zijn echter niet per definitie duurzaam. Enkel indien de integratie systematisch en bindend is voor de beleggingsbeslissingen kunnen zij als duurzaam beschouwd worden.
ESMA	European Securities and Markets Authority: Onafhankelijke autoriteit van de EU die tot doel heeft de beleggers beter te beschermen en de stabiliteit en goede werking van de financiële markten te bevorderen.
Ethisch beleggen	Ethisch beleggen wordt ook wel verantwoord beleggen of duurzaam beleggen genoemd.
Eurosif	Eurosif is het European Sustainable Investment Forum en overkoepelt een aantal Europese social investment fora. Eurosif is een pan-Europees netwerk en denktank en heeft als missie de duurzaamheid van Europese financiële markten te bevorderen. Onder de leden van Eurosif bevinden zich onder meer institutionele beleggers, financiële dienstverleners, academische instituten en onderzoeksinstituten. (www.eurosif.org)
FairFin	Fairfin is een NGO die campagne voert tegen onverantwoorde en schadelijke investeringen van banken en pleit voor duurzame investeringen. De naam FairFin verwijst naar de overtuiging dat geld de motor kan zijn voor een faire maatschappij, waarin het uiteindelijk om meer dan geld draait. (www.fairfin.be)

Febelfin	De Belgische Federatie van het Financiewezen is de overkoepelende federatie voor de Belgische financiële sector. (www.febelfin.be)
Fiduciaire verantwoordelijkheid	Een fiduciair beheerder mag eigenbelang niet boven het belang van de opdrachtgever stellen, en mag geen profijt halen uit de fiduciaire rol. Pensioenfondsen houden uiteraard al rekening met financiële factoren. Maar meer en meer worden indicatoren op gebied van goed ondernemingsbestuur, milieu en mensenrechten en sociale verhoudingen in het oog gehouden: de zgn. ESG-factoren. Verantwoord beleggen kan bijdragen aan de primaire doelstelling om te zorgen voor een goed en betrouwbaar pensioen op de lange termijn. Duurzaam beleggen kan onderdeel zijn van fiduciaire verantwoordelijkheid.
Filantropie	Private initiatieven voor het publiek belang, met de focus op het verbeteren van de kwaliteit van het leven'. Filantropie is het geven van tijd en assets ter ondersteuning van sociale, culturele en milieu gerelateerde doelen.
Forum ETHIBEL	Onderzoeks- en adviesbureau voor duurzaam beleggen en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Voert als sociaal-ethisch revisor ook audits uit voor financiële en niet-financiële producten en biedt maatwerk aan om portefeuilles van institutionele investeerders te verduurzamen. (www.ethibel.org)
FSMA	De autoriteit voor financiële diensten en markten streeft naar een eerlijke en correcte behandeling van de financiële consument en naar integere financiële markten. (www.fsma.be)
Fund of funds	Beleggingsfondsen die op hun beurt in meerdere andere beleggingsfondsen beleggen. Ook dakfonds genoemd.
Gestructureerd product	Dit is een beleggingsproduct met vaste looptijd waarvan het rendement via afgeleide producten, gekoppeld is aan bepaalde onderliggende activa: bijvoorbeeld een korf van aandelen, fondsen, indices, e.a. Er bestaan heel wat verschillende structuren en elk gestructureerd product heeft specifieke eigenschappen. Zo zijn er gestructureerde producten die 100 % kapitaalbescherming bieden op de eindvervaldag en zijn er die slechts gedeeltelijk of helemaal geen kapitaalbescherming bieden.
GIIN	Global Impact Investing Network: een non-profitorganisatie die ernaar streeft de schaal en doeltreffendheid van impactinvesteren te vergroten.
Green Deal	Een reeks door de Europese Commissie voorgestelde beleidsinitiatieven met als doel Europa tegen 2050 klimaatneutraal te maken.
GSIA	Global Sustainable Investment Alliance: Een internationale organisatie die verschillende organisaties samenbrengt om duurzame investeringen te bevorderen.
HLEG	High Level Expert Group. Een expertengroep rond duurzame financiën die de Europese Commissie bijstaat in haar strategie rond sustainable finance.

ICB	De afkorting “ICB’s” verwijst naar de Instellingen voor Collectieve Belegging.
ILO	International Labour Organisation: Een organisatie die regeringen, werkgevers en werknemers uit 187 lidstaten bijeenbrengt om arbeidsnormen vast te stellen, beleid te ontwikkelen en programma’s uit te werken ter bevordering van fatsoenlijk werk voor alle vrouwen en mannen.
Index	Een groep aandelen die gebruikt wordt om een sector, een aandelenmarkt of een economie te evalueren. Een beursindex is een belangrijke indicator voor het bepalen van de prestaties van een markt. Een index kan ook als benchmark fungeren om beleggingsprestaties van een portefeuille of van een vermogensbeheerder te meten.
Impactbeleggen	Beleggen met een financieel en (bewezen of meetbaar) maatschappelijk rendement. Het gaat nog iets verder dan maatschappelijk verantwoord of duurzaam beleggen.
Institutionele beleggers	Dit zijn instellingen die de beschikking krijgen over gelden die ze moeten beleggen en de taak op zich te nemen pensioenvorming te verzekeren of particuliere beleggers mogelijkheden te bieden tot beleggen met een gewenst risicoprofiel. Tot de institutionele beleggers worden gerekend: pensioenfondsen, verzekeraars en beleggingsinstellingen. Omdat ze grote kapitalen beheren zijn ze belangrijke marktspelers.
Levensverzekering	Een levensverzekering is een verzekering die 2 soorten risico’s kan dekken: overlijden en overleven (gewoonlijk het pensioen). De uitkering van de levensverzekering gebeurt in de vorm van kapitaal of van rente.
Microfinanciering	Een geheel van financiële diensten en producten die mensen van het traditionele financiële systeem zijn uitgesloten, in staat stellen hun economische activiteit te creëren of ontwikkelen.
MiFID II	Markets in Financial Instruments Directive. Een door de Europese regelgever opgelegde richtlijn voor de handel in financiële instrumenten, die ook beoogt de consument (spaarder, belegger) te beschermen.
MVI	Maatschappelijk Verantwoord Investeren.
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.
Notes	Verhandelbare leningen met een korte looptijd
Obligatie	Obligaties zijn verhandelbare schuldbewijzen die deel uitmaken van een grotere lening uitgegeven door een onderneming of de overheid. Bekend zijn de staatsleningen die via obligaties geld uit de markt haalden om het financieringsstekort van de overheid te financieren.
Obligatiefonds	Beleggingsfonds dat in obligaties belegt.
Private equity	Dit betekent letterlijk ‘privaat vermogen’ en staat tegenover ‘public equity’, investeringen in publieke, beursgenoteerde bedrijven. Private equity is risicodragend vermogen voor de financiering van niet-beursgenoteerde ondernemingen of projecten.
Prospectus	Publicatie waarin een beleggingsfonds zijn doelstelling omschrijft en welke beleggingsstijl het hanteert.

Proxy voting	Letterlijk betekent dit stemmen bij volmacht. Het uitoefenen van stemrechten verbonden aan beleggingen kan deel uitmaken van ‘actief vermogensbeheer’.
Rendement	Het positieve of negatieve resultaat dat een beleggingsfonds, vermogensbeheerder of verzekeringsmaatschappij behaalt met zijn beleggingen.
Risicospreiding	Het aanhouden van aandelen in verschillende bedrijven en/of verschillende bedrijfstakken of beleggingsvormen, om het risico van koersfluctuaties te beperken.
Screening	Beleggingsportefeuilles kunnen worden gescreend op negatieve en positieve criteria. Vaak gaat men na welke producten en processen in strijd zijn met (inter-)nationale afspraken en verdragen. Vervolgens sluit men deze ondernemingen uit van de beleggingen. Screening kan ook betekenen dat een belegger kijkt welke ondernemingen zich positief onderscheiden op bepaalde thema's.
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation.
Sicav	Dit is in feite de Franstalige vorm van bevek en staat voor ‘Société d’investissement à capital variable’. De term wordt in Vlaanderen vooral gebruikt om te verwijzen naar beveks naar Luxemburgs recht.
SRI	Socially Responsible Investment, Maatschappelijk Verantwoord Investeren.
Tak 21 en Tak 23	Dit zijn twee types levensverzekering voor particulieren. Tak 21 wordt dikwijls als een spaarproduct beschouwd, omdat het een levensverzekering is met gewaarborgd rendement, eventueel aangevuld met een winstdeelname, naargelang de prestaties van de verzekeringsmaatschappij. Bij Tak 23 ontbreekt het gegarandeerd rendement, omdat die formule gekoppeld is aan beleggingsfondsen, waarbij het rendement afhankelijk is van de prestaties van die fondsen.
TDC	Trade for Development Center (TDC): Een programma van het Belgische ontwikkelingsagentschap Enabel dat eerlijke en duurzame handel steunt en verantwoord consumeren bevordert.
UN Global Compact	Initiatief van de Verenigde Naties dat in 2000 gelanceerd werd om maatschappelijk verantwoord gedrag van bedrijven wereldwijd aan te moedigen. UNGC roept bedrijven op hun strategieën en activiteiten af te stemmen op tien universele beginselen met betrekking tot mensenrechten, internationale arbeidsnormen, het milieu en corruptiebestrijding.
Vermogensbeheerder	Een professionele beheerder van vermogens voor organisaties en/of vermogende particulieren. Vermogensbeheerders leunen vaak aan bij een bank of een financiële instelling. Maar zij kunnen ook een onafhankelijke organisatie zijn.
Wikifin	Wikifin is een portaalsite die helpt bij het nemen van financiële beslissingen. De website stelt op een onafhankelijke manier informatie ter beschikking van de consument. Het betreft het programma financiële educatie van de FSMA. (www.wikifin.be)

Dank

Deze ERSIS-studie geeft aan dat er veel beweegt op vlak van duurzaamheid in de financiële wereld. Om dit op een correcte manier weerspiegeld te zien in de methodologie en uitwerking ervan, zijn voldoende kennis en inzichten nodig. Het betreft immers een grote hoeveelheid te verwerken data.

De trouwe samenwerking tussen **Universiteit Antwerpen** en **Forum Ethibel** geeft de garantie dat de cijfers op termijn vergelijkbaar blijven terwijl ze jaarlijks de meest recente evoluties meenemen.

Daarbij de steun krijgen van het **FIDO** (Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling) geeft vertrouwen en de mogelijkheid om deze ERSIS-studie nog breder te verspreiden, zowel in het Frans als in het Nederlands.

Veel dank aan **Luc Van Liedekerke** voor de kritische bemerkingen en constructieve suggesties tijdens de totstandkoming van wat voorligt, en aan **Dieter Vander Beke** voor zijn enthousiasme om de studie te ondersteunen en een breder draagvlak te creëren.

Zonder de cijfergegevens die we ontvingen van de **financiële instellingen** zou deze studie niet volledig zijn. Dank aan de banken en vermogensbeheerders die responsief reageerden op onze vragen naar de cijfers en bijkomende toelichting. In alfabetische volgorde gaat het om:

ABN AMRO Private Banking, AG Insurance, Argenta, , Belfius, Belfius IP, Belfius Private Bank, BNP Paribas Asset Management, BNP Paribas Fortis, BNP Paribas Fortis Private Bank, Cadelam, Candriam, Capricorn Partners, Degroof Petercam AM, Delen Private Bank, Deutsche Bank België, Dierickx Leys Private Bank, , Ethias, Funds for Good, Incofin, ING België, ING Solutions Investment Management, KBC Asset Management, KBC Private Bank, Leleux Fund Management, Mercier Van den Linden, NewB, NN Insurance Belgium, NN Investment Partners, Oikocredit Belgium, Triodos, Van Lanschot en vdk bank.

Enkele mensen investeerden extra tijd om ons te woord te staan, duiding te geven voor de bijdragen in deze studie, of ons efficiënt door te verwijzen naar anderen. Het betreft Samuel Poos en Bruno Van Steenberghe.

Ik wil graag ook iedereen bedanken die op een of andere manier heeft meegewerkt, maar door een vergetelheid niet voorkomt in bovenstaande lijst.

Tot slot zou deze studie er niet gekomen zijn zonder de inspanningen van het team van Forum Ethibel: **Laura Uwase, Hanne Werquin, Ro Van den broeck** en **Yann Fantoli**. Het vraagt focus om de complexe wereld van *sustainable finance* te verwerken op een manier dat de grote lijnen duidelijk worden. Het gaat immers niet enkel meer om wat er beweegt in België, maar eveneens over de manier waarop de Europese evoluties invloed hebben op duurzame financiële producten bij ons.

Hun inzichten en pen maken deze studie tot wat ze is en hoopt te zijn: een overzicht van duurzaam sparen en beleggen in België en een inspiratie voor wie ermee aan de slag wenst te gaan.

Kenny Frederick,
Directeur Forum Ethibel

Documentbeschrijving

Titel

**Duurzaam Sparen en Beleggen in België:
Actualisatie tot 2020 en nieuwe trends en inzichten**

Deze studie werd uitgevoerd vanuit een samenwerking tussen FIDO, de Universiteit Antwerpen en Forum Ethibel.

Samenstellers

Forum Ethibel vzw en Universiteit Antwerpen
Ro Van den broeck, Laura Uwase, Hanne Werquin, Yann Fantoli, Luc Van Liedekerke,
Kenny Frederickx

Wijze van refereren

R. Van den broeck, L. Uwase, H. Werquin, Y. Fantoli, L. Van Liedekerke, K. Frederickx. (2021),
Duurzaam Sparen en Beleggen in België: actualisatie tot 2020 en nieuwe trends en
inzichten; studie uitgevoerd in samenwerking met FIDO en Universiteit Antwerpen,
ERSIS, ERSIS/2021/, Forum ETHIBEL vzw.

Verantwoordelijke uitgever

Kenny Frederickx, Vooruitgangstraat 333/7, 1030 Brussel

Vragen in verband met dit rapport

Forum Ethibel

Vooruitgangstraat 333/7

1030 Brussel

Tel: 02/206 11 11

ersis@ethibel.org

Foto's: © AdobeStock

